

**AVRUPA BİRLİĞİ COMENIUS PROGRAMI'NA KATILAN
ÖĞRETMENLERİN HAREKETLİLİK PROGRAMININ ETKİLİLİĞİNE
İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ**

Engin ÖZTÜRK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi Bölümü

Danışman: Doç. Dr. İbrahim Halil Çankaya

Uşak

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Mart, 2015

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	v
ÖZET.....	ix
ABSTRACT	xi
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI	xii
ÖNSÖZ.....	xiv
ÖZGEÇMİŞ	xv
TABLolar LİSTESİ.....	xvi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xvii
1. BÖLÜM: GİRİŞ.....	1
1.1 GİRİŞ	1
1.2 PROBLEM DURUMU.....	1
1.2.1 Problem Cümlesi	3
1.2.1.1 Alt Problemler	3
1.2.2 Sınırlılıklar.....	4
1.2.3 Sayıtlar	4
1.2.4 Araştırmanın Amacı	5
1.2.5 Araştırmanın Önemi	5
2. BÖLÜM: KAVRAMSAL ÇERÇEVE	
2.1 DÜNYADA AKADEMİK HAREKETLİLİK	6

2.1.1 Küreselleşme Ve Hareketlilik	6
2.1.2 Dünyada Hareketliliğin Tarihçesi	7
2.1.3 Dünyada Hareketliliğin Bugünü Ve Yarını	9
2.2 DÜNYADA AKADEMİK HAREKETLİLİK SAĞLAYAN PROGRAMLAR	15
2.2.1 Afrika.....	15
2.2.1.1 Afrika Birliği	15
2.2.1.1.1 Afrika Birliği'nin Tarihçesi Ve Yapısı.....	15
2.2.1.1.2 Afrika Birliği'nde Hareketlilik.....	16
2.2.1.1.2.1 Mwalibu Nyerere Burs Programı	16
2.2.1.1.2.2 Pan Afrika Üniversitesi	16
2.2.2 Kuzey Amerika.....	16
2.2.2.1 NAFTA	16
2.2.2.1.1 NAFTA'nın Tarihçesi	16
2.2.2.1.2 NAFTA'da Hareketlilik	17
2.2.3 Asya	18
2.2.3.1 ASEAN.....	18
2.2.3.1.1 ASEAN'ın Tarihçesi	18
2.2.3.1.2 ASEAN'DA Hareketlilik.....	19
2.2.4 Avrupa	20
2.2.4.1 Kuzey İşbirliği (Nordic Co-Operation)	20
2.2.4.1.1 Kuzey İşbirliği'nin Tarihçesi	20
2.2.4.1.2 Kuzey İşbirliği'nde Hareketlilik	21
2.2.4.2 Avrupa Birliği	21

2.2.4.2.1 Avrupa Birliği'nin Tarihçesi	21
2.2.4.2.2. Avrupa Birliği'nin Eğitim Politikası Ve Eğitim Projeleri	26
2.2.4.2.3. Avrupa Birliği Eğitim Ve Gençlik Programları.....	28
2.2.4.2.3.1 Hayatboyu Öğrenme Programı	28
2.2.4.2.3.2 Erasmus Programı	29
2.2.4.2.3.3 Leonardo Da Vinci Programı	33
2.2.4.2.3.4 Grundtvig Programı	35
2.2.4.2.3.5 Comenius Programı	39
2.2.4.2.3.6 Türkiye'nin Avrupa Birliği'nin Eğitim Alanındaki Faaliyetlerine Katılımı	46
2.2.4.2.3.6.1 Türkiye'nin Eğitim Alanındaki Topluluk Programlarına Katılımı Konusunda Gerekli Yasal Düzenlemelerin Yapılandırılması Aşamaları	47
2.2.4.2.3.7 Erasmus+ Programı	49
2.3 İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	54
2.3.1 Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	54
2.3.2 Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	56
3. BÖLÜM: YÖNTEM	57
3.1 ÇALIŞMA GRUBU.....	57
3.2 VERİLERİN TOPLANMASI VE ÇÖZÜMLENMESİ.....	58
3.3 GÖRÜŞME GEÇERLİK VE GÜVENİRLİĞİ	59
4. BÖLÜM: BULGULAR	
4.1 BULGULAR.....	60
5. BÖLÜM: SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	84

5.1 SONUÇLAR	84
5.2. ÖNERİLER	87
KAYNAKÇA	89

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ

AVRUPA BİRLİĞİ COMENIUS PROGRAMI'NA KATILAN
ÖĞRETMENLERİN HAREKETLİLİK PROGRAMININ ETKİLİLİĞİNE
İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Engin ÖZTÜRK

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mart, 2015

Danışman: Doç. Dr. İbrahim Halil Çankaya

Öğrenci hareketliliği eğitim tarihi boyunca gündemde kalmış bir konudur. Fakat hareketlilik yaş, süre ve dil bariyeri gibi sebeplerle genellikle yüksek öğretimde görülmüştür. Comenius Programı, Avrupa Birliği'nde hareketliliği ortaöğretim seviyesine uyarlayan bir programdır. Programın hedefleri arasında hareketliliğin artırılması, okullar arası işbirliğinin geliştirilmesinin yanı sıra dil öğreniminin teşvik edilmesi ve eğitimde kalite ve Avrupa boyutunun öne çıkarılması gibi amaçlar da vardır. Bu çalışma bazı öğretmenlerin Comenius Programının amaçlarına ne kadar ulaştığı hakkındaki görüşleri ile sınırlıdır.

Bu araştırma olgu bilim deseninde nitel bir araştırmadır. Çalışmanın evreni 2013-2014 eğitim öğretim yılında Antalya il merkezinde yer alan Comenius programına katılan ilkokul ve liselerden oluşmaktadır. Araştırmanın örnekleme ise olasılığa dayalı olmayan amaçlı örnekleme yöntemine göre Comenius projesine dahil olan ilkokul ve liseler arasından seçilmiştir. Veriler projeye katılan kişilerle yarı yapılandırılmış mülakat tekniğiyle elde edilmiştir. Yüzyüze görüşmenin mümkün olmadığı bazı durumlarda veriler katılımcıların soruları email yoluyla

cevaplamasıyla elde edilmiştir. Görüşmelerin ses kaydı alınmış, daha sonra katılımcı görüşleri üzerinde içerik ve doküman analizi yapılmıştır.

Araştırma sonucunda Türk öğretmenlerin Comenius programına katılmadan önce yeterli bilgi sahibi olmasalar da yararlı olacağı inancıyla programa iştirak ettikleri sonucuna varılmıştır. Ayrıca programın hedefleri olan eğitim yöntem ve malzemelerinin kullanımında yenilikleri özendirme; dil öğreniminin teşvik edilmesi; kültürlerarası bilincin gelişimine katkı sağlama ve eğitimde Avrupa boyutunun güçlendirilmesi konularında başarılı olduğunu ortaya koymuştur. Programın ayrıca öğrencilerin özgüvenini artırdığı ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Uluslararası öğrenci hareketliliği, Comenius programı, öğretmen görüşü*

ABSTRACT**EVALUATION OF EFFECTIVENESS OF EUROPEAN UNION'S
COMENIUS PROGRAM ACCORDING TO ATTENDING TEACHERS'
OPINIONS****Engin ÖZTÜRK****Department of Educational Sciences****Social Sciences Institute, Uşak University, March, 2015****Advisor: Assoc. Prof. Dr. İbrahim Halil ÇANKAYA**

Student mobility has always been a hot issue during the education history. However mobility has been limited to higher education because of constrains like age, duration and language. Comenius Program of European Union has adopted student mobility into secondary education. Objectives of this program include increasing mobility and enhancing partnerships between schools together with encouraging language learning and enhancing the quality and European dimension in education. This study focuses on analyzing the ideas of some teachers who have participated in Comenius Program on how successful the program was on meeting its objectives.

The study's pattern is phenomenology. The universe of the study consists of secondary and high schools at Central district of Antalya. Sampling of the study is has been selected from the schools who have attended to Comenius Project. Data has been gathered through interview where possible, and via email where interview was not possible. Interviews had been recorded and content analysis had been done on these records.

The study has revealed that although Turkish teachers were not fully aware of Comenius Program before joining, they believed that it would be beneficial. It has also revealed that the program was successful at meeting its objectives of reinforcing the European dimension of school education, contributing to improved professional development of staff directly involved in the school education sector, and to promote the learning of languages and intercultural awareness. Finally, the study concluded that the program had positive effects on self confidence of the attending students.

Keywords: *International Student mobility, Comenius Program, Teachers' opinions*

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Engin ÖZTÜRK'ün “Avrupa Birliği Comenius Programı'na Katılan Öğretmenlerin Hareketlilik Programına İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi (Antalya İli Örneği)” başlıklı tezi tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, Yüksek Lisans Tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ**İmza**

Doç. Dr. Aycan ÇİÇEK SAĞLAM

.....

Doç Dr. İbrahim Halil ÇANKAYA

.....

Doç. Dr. Özer ÇETİN

.....

Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Herşey 2012-13 eğitim-öğretim yılının ilk günü akşamı başladı. Yeni uygulamaya konulan 4+4+4 sistemiyle ortaokula başlayan kızım Ebru Nisa, “*Baba, okul bazı öğrencileri Avrupa’ya gönderecekmiş ve bunun için bir İngilizce sınavı yapacakmış. Gireyim mi?*” diye sordu. Tabii ki hiç düşünmeden girmesini söyledim. 3 gün sonra okulundan aradılar ve sınavı kazandığını, Comenius Programı kapsamında Avrupa’ya gideceğini, henüz hangi ülke olduğunun belli olmadığını söyleyip tebrik ettiler. Sınavda birinci olduğunu ise sonradan öğrendim.

Açıkçası buraya kadar herşey normaldi çünkü Ebru Nisa ilk 3 yılını yurt dışında benim de öğretmenlik yaptığım, eğitim seviyesi Türkiye’deki devlet okullarının çok üzerinde bir okulda iki dilli okumuştur. Yurt dışından ziyarete gelen ve görevim gereği ağırladığım, evimde yemeğe davet edecek kadar samimi olduğum yabancı ülkelerdeki üniversite rektörlerinin, milletvekillerinin hem kendileri, hem eşleri, hem de bazıları yüksek lisans öğrencisi olan çocuklarıyla rahat rahat muhabbet edip havaalanında hediyeleşen bir kız çocuğuydu Ebru Nisa.

Fakat aradan 1 hafta geçmeden okul müdürü yeniden aradı. Yaşı tutmadığı için kızımın gidemeyeceğini söyledi. Kızımın dünyası başına yıkıldı. Henüz 10 yaşındayken kendisinden 4 yaş büyükleri geride bırakıp katılma şansı elde etmişken ve “*gidip nasıl yaşarlar, ne yerler, ne içerler görmek istiyorum*” derken yaya kalmıştı. Gidemeyeceğini alıştıra alıştıra söylemek 3 günümüzü aldı ama 3 günün sonunda hala alışmamıştı.

Bu konuda okul idaresini hiç suçlamadım. Çünkü daha önceleri de ortaokullar bu programa götürülürken, ortaokul yaşının 1 yıl geriye çekilmesi onların suçu değildi. Hele orta 1’den bir öğrencinin üst sınıflardan daha iyi İngilizcesinin olması onların emeği hiç değildi. Muhtemelen meslek hayatları boyunca hiç rastlamadıkları, bir daha da rastlamayacakları istisnai bir durum yüzünden kimseyi suçlayamam.

Ben de aynı günlerde yüksek lisansa başlamıştım. Tez zamanım gelince işte bu aklıma geldi: “Ey kızım! Avrupa’ya gidemedin! Gidemedin de ne kaybettin? Bari bunu bilmelisin. Ve ben bunu senin için bulacağım!”

Dolayısıyla bu tez öncelikle kızım Ebru Nisa ÖZTÜRK'e ithaf olunur., Tezin sonuç kısmını kendisine okuduktan sonra daha ben yorum yapmadan “*Sadece sosyalleşmede kaybım varmış*” diyecek kadar olgun çocuğa...

Bu çalışmayı hazırlarken benden hiçbir yardımını esirgemeyen Doç. Dr. İbrahim Halil ÇANKAYA ve Doç. Dr. İlhan GÜNBAZI'ya, yüksek lisans eğitimim sırasında her sorum ve her sorunuma yardımcı olmakta çekinmeyen hocalarım Doç. Dr. Mehmet Akif HELVACI ve Doç. Dr. Aycan ÇİÇEK SAĞLAM'a, kardeşim başta olmak üzere annem ve babama teşekkür etmek isterim.

Yüksek lisans derslerim sırasında sıklıkla yalnız bıraktığım, tez çalışmalarım sırasında da aynı ortamda olsak da ilgilenemediğim eşim ve çocuklarımdan da ilgisizliğim için özür dilerim.

Engin ÖZTÜRK

ÖZGEÇMİŞ**Kişisel Bilgiler**

:

Adı Soyadı : Engin ÖZTÜRK

Doğum Yeri ve Tarihi : Denizli, 1975

Lisans Öğretimi : Kasem Bundit Üniversitesi (Tayland), İşletme Fak.

Yüksek Lisans Öğretimi : Uşak Üniversitesi

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce, Taylandca, Laosça, Arapça, Almanca

Bilimsel Faaliyetleri : -

İş Deneyimi

:

Çalıştığı Kurumlar : Uluslararası Antalya Üniversitesi, Chindamanee School English Program (Tayland), Wichai Wittaya Bilingual School (Tayland), Infast Group Co., Ltd (Tayland)

Projeler :-

İletişim

:

e-posta adresi : enginozturk@rocketmail.com

TABLO LİSTESİ

Tablo 1.	19. Yüzyılın Sonu Ve 20. Yüzyılın Başında Almanya Ve Fransa'daki Yabancı Öğrencilerin Sayı Ve Oranları.....	8
Tablo 2.	Kendi Ülkeleri Dışında Yüksek Öğrenim Gören Öğrenci Sayısının Uzun Vadede Değişimi	10
Tablo 3.	Comenius Programında yapılan belli başlı değişiklikler	40
Tablo 4.	Görüşme yapılan ilkokul ve lise öğretmenleri	57
Tablo 5.	Öğretmenlerin Comenius Programı hakkındaki bilgilerinin kaynağına ilişkin görüşleri	60
Tablo 6.	Comenius Programı'na katılmanın nedenlerine ilişkin öğretmen görüşleri	61
Tablo 7.	Comenius Programı'na hazırlanma sürecine ilişkin öğretmen görüşleri.....	63
Tablo 8.	Comenius Programı'nın faydalarına ilişkin öğretmen görüşleri.....	65
Tablo 9.	Comenius Programı'nın kişisel gelişim açısından faydalarına ilişkin katılımcı görüşleri	66
Tablo 10.	Comenius Programı kapsamında yapılan hazırlıklara ilişkin öğretmen görüşleri	67
Tablo 11.	Comenius Programı'na katılan öğrencilerin farklılıklarına ilişkin öğretmen görüşleri	69
Tablo 12.	Comenius Programı'na ilişkin öğretmen metaforları.....	70

ÇİZELGE LİSTESİ

- Çizelge 1.** 2000 Yılından 2011 Yılına Kadar Ülkeleri Dışında Eğitime Kaydolan Öğrencilerin Eğitim İçin Seçtikleri Yere Göre Değişimleri10
- Çizelge 2.** Yüksek Öğretimde Hareketlilik (2011): Uluslararası Veya Yabancı Öğrencinin Toplam Yükseköğrenime Kaydolan Öğrencilere Oranı ..11
- Çizelge 3.** Yükseköğretimdeki yabancı öğrencilerin geldikleri kıtalara göre dağılımı.....12
- Çizelge 4.** 2011 Yılında Yükseköğretimdek Öğrencilerin Tercih Ettikleri Ülkelere Göre Dağılımı13
- Çizelge 5.** Bazı Ülkelerin 2000 Ve 2011 Yıllarındaki Uluslararası Eğitim Pazarındaki Pazar Payları14

1. BÖLÜM: GİRİŞ

1.1 GİRİŞ

Bilim ve teknolojideki gelişmeler, ulaşım ve iletişim imkanlarının artması, kolaylaşması, ucuzlaması ve ulaşılabilir hale gelmesi, hammadde ve işgücünün bu sebeplerle eskiye nazaran daha fazla hareketlilik göstermesi sebebiyle ülke ekonomilerinin birbirine daha bağımlı hale gelmesi gibi sebepler ülkeleri siyasi, kültürel, ekonomik ve diğer birçok alanda işbirliğine yönlendirdiği gibi gelecek nesillere daha iyi bir gelecek sağlama, kültürlerarası iletişimi artırarak evrensel barışa katkı sağlama gibi hedeflerle eğitim alanında da işbirliğine sevketmiştir.

Küreselleşme ve sermayenin akışkanlığı aynı zamanda işgücü ve beyin kalitesini de daha önemli hale getirmiştir. Zira daha kaliteli iş ve beyin gücü ülkeleri diğerlerinden ayıran özellik olmuş, jeopolitik konumuyla birlikte daha fazla yabancı yatırım çekmesine; daha düşük maliyetlerle daha kaliteli ürünler üretmek suretiyle daha fazla pazar payı kazanarak ülkenin refah seviyesini artıran önemli bir etken olmuştur.

Yukarıda belirtilen sebeplerle komşu ülkeler ve birlikler kendi aralarında öğrenci hareketliliği sağlayarak hem birbirlerinin kültürel yapısını daha iyi anlamaya, hem de insan kaynaklarının kalitesini artırmaya yönelik programlar düzenlemişlerdir. Bu programların çok büyük kısmı lisans eğitimi ve üstü seviyelerde hareketliliği öngörmektedir.

Comenius Programı bu noktada dünyadaki diğer hareketlilik programlarından ayrılmaktadır. Zira diğer programlar nispeten uzun süreli, dil öğrenmeyi genellikle mecburi kılan özellikler sergilerken Comenius Programı ortaöğretim seviyesinde, kısa süreli ve dil öğrenmeyi teşvik eden bir çerçeve çizmektedir.

1.2 PROBLEM DURUMU

Yükseköğretimde hareketlilik birçok araştırmacının dikkatini çekmiş ve bu konuda çeşitli eserler yazılmıştır. Fakat ortaöğretimde hareketlilik alışlagelmiş bir konu olmadığından hakkında fazla çalışma da yoktur. Dolayısıyla Comenius

Programı da hem ülkemizde hem de diğer katılımcı ülkelerde diğer hareketlilik programlarına nazaran daha az araştırılmıştır. Bu programın amaçlarına ulaşmadaki etkililiğinin tespiti birkaç açıdan önemlidir.

Bunlardan ilki kaynakların doğru kullanılıp kullanılmadığının anlaşılmasıdır. Çünkü bu programın uygulanması için zaman, işgücü ve para başta olmak üzere birçok kaynak harcanmakta, birçok kaynak da yer değiştirmektedir. Örneğin bu projeye hazırlanan bir öğretmen zamanını diğer öğrencilerden çok katılan öğrencilere ayırmak zorunda kalmaktadır.

Bilindiği üzere Comenius Programı, 2014-15 eğitim-öğretim yılından itibaren yerini Erasmus+ Programı'na bırakmıştır. Comenius Programı'nın etkililiğinin tespiti müteakip Erasmus+ Programı'nda iyileştirme, düzeltme veya yoğunlaşmalara da yol açacaktır.

Bunların yanında bu programın etkililiğinin tespiti müteakip Erasmus+ Programı'nın ortaöğretim alanında ne kadar kullanılabileceğine dair de bir fikir verecek, bu düzeydeki hareketliliğin desteklenip artırılması veya aksi yönde bir karar alınmasını etkileyecektir.

Ayrıca ülkemizde de farklı kültür ortamlarında büyümekte olan çok sayıda öğrencimiz vardır. Bu farklılıklar her ne kadar ülkeler arasındaki farklılıklar kadar büyük olmasa da, bölgesel kültürler arasındaki farklılıkların öğrenciler tarafından daha iyi anlaşılması hem gelecek nesillerin postmodern bir bakış açısına sahip olmaları hem de toplumsal barışa katkı sağlama olasılığı nedeniyle önemlidir. Dolayısıyla Comenius Programı'nın etkili olduğu alanlara bakarak Türkiye içinde de benzer hareketlilik programları geliştirilmesi mümkündür.

Avrupa Birliği ve birliğe bağlı ülkeler bizim ekonomik ve kültürel bağlarımızın olduğu ülkelerdir ama bu bağlarımızın olduğu ülkeler sadece Avrupa Birliği üyesi ülkeler değildir. Bu programın etkililiğinin tespiti Arap ülkeleri, Türkî cumhuriyetler, Gürcistan veya İran, hatta Ermenistan gibi komşularımızın da içinde bulunduğu diğer bağlarımızın olduğu ülkelerle de benzer programların geliştirilmesi adına da önemlidir.

Comenius Programı'nın amacı şöyle tanımlanmıştır: *“Okul eğitiminde kaliteyi artırıp Avrupa boyutunu güçlendirmek, okullar arasındaki işbirliğini sınır aşan*

seviyede teşvik etmek suretiyle okul eğitimi sektöründe direkt görev alan personelin mesleki gelişimini sağlamak, dil öğrenimini ve kültürel farkındalığı ön plana çıkarmak” (Socrates Başvuru Rehberi, 2000:35).

Yukarıdaki amaç tanım paragrafı ışığında Comenius Programı'nın amaçları teker teker şu şekilde sıralanabilir:

1. Okul eğitiminde kaliteyi artırmak.
2. Okul eğitiminde Avrupa boyutunu güçlendirmek.
3. Okul eğitimi sektöründeki personelin mesleki gelişimine katkıda bulunmak.
4. Dil öğrenmeye destek olmak
5. Kültürlerarası farkındalığı desteklemek.

Bu çalışmada katılımcılara yukarıdaki amaçların hatırlatılmasından özellikle kaçınılmış, sorulan sorular bu eksenden farklı şekilde hazırlanmış ve verilen cevapların içeriğinin bu amaçlarla uyumu incelenmiştir. Burada katılımcıların verdikleri cevapların Comenius Programı'nın amaçlarına uygun olup olmadığını kontrol etmedikleri varsayılmıştır.

1.2.1 Problem Cümlesi

Antalya İl Merkezinde bulunan ortaokul ve liseler içerisinde Comenius Programı'na katılan öğretmenlerin hareketlilik programının etkililiğine ilişkin görüşleri nelerdir?

1.2.1.1 Alt Problemler

Problem cümlesinde belirtilen konunun ortaya konabilmesi için şu sorulara cevaplar aranmıştır:

- Comenius Programı'nı nereden duydunuz?
- Comenius Programı'na katılmaya nasıl karar verdiniz?
- Comenius Programına siz nasıl hazırlandınız?
- Sizce Comenius Programı'nın faydaları nelerdir?

- Comenius Programı size neler kazandırdı?
- Comenius Programı'na öğrencileriniz nasıl hazırlandı?
- Katılan öğrencilerle katılmayanlar arasında nasıl farklar gözlemliyorsunuz?
- Comenius Programı sizce neye benziyor?

Bu sorulara alınan cevaplardan aşağıdaki alt problemlere ulaşılmıştır:

- Öğretmenlerin Comenius Programı ile ilgili bilgi kaynakları nelerdir?
- Öğretmenleri Comenius Programı'na katılmaya teşvik eden unsurlar nelerdir?
- Öğretmenler Comenius Programı'na hazırlanma metodları nelerdir?
- Comenius Programı'nın öğretmenlerin mesleki gelişimine faydaları nelerdir?
- Öğretmenlerin Comenius Programı'nın eğitimde Avrupa boyutuna ilişkin görüşleri nedir?
- Comenius Programı'nın öğrencilerin gelişimine faydaları nelerdir?
- Comenius Programı'nın dil öğrenmeye teşvik edici özelliği nedir??
- Comenius Programı'nın kültürlerarası farkındalığı artırma özelliği nedir?
- Comenius Programı'nın öğrencilerin özgüvenlerine etkisi nedir?

1.2.2 Sınırlılıklar

Araştırma Antalya il merkezinde Comenius Programı'na katılan ve araştırmada yer almayı kabul eden Antbirlik Ortaokulu ve bu okulun proje ortağı yabancı öğretmenler ile Saime Salih Konca Lisesi öğretmenleri ile sınırlıdır.

1.2.3. Sayılıtlar

- Görüşme yapılan öğretmenlerin kendi görüş ve düşüncelerini özgürce ifade ettikleri, soruları cevaplarken kendilerini herhangi bir baskı altında hissetmeden, tam içtenlik ve samimiyetle cevapladıkları,
- Görüş ve düşüncelerini paylaşan öğretmenlerin soruları cevaplamakta istekli oldukları varsayılmıştır.

1.2.4. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı Comenius Programı'na katılan öğretmenlerin hareketlilik programına ilişkin görüşlerini değerlendirerek programın amaçlarına ulaşmakta ne derece etkili olduğunu tespit etmektir.

1.2.5. Araştırmanın Önemi

2010 yılında “Avrupa 2020” stratejisini açıklarken Avrupa Komisyonu başkanı Jose Manuel Barroso'nun sarfettiği *“Değişen dünyada Avrupa Birliği'nin akıllı, sürdürülebilir ve kapsayıcı bir ekonomi haline gelmesini istiyoruz. Bu üç müşterek önceliğin uygulamaya konması Avrupa Birliği ve üye ülkelerini daha düşük işsizlik, daha yüksek verimlilik ve sosyal birlikteliğe ulaştıracaktır”* sözlerindeki “akıllı” kavramı eğitim, araştırma/yenilik ve dijital topluma işaret etmektedir. Bu sebeple Avrupa Birliği, öncelik olarak gördüğü eğitimin kalitesinin yükseltilmesi amacıyla hareketlilik programları düzenlemektedir. Comenius Programı da bu programlardan birisidir. Bu programın hangi amaçlarda başarıya ulaşp hangilerinde yeterince başarılı olamadığının tespiti, müteakip program olan Erasmus+'ın paydaşları için çok önemlidir. Zira bu tür araştırmalar paydaşlara geri besleme (feedback) sağlayarak program kalitesinin artmasına yardımcı olacaktır.

2. BÖLÜM: KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1 DÜNYADA AKADEMİK HAREKETLİLİK

2.1.1 Küreselleşme Ve Hareketlilik

Küreselleşme, geniş anlamda teknoloji, bilgi, insan, değer, fikir, anapara, mal ve hizmetlerin milli sınırları aşarak her bir ülkeyi ülkenin kendi tarih, gelenek, kültür ve önceliklerine göre farklı bir şekilde etkilemesi olarak tanımlanabilir (Knight, 2004).

Gerek dünya ekonomisindeki gelişme, gerek ulaşım ve haberleşme imkanlarının daha ulaşılabilir hale gelmesi, diğer bütün kavramlar gibi eğitimi de küreselleştirmiştir. Bunun bir sonucu olarak akademik hareketlilik de artmaktadır.

2.1.2 Dünyada Hareketliliğin Tarihçesi

Akademik hareketlilik yeni bir kavram değildir. Efsaneye göre Pisagor (M.Ö 569- M.Ö 475) Milet şehrini ziyaret edip Thales, Anaksimander gibi isimlerle görüşmüştür. Dolayısıyla Pisagor belki de akademik hareketliliğin ilk örneklerinden birini vermiştir. M.Ö.385'te kurulan Eflatun'un Akademi'si ve M.Ö. 335'te kurulan Aristotle'un Lyceum'u zamanlarının akademik hareketlilik merkezleri olmuştur. (Gürüz, 2011, s151-152).

Abbasi halifelerinin 750-850 yılları arasında özellikle tercümeyle önem vermeleriyle Bağdat İslam dünyasının en önemli akademik merkezlerinden birisi olmuş, dolayısıyla akademik hareketlilik de bu yöne doğru kaymıştır (Gürüz, 2011, s151-152).

Üniversite sayısı da göç etmek zorunda kalan bilim adamlarının da etkisiyle gittikçe artıyordu. Örneğin Oxford, Sorbonne'dan kaçan hoca ve öğrencilerin İngiliz Kralı III. Henry'nin davetini kabul etmeleriyle 1229'da kurulmuştur. Cambridge ise zindana atılmamak ve idam edilmemek için Oxford'da kaçanlara yuva olmuştur (Gürüz, 2011, s379).

1378'de 28 olan Avrupa çapındaki üniversite sayısı (Verger, 1992) 1500'lü yılların başında 63'e yükselmişti (Gürüz, 2011, s153).

15. yüzyılda gemilerin uzun yolculuklar yapabilir hale gelmesi ve Amerika'nın keşfiyle üniversiteler de hareketlenmiş ve Avrupa dışındaki ilk üniversiteler açılmıştır (Altbach, 2006).

Öte yandan zamanın tartışmasız ve rakipsiz dünyanın teknolojik süper gücü olan Çin'e hükmeden Ming hanedanının 1434'te Avrupa ilk ulaşım devrimini gerçekleştirmeden hemen önce ülkeyi uluslararası ticarete kapatıp sahibi olduğu dünyanın en büyük ve en ileri teknoloji okyanus filosunu dağıtması Avrupa'nın ilerlemesini oldukça kolaylaştırmıştır. Zira pusula, barut ve matbaa gibi icatların asıl sahibi Çin'dir (Sachs, 2005 s.10).

17. yüzyıla gelindiğinde akademik hareketlilik o kadar yüksekti ki Avrupa üniversitelerinde yabancı öğrenci oranı yüzde 10'ları görüyordu (Neave 2002, Ridder-Symoens 1996b).

Günümüzde hareketlilikte ABD'den sonra en çok tercih edilen ülke olan İngiltere'nin 17 ve 18. yüzyılda esamesi okunmuyordu. Yabancı öğrenci oranı yüzde 1 bile değildi. Oxford ve Cambridge'e giriş için getirilen Anglikan Kilisesi'ne bağlılık yemini sebebiyle buraları kıta Avrupası bir yana, İrlanda ve İskoçya'dan bile sınırlı sayıda öğrenci tercih ediyordu (Gürüz, 2011, s158).

Fransız İhtilali birçok konu ve kurum gibi üniversiteleri de derinden etkiledi. Napolyon fethettiği her yerde üniversiteleri kapatınca, 1789'da 143 olan Avrupa üniversiteleri sayısı 1815'te 83'e düştü (Gürüz, 2011, s160).

19. yüzyılın başlarında ise işler bir kez daha değişti. Hızla ilerlemeye başlayan bilim ve teknoloji yabancı öğrencileri cezbederken, bir yandan da ,belki de kolonileşmenin getirdiği ihtiyaçla, Güneydoğu Avrupa, Ortadoğu, Afrika, Uzakdoğu, Latin Amerika ve Okyanusya gibi coğrafyalarda üniversiteler açılmaya başlandı. Bu dönemde önderlik İngilizlerden çok Fransız ve Almanlardaydı (Perkin 2006).

Bu üniversitelerin gelişmesi ve ulaşımın kolaylaşması hareketliliği de artırdı. Örneğin ilk Hint öğrenciler 1870 yılında İngiltere ve Almanya'ya gittiler (Shils and Roberts 2004, 205).

20. yüzyılın başlarında da Fransa ve Almanya hareketlilikte başı çeliyordu. Tablo 1’de de görüldüğü gibi I. Dünya Savaşı’nın hemen öncesinde yabancı öğrenci oranı her iki ülkede de yüzde 10’lar seviyesinde olsa da Almanya’da öğrenim gören yabancı öğrenci sayısı Fransa’nın 3 katından fazlaydı. Savaş sonrasında yabancı öğrenci oranı savaşı kazanmanın da etkisiyle Fransa’da yüzde 22’lere kadar çıkarken Almanya’da II. Dünya Savaşı arefesinde yüzde 4’lere kadar düşmüş, öğrenci sayısında ise Fransa Almanya’yı neredeyse 5’e katlamıştı.

Tablo 1: 19. Yüzyılın Sonu ve 20. Yüzyılın Başında Almanya ve Fransa’daki Yabancı Öğrencilerin Sayı ve Oranları

Table 5.1. Foreign Students in France and Germany in the Late Nineteenth and Early Twentieth Centuries

France			Germany ^a		
Year	Number of Students	Share of Enrollment, %	Year	Number of Students	Share of Enrollment, %
1899	1,635	5.7	1860-1861	753	6.1
1916	1,945	15.4	1880-1881	1,129	5.2
1924-1925	8,789	16.5	1900-1901	1,751	7.6
1927-1928	14,368	22.3	1911-1912	7,088	10.7
1935-1936	9,061	12.2	1930-1931	7,422	5.7
			1933-1934	4,853	4.5
			1939-1940	1,927	4.3

^aKleineberg (1976, 76); 4Kleineberg (1976, 113-4).

Akademik hareketlilik sadece insanların hareketliliğinden ibaret değildir. Kurumlar ve programlar da sınırlar aşmıştır. Hareketliliğin tek sebebinin akademik düşünce olmaması, bunun yanında siyasi, ekonomik ve kültürel sebeplerin de olması bu durumda etkili olmuştur. Aşağıda bu duruma birkaç örnek verilmiştir:

1883’te Fransız dil ve kültürünü kurmak amacıyla “Alliance Française” kurulmuştur. Bugün dünya çapında 129 ülkede binden fazla okula sahip olan bu kuruluş Fransız Dışişleri Bakanlığı’nın Teknik ve Kültürel İşbirliği Hizmetleri programı çerçevesinde Fransızca konuşan ülkelere eğitim hizmetleri götürme maksadıyla Fransız öğretmenleri yurt dışına götürme işini organize etmektedir (Kleineberg 1976, 50-59).

II. Dünya Savaşı sonrasında gelişmiş ülkeler eğitimi bir dış politika aracı olarak kullanmaya öncelik verince burs ve hareketlilik programlarının sayısı ve

içeriği geliştirdi. NATO, o zamanki adıyla AET, şimdiki AB, Sovyet Bloğu kendi işlerinde özel hareketlilik programları hazırlarken İngiltere ve Fransa da eski sömürgeleri için aynı yolu tercih ettiler (Kleineberg 1976, 50-60).

Konunun en başarılı örneklerinden Fulbright programı 1946'da başladı. Programın ilginç bir özelliği, özellikle ilk yıllarda gelir kaynaklarının savaş tazminatı ve dış borç geri ödemeleri olmasıdır. Ayrıca bugüne kadar Nobel Barış Ödülü kazanan Fulbright burslusu sayısı diğer bütün programların üstündedir. (Gürüz, 2011, s170)

1925'te kurulan DAAD (Deutscher Akademischer Austausch Dienst-Alman Akademik Değişim Hizmetleri) bugüne kadar 1.9 milyon kişinin hareketliliğini desteklemiştir. Sadece 2013 yılında bu programlardan faydalanan kişi sayısı 112,600 olmuştur (<https://www.daad.de/portrait/wer-wir-sind/kurzportrait/08940.en.html>).

1934 yılında kurulan British Council bugün yüzden fazla ülkede faaliyet göstermektedir. Ana faaliyet alanı İngilizce, sanat ve eğitim kurum 2015 yılı itibariyle toplamda 550 milyon insanla iletişime geçmiş olmayı planlamaktadır. (<http://www.britishcouncil.org/sites/britishcouncil.uk2/files/annual-report-2012-13.pdf>)

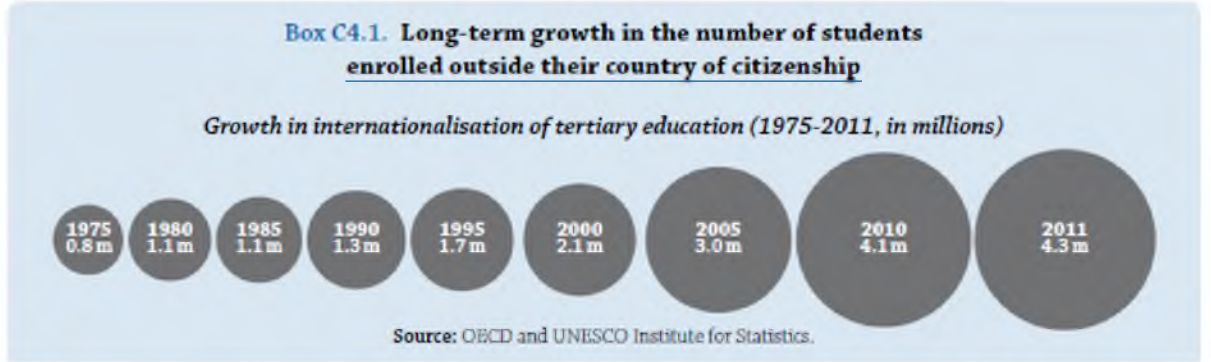
Ülkemizden verilecek en güzel örnek 06.04.2010 tarih ve 27544 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan 5978 sayılı “Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun” ile kurulan T.C. Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı'nın yürütmeye başladığı Türkiye Bursları programıdır.

Henüz çok yeni olan bu programda hedef 55 ilde 105 üniversitede okuyan 12 bin öğrenci olsa da, şu anda bu programa sadece 40 üniversite iştirak etmiştir (http://www.turkiyeburslari.gov.tr/index.php/tr/turkiye_burslari/universiteler).

2.1.3 Dünyada Hareketliliğin Bugünü ve Yarını

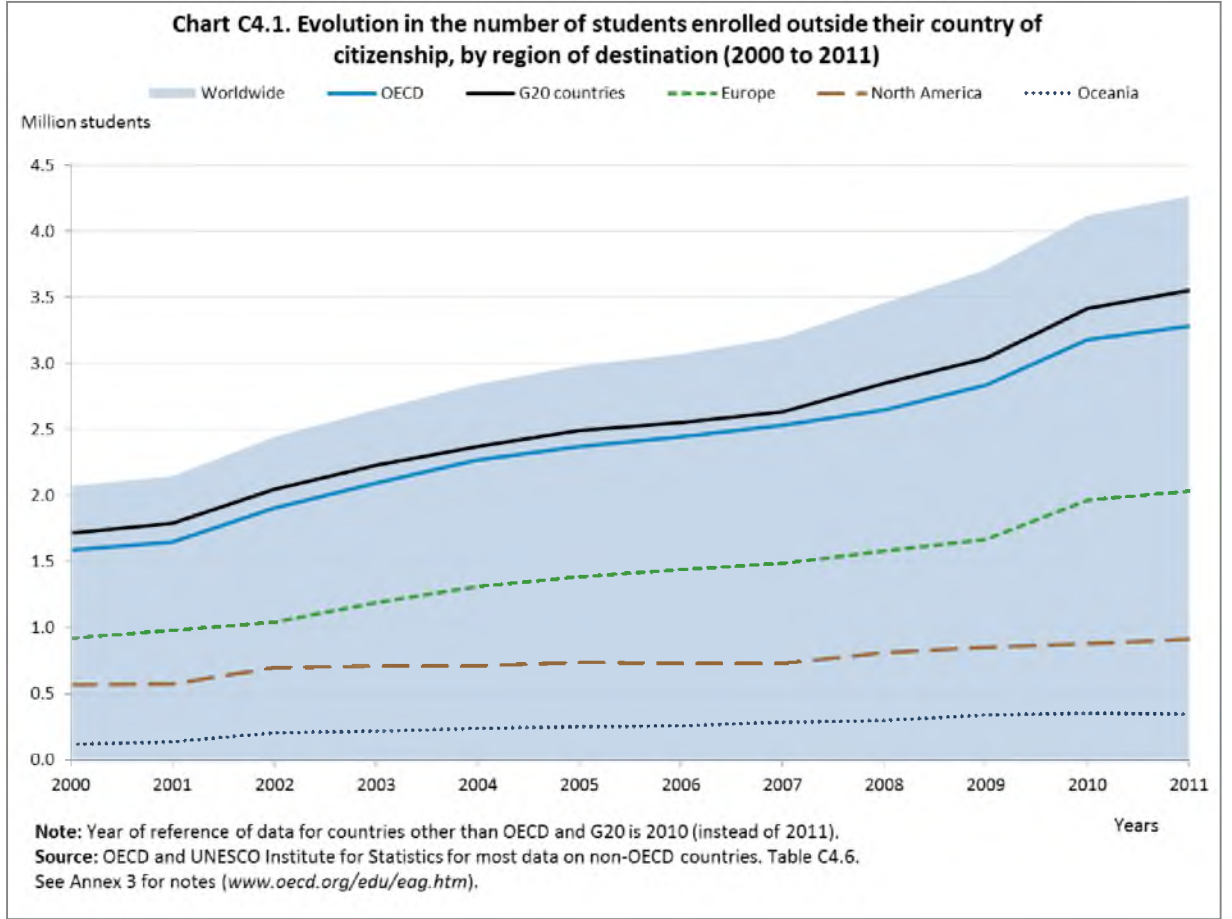
Aşağıdaki tabloda 1974 yılından 2011 yılına kadarki süreç içinde vatanında olduğu ülke haricinde bir ülkede yüksek öğrenim gören öğrenci sayısının gelişimi görülmektedir:

Tablo 2: Kendi Ülkeleri Dışında Yüksek Öğrenim Gören Öğrenci Sayısının Uzun Vadede Değişimi (Kaynak:OECD Ve UNESCO İstatistik Kurumları)

OECD ve UNESCO İstatistik Kurumu verilerine göre 1975 yılında 800 bin olan kendi ülkesi dışında yüksek öğretim gören öğrenci sayısı 2000 yılında 2.1 milyon, 2013 yılında 4.3 milyona yükselmiştir ve artış trendi devam etmektedir. 2014 yılı sonunda bu rakamın 5 milyonu aşması beklenmektedir.

Çizelge 1: 2000 Yılından 2011 Yılına Kadar Ülkeleri Dışında Eğitime Kaydolan Öğrencilerin Eğitim İçin Seçtikleri Yere Göre Değişimleri (OECD (2013), Education At A Glance 2013: OECD Indicators, OECD Publishing. S.304

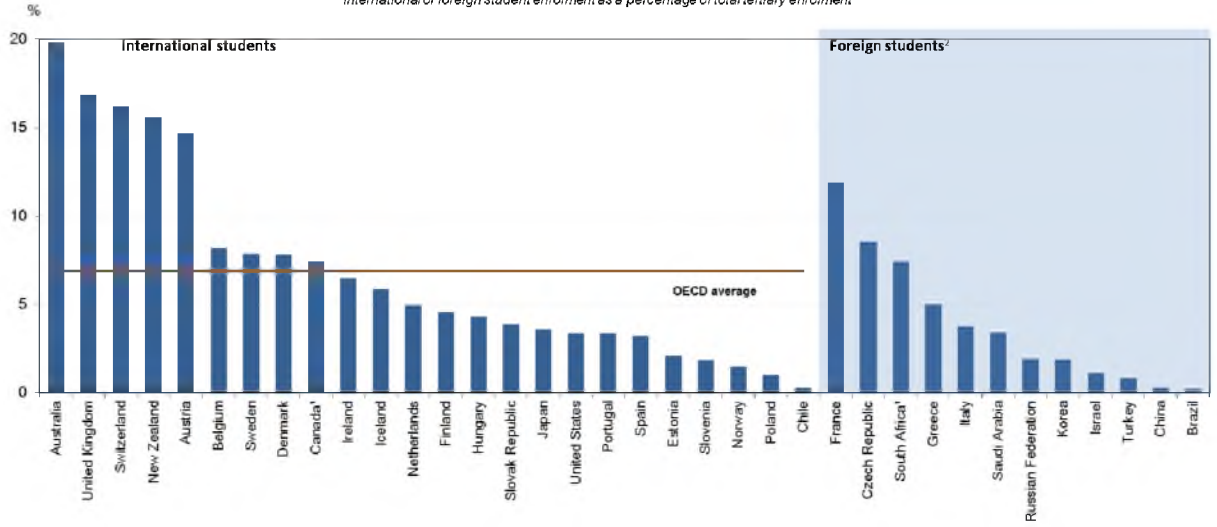
Yukarıdaki çizelgede görüldüğü üzere yurt dışında eğitim almayı tercih eden öğrencilerin büyük bir çoğunluğu G20 ülkelerini tercih etmiştir. Söz konusu öğrencilerin son yıllarda tercihlerinin Avrupa ülkelerine doğru kaydığı gözlemlenmektedir.

OECD verilerine göre öğrenci hareketlilik oranları ise aşağıda verilmiştir:

Çizelge 2: Yüksek Öğretimde Hareketlilik (2011): Uluslararası veya Yabancı Öğrencinin Toplam Yükseköğrenime Kaydolan Öğrencilere Oranı (OECD (2013), Education At A Glance 2013: OECD Indicators, OECD Publishing. S.306)

Chart C4.4. Student mobility in tertiary education (2011)

International or foreign student enrolment as a percentage of total tertiary enrolment

1. Year of reference 2010.

2. Foreign students are defined on the basis of their country of citizenship, these data are not comparable with data on international students and are therefore presented separately in the chart. Countries are ranked in descending order of the percentage of international or foreign students in total tertiary education.

Source: OECD and UNESCO Institute for Statistics for most data on non-OECD countries. Table C4.1. See Annex 3 for notes (www.oecd.org/edu/eaag.htm).

OECD'nin uluslararası öğrenci tanımı olan “kendi ülkesi haricinde bir ülkeye üçüncü seviye eğitim (yükseköğrenim) amacıyla giden kişiler”e karşılık yabancı öğrenci olarak tanımlanan “öğretim veren ülkenin haricinde vatandaşlığı olan öğrenciler” arasındaki fark sebebiyle grafikte iki farklı bölüm vardır (OECD (2013), Education at a Glance 2013: OECD Indicators, OECD Publishing. S.304).

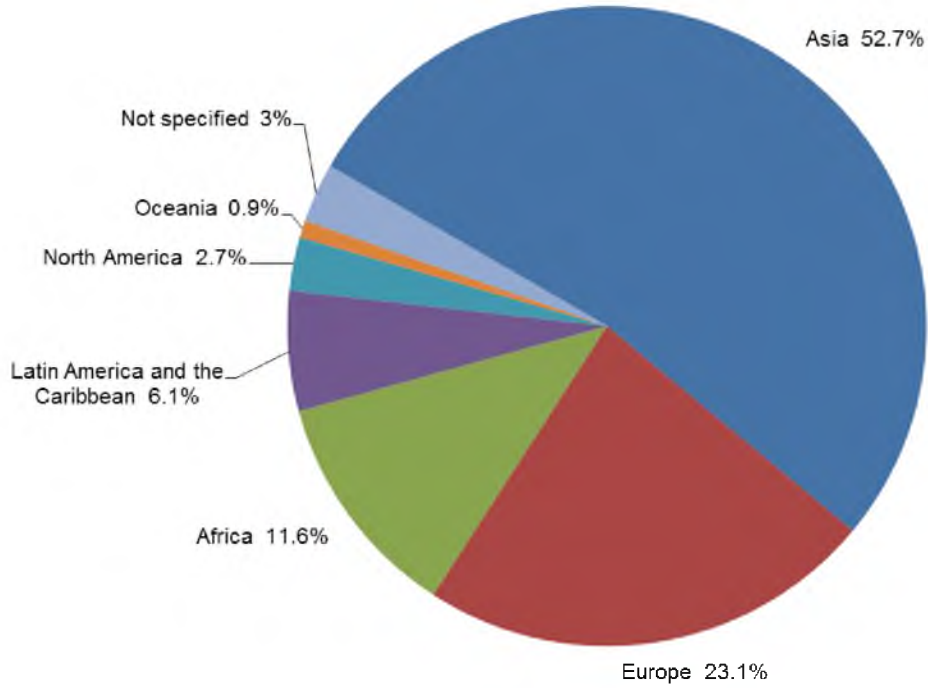
Örneğin Avustralya İsviçre'ye göre kalıcı ikamet izni vermeye daha eğilimli bir politika izlemektedir. Bu sebeple yabancı öğrenci oranı iki ülke için birbirine yakın olsa bile İsviçre'de uluslararası öğrenci oranının daha yüksek çıkmasını netice verecektir. Karşılaştırma bu sebeple dikkatle yapılmalıdır (OECD (2013), Education at a Glance 2013: OECD Indicators, OECD Publishing. S.304).

Bu verilere göre yabancı öğrencilerin yarısından fazlası Avustralya, Kanada, Fransa, Almanya, İngiltere ve ABD'yi tercih etmektedir.

Hareketli öğrencilerin asli kıtalarını gösteren çizelge aşağıda verilmiştir:

Çizelge 3: Yükseköğrenimdeki yabancı öğrencilerin geldikleri kıtalara göre dağılımı (OECD (2013), Education at a Glance 2013: OECD Indicators, OECD Publishing.

Chart C4.5. Distribution of foreign students in tertiary education, by region of origin (2011)
Percentage of foreign tertiary students enrolled worldwide

Note: Year of reference of data for countries other than OECD and G20 is 2010.

Source: OECD and UNESCO Institute for Statistics for most data on non-OECD destinations. Table C4.3.

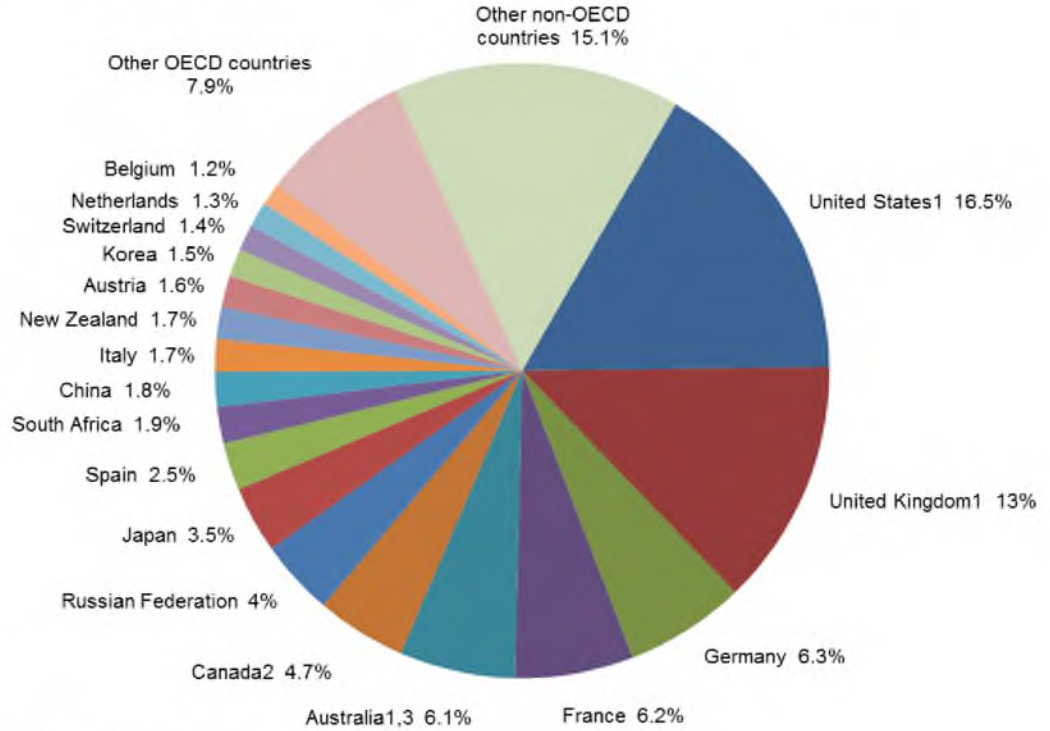
See Annex 3 for notes (www.oecd.org/edu/eag.htm).

Buna göre kendi ülkesi dışında yüksek öğrenim görmeyi tercih eden öğrencilerin yarısından fazlası Asya kökenlidir. Yüksek nüfus ve hareketlilik oranına sahip olan Çin, Hindistan, Endonezya ve Vietnam gibi ülkelerin Asya'da buldukları göz önüne alındığında bu görünüm daha iyi anlaşılacaktır.

Aşağıdaki çizelge ise bu öğrencilerin tercih ettikleri ülkeleri göstermektedir:

Çizelge 4: 2011 Yılında Yükseköğretimdek Öğrencilerin Tercih Ettikleri Ülkelere Göre Dağılımı OECD (2013), Education At A Glance 2013: OECD Indicators, OECD Publishing, S.304

Chart C4.2. Distribution of foreign students in tertiary education, by country of destination (2011)
 Percentage of foreign tertiary students reported to the OECD who are enrolled in each country of destination

Note: Year of reference of data for countries other than OECD and G20 is 2010.

1. Data relate to international students defined on the basis of their country of residence.

2. Year of reference 2010.

3. Student stocks are derived from different sources and therefore results are indicative only

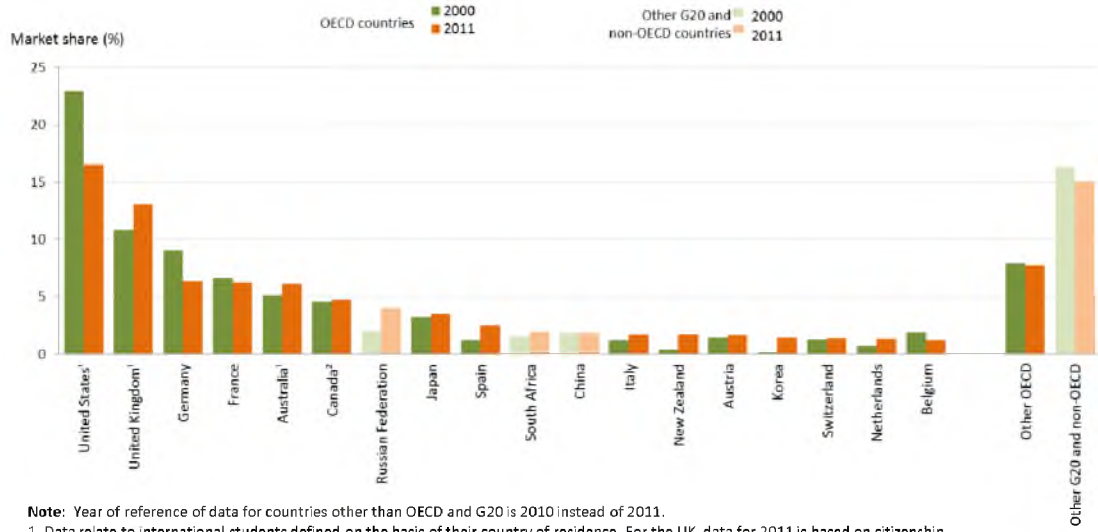
Source: OECD and UNESCO Institute for Statistics for most data on non-OECD destinations. Tables C4.4 and C4.7, available on line. See Annex 3 for notes (www.oecd.org/edu/eag.htm).

Buna göre öğrencilerin yüksek öğrenim için en çok tercih ettikleri ülkeler sırasıyla ABD, Birleşik Krallık, Almanya, Fransa ve Avustralya olmuşlardır. Çizelgeye bakıldığında göze çarpan bir başka unsur; ekonomik olara güçlü olan ülkelerin öğrenci çekmekteki başarıları olmaktadır.

Aşağıdaki çizelgede bütün yükseköğrenim gören yabancı öğrencilerin tercih ettikleri ülkelerin 2000 yılındaki oranlarının 2011 yılıyla kıyasları görülmektedir:

Çizelge 5: Bazı Ülkelerin 2000 Ve 2011 Yıllarındaki Uluslararası Eğitim Pazarındaki Pazar Payları (Education At A Glance 2013: OECD Indicators, OECD Publishing, S.304)

Chart C4.3 Trends in international education market shares (2000, 2011)
Percentage of all foreign tertiary students enrolled, by destination

Note: Year of reference of data for countries other than OECD and G20 is 2010 instead of 2011.

1. Data relate to international students defined on the basis of their country of residence. For the UK, data for 2011 is based on citizenship.

2. Year of reference 2010 instead of 2011.

Countries are ranked in descending order of 2011 market shares.

Source: OECD and UNESCO Institute for Statistics for most data on non-OECD countries. Table C4.7, available on line. See Annex 3 for notes (www.oecd.org/edu/eag.htm).

Bu verilere göre ABD ve Almanya'nın Pazar payının düştüğü, İngiltere, Rusya, Y. Zelanda, G. Kore, İspanya ve Hollanda ise paylarını artırmışlardır.

Fakat bu bilgi pazar payları düşen ülkelerin cezbettikleri yabancı öğrenci sayısında düşüş olduğu anlamına gelmemektedir. Tam tersine ülkelerde de artış yüksektir. Zira 2000 yılındaki hareketli öğrenci sayısı Şekil 1'de görüldüğü üzere 2.1 milyonken 2011'de 4.3 milyona yükselmiştir.

Bu bilgiler ışığında dünyada yükseköğretimde hareketliliğin ekonomi, siyaset, dil, kültür, ulaşım ve iletişim imkanlarındaki gelişmelere paralel olarak hareketlilikte de önemli gelişmeler gözlemlenmiştir.

2.2 DÜNYADA AKADEMİK HAREKETLİLİK SAĞLAYAN PROGRAMLAR

2.2.1 Afrika

2.2.1.1 Afrika Birliği

2.2.1.1.1 Afrika Birliği'nin Tarihçesi Ve Yapısı

Afrika Birliği (African Union), 25 Mayıs 1963'te 32 devletin katılımıyla kurulan Afrika Birleşimi Organizasyonu (Organization of African Unity) adıyla doğmuştur. Merkezi Etiyopya'nın başkenti Addis Ababa'da bulunan kuruluş, Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun Avrupa Birliği'ne dönüşümüne benzer bir süreç

yaşamıştır. 9 Eylül 1999'da başlayan bu süreç 2002'de tamamlanmıştır. Birliğin bugün 54 üyesi vardır (<http://www.au.int/en/about/nutshell> http://www.au.int/en/member_states/countryprofiles).

2.2.1.1.2 Afrika Birliği'nde Hareketlilik

2.2.1.1.2.1 Mwalibu Nyerere Burs Programı

2007 yılında başlatılan bu programın amacı yüksek kalitede insan kaynaklarının üretimi ve elde tutulmasını sağlarken aynı zamanda öğrencilerin Afrika içi hareketliliği yoluyla bölgesel entegrasyon sağlamaktır. Bu amaçla 35 yaş altı öğrencilere yüksek lisans, 40 yaş altı öğrencilere de doktora bursu sağlanmaktadır. Program sadece bayan öğrencilere açıktır (http://hrst.au.int/en/sites/default/files/2014%20Female%20Scholarship%20Call_English.pdf).

2.2.1.1.2.2 Pan Afrika Üniversitesi

Hareketliliğin başka bir boyutu olarak planlanan Pan Afrika Üniversitesi, Afrika Birliği'nin yüksek öğretim ve araştırma faaliyetlerini doruk noktaya çıkarmak için hayata geçirdiği bir projedir. Bu projeye Afrika Kıtası Kuzey, Güney, Doğu, Batı ve Merkez olarak 5 bölgeye ayrılmış, bu 5 bölgedeki uygunluk arzeden birer üniversite 5 yer ve hayat bilimleri, temel bilimler ve teknoloji, uzay bilimleri, sosyal ve idari bilimler, su ve enerji bilimleri olarak ana bilim yolundan birinin merkezi olmuştur. Destekler, bilimsel çalışmalar ve akademik kadrolar bu ekseninde şekillendirilmiştir (<http://www.pau-au.org/about-pau> <http://hrst.au.int/en/content/pan-african-university-announcement-recruitment-rectorate-staff>).

2.2.2 Kuzey Amerika

2.2.2.1 NAFTA(North American Free Trade Agreement- Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması)

2.2.2.1.1 NAFTA'nın Tarihçesi

Anlaşmanın ön görüşmeleri 1986'da ABD'nin San Antonio şehrinde üç ülkenin liderlerinin buluşmasıyla başlamış ve ortak metin 17 Aralık 1992'de

imzalanmıştır. ABD, Kanada ve Meksika arasındaki bu anlaşma ile dünyadaki en büyük serbest ticaret bölgesi 1 Ocak 1994 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Anlaşmanın aynı tarihte yürürlüğe giren Çevre Hakkında Kuzey Amerikan İşbirliği Anlaşması (North American Agreement on Environmental Cooperation- NAAEC) ve İşgücü Konusunda Kuzey Amerikan İşbirliği Anlaşması (North American Agreement on Labor Cooperation) adıyla iki eki mevcuttur.

Anlaşmanın imzalandığı yıl 288 milyar dolar olan üç ülke arasındaki ticaret hacmi, 2012 yılında 1 trilyon dolar sınırını geçmiştir (<http://www.international.gc.ca/trade-agreements-accords-commerciaux/agr-acc/nafta-alena/info.aspx?lang=eng>).

2.2.2.1.2 NAFTA'da Hareketlilik

Bu toplulukta Program for North American Mobility in Higher Education (Yüksek Eğitimde Kuzey Amerikan Hareketliliği) adı altında bir program bulunmaktadır. 2007 yılında hayata geçen bu program ABD, Kanada ve Meksika arasındaki geniş bir yelpazedeki mevcut akademik ve mesleki iki ve üç yönlü değişim programlarına öğrenci merkezli, Kuzey Amerikan boyutlu bir teşvik getirmektedir. Projenin amaçları şunlardır:

- ABD, Meksika ve Kanada'daki yüksek eğitim kurumları arasındaki işbirliği ve becayişi teşvik etmek.
- Bu üç ülke arasındaki dil, kültür ve kurum bilgisini artırmak.
- Bu üç ülkedeki insan kaynakları kalitesini artırmak.
- Öğrencileri tüm NAFTA içerisinde çalışmaya hazırlamanın yollarını aramak.
- Ortak müfredat ve diplomalar ile karşılıklı tanınma ve kredi taşınabilirliği aracılığıyla öğrenci hareketliliğini artırmaktır (<http://www2.ed.gov/programs/fipsenortham/index.html>).

Programa 2007-2010 yılları arasında Kanada'dan ve Meksika'dan 19'ar, ABD'den ise 25 kurum iştirak etmiştir (<https://maps.google.com/maps/ms?ie=UTF8&hl=en&msa=0&msid=102474746775347744221.0004729c8f782cbb12bb5&ll=35.960223,-92.548828&spn=49.13798,79.013672&z=4&dg=feature>).

2.2.3 Asya

2.2.3.1 ASEAN

2.2.3.1.1 ASEAN'ın Tarihçesi

Güneydoğu Asya Milletleri Birliği (Association of Southeast Asian Nations) ASEAN, 8 Ağustos 1967 tarihinde Bangkok'ta toplanan Endonezya, Malezya, Filipinler, Singapur ve Tayland Dışişleri Bakanlarının toplantısında imzalanan bir anlaşmayla doğmuştur. 5 maddelik bu kısa anlaşmada ülkeler ekonomik, sosyal, kültürel, teknik, eğitim ve diğer alanlarda işbirliği taahhüdünde bulunmuşlardır. 4 günlüğüne bir tatil köyünde bir araya gelen bakanlar ve diplomatlar, rahat çalışma ortamından kinayeye ortaya çıkan bu kısa ve resmi dilden uzak belgeyi “tişört diplomasisinin ürünü” olarak tanımlıyorlar (<http://www.asean.org/asean/about-asean/history>).

Başlangıçta Vietnam Savaşı'na karşı bir önlem olarak doğan birliğe Brunei Darussalam 7 Ocak 1984, Vietnam 28 Temmuz 1995, Laos ve Myanmar 23 Temmuz 1997, Kamboçya ise 30 Nisan 1999'da katılmış ve birlik bugünkü 10 üyeli halini almıştır.

2002 yılında Endonezya'dan bağımsızlığını kazanan Doğu Timor, 2011 yılında birliğe üye olmak için başvurmuştur. Başvuru tüm üye ülkelere prensipte kabul görmüş fakat ülkenin ekonomik olarak henüz hazır olmaması, diğer üye ülkelerin tamamında henüz büyükelçiliğinin olmaması gibi sebeplerle üyelik henüz gerçekleşmemiştir (<http://www.mmtimes.com/index.php/national-news/8716-timor-leste-on-the-asean-waiting-list.html>).

ASEAN bildirisindeki haliyle birliğin amaçları şunlardır:

1. Güneydoğu Asya'yı eşitlik ve ortaklık ruhu içerisinde müşterek gayretlerle ekonomik büyüme, toplumsal ilerleme ve kültürel gelişmeyi hızlandırarak refahı artırma.
2. Birleşmiş Milletler prensiplerine bağlı kalarak, adalet ve hukuk kuralları çerçevesinde bölgede barış ve istikrarı desteklemek.
3. Ekonomik, sosyal, kültürel, teknik, profesyonel ve idari konularda müşterek çıkarlarda aktif işbirliği yapmak.
4. Eğitim, teknik, meslek ve idare sahalarında birbirlerine eğitim sağlama ve araştırma yapmakta yardımcı olmak.
5. Tarım ve sanayi imkanlarının daha verimli kullanılmasında, uluslararası ticaret sorunlarının irdelenmesi; ulaşım ve iletişim imkanlarının iyileştirilerek ticaretin geliştirilmesi yoluyla halkların yaşam standartlarının yükseltilmesinde işbirliği yapmak.
6. Güneydoğu Asya çalışmalarını teşvik etmek ve
7. Benzer amaçtaki uluslararası ve bölgesel örgütlerle mevcut ve faydalı ilişkileri sağlam tutmak ve bu ilişkilerin ilerlemesini sağlamak (<http://www.asean.org/asean/about-asean/overview>).

Ayrıca 2001 yılında Çin, G.Kore ve Japonya'nın da anlaşmanın özellikle ekonomik yönlerine imza atmasıyla ASEAN +3 adı altında bir yapıya kavuştu. Hindistan, Avustralya ve Yeni Zelanda'nın da katılmasıyla ASEAN +6 adını alarak dünyanın en büyük serbest ticaret bölgesine dönüşmesi üzerine çalışmalar yapılmaktadır.

2.2.3.1.2 ASEAN'da Hareketlilik

ASEAN'ın Milli Eğitim Bakanları kolu SEAMEO (South East Asian Ministers of Education Organization), birlikten de önce, 30 Kasım 1965'te kurulmuştur. Bölgesel Yüksek Eğitim ve Gelişim Enstitüsü RIHED (Regional Institute for Higher Education and Development) ise 1959'da Singapur'da kurulmuş, 1993'ye ise yeniden yapılandırılıp Tayland'ın başkenti Bangkok'ta hayat bulmuştur ve üye ülkelerin yüksek eğitim planlama, yönetim ve politika belirlemelerinde önemli rol oynamaktadır (<http://www.rihed.seameo.org/about-us/history/>).

ASEAN Öğrencileri için Uluslararası Hareketlilik Programı AIMS (ASEAN International Mobility for Students) 2009 yılında; Malezyalı, Endonezyalı ve

Taylandlı öğrencilerin hareketliliği için kurulan M-I-T (Malaysia-Indonesia-Thailand) pilot programıyla başlamıştır. Her ülkenin katılan her bir ülkeye 25'er öğrenci göndermesi suretiyle toplam 150 öğrencinin hareketliliğiyle başlaması planlanan program ilk yıl katılım 117 öğrenci olmuştur (M-I-T Student Mobility Programme Pilot Project Review 2010, s. 11-14, http://www.rihed.seameo.org/wp-content/uploads/docs/M-I-T_Project_Review_2010.pdf).

Program esnasında akademik takvimlerin uyumsuzluğunun hareketliliği olumsuz yönde etkilediği gözlemlenmiştir. Bu sebeple yetkili makamlara bazı ülkelerde Mayıs ayında, bazılarında Eylül ayında, bazılarında ise Haziran ayı sonunda başlayan eğitim yılı takviminin ASEAN çapında ortak bir akademik takvime geçilmesi tavsiyesi yapılmıştır (a.g.e, s. 18)

4 yıl önceki bu tavsiyeden sonra 2014 yılında Tayland ve Filipinler'deki üniversiteler Haziran ayında başlayan akademik yıllarını Avrupa ve ABD ile de uyumlu olacak şekilde Eylül ayına çekmişlerdir. Tayland Milli Eğitim Bakanlığı, ilk ve orta dereceli okullara da aynı uygulamayı yapmak üzere çalışma içindedir.

2.2.4 Avrupa

2.2.4.1 Kuzey İşbirliği (Nordic Co-Operation)

2.2.4.1.1 Kuzey İşbirliği'nin Tarihçesi

Kuzey İşbirliği (Nordic Co-operation) Danimarka, İzlanda, Norveç ve İsveç arasında 1952 yılında kurulmuştur. Finlandiya yapıya 1955'te dahil olmuştur. "Kuzey Konseyi" adıyla bilinen yapının parlamentosu Danimarka'nın başkenti Kopenhag'dadır. Günümüzde bu 5 ülkenin yanında 3 otonom bölge olan Faroe Adaları, Grönland ve Aland da yapının parçalarıdır (<http://www.norden.org/en/about-nordic-co-operation/the-history-of-nordic-co-operation/before-1952>).

2.2.4.1.2 Kuzey İşbirliği'nde Hareketlilik

Kuzey İşbirliği'nin hareketlilik programı Nordplus 2012 yılında hayata geçmiştir. Programın amaçları şu şekilde açıklanmıştır:

- Kuzey eğitim işbirliğini güçlendirmek ve Kuzey-Baltık eğitim bölgesinin oluşumuna katkıda bulunmak.
- Tecrübe ve Pratik bilginin takası yoluyla eğitimde yenilikçi ürün ve süreçlerin desteklenmesi, geliştirilmesi, yayılması ve bunlardan faydalanılması.
- Eğitim sistemlerinde kalite ve yenilikçiliğin geliştirilmesine katkıda bulunmakla beraber iş yerleri, gelişim projeleri ve yeni ağlar kurulması.
- Kuzey dil ve kültürünü ön plana çıkararak karşılıklı Kuzey-Baltık dil ve kültür anlayışını yerleştirmek.
- Danimarkaca, İsveççe ve Norveççe başta olmak üzere özellikle çocuklar ve gençler arasındaki Kuzey dillerini anlama becerisini güçlendirmek.
- Kuzey dillerine olan ilgiyi, bilgiyi ve anlamayı teşvik etmek.

Programın yıllık bütçesi 9 milyon Euro civarındadır (<http://www.nordplusonline.org/>).

Nordplus 5 alt programdan oluşmaktadır:

- Okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve lise öğrencilerini kapsayan Nordplus Junior
- Lisans ve yüksek lisans eğitimini kapsayan Nordplus Higher Education
- Yetişkinlere yönelik genel ve mesleki eğitim için Nordplus Adult
- Sektörler arası yenilikçiliği destekleyen Nordplus Horizontal ve
- Danimarkaca, İsveççe ve Norveççe başta olmak üzere özellikle çocuklar ve gençler arasındaki Kuzey dillerini anlama becerisini güçlendirmek ve tüm eğitim seviyelerinde bu dillerin eğitimini ilerletmek için malzeme, metod ve strateji geliştirmeyi destekleyen Nordplus Nordic Languages ([http://www.nordplusonline.org/content/download/1318/18506/file/Nordplus%20Handbook%202014%20\(in%20English\).pdf](http://www.nordplusonline.org/content/download/1318/18506/file/Nordplus%20Handbook%202014%20(in%20English).pdf)).

2.2.4.2 Avrupa Birliği

2.2.4.2.1 Avrupa Birliği'nin Tarihçesi

Avrupa ülküsü, gerçek bir siyasi projeye dönüşüp AT üyesi ülkelerin hükümet politikalarında uzun vadeli bir hedef haline gelmeden önce, sadece filozoflarla önsüzeli kimselerin düşüncelerinde yaşıyordu. Avrupa Birleşik Devletleri hümanist ve barışçı bir hayalin parçasıydı. Avrupa yüzyıllarca, sık sık yaşanan kanlı savaşlara sahne oldu. 1870–1945 yılları arasında Fransa ve Almanya üç kez savaştılar. Birçok insan yaşamını kaybetti. Bu felaketler üzerine bazı Avrupa ülkelerinin liderleri, barışın sürdürülebilmesinin tek yolunun, ülkelerinin ekonomik ve siyasi yönlerden birleşmesi olduğu fikrine vardılar. Avrupa'da ulusal uzlaşmazlıkları aşabilecek bir örgütlenmenin kuruluşu İkinci Dünya Savaşı sırasında totaliter yönetimlere karşı savaşan direniş hareketlerinden kaynaklandı.

Avrupa'da bütünleşme sürecine ivme kazandıran, biri federasyon yanlısı diğeri işlevselci iki akımın başlıca savunucuları İtalyan federalist Altiero Spinelli ile 1951'de Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nun (AKÇT) kurulmasına yol açan Schuman Planı'nın ilham kaynağı Jean Monnet'dir. Federasyon yanlısı bu yaklaşım, yerel, bölgesel, ulusal ve Avrupa ölçeğindeki güç odakları arasında diyaloga ve tamamlayıcı bir ilişki kurulmasına dayanıyordu. İşlevselci yaklaşım ise egemenliğin ulusal düzeyden Topluluk düzeyine tedricen aktarılmasını savunuyordu. Bu iki görüş, günümüzde, tek pazar, para politikası, ekonomik ve sosyal kaynaşma, dış politika ve güvenlik gibi ortak eylemin devletlerin tek tek hareket etmelerinden daha etkili olduğu alanlarda, demokratik ve bağımsız Avrupa kurumlarına ulusal ve bölgesel makamlar kadar sorumluluk verilmesi gerektiği inancında iç içe geçmiştir. Sonuç olarak 1951 yılında Avrupa Kömür Çelik Topluluğu (AKÇT) Belçika, Batı Almanya, Lüksemburg, Fransa, İtalya ve Hollanda'dan oluşan 6 üye ile kuruldu. Bu ülkelerdeki kömür ve çelik sanayii ile ilgili alınan kararlar, bağımsız ve devletlerüstü bir kuruma (Yüksek Otorite) devredildi. Söz konusu kurumun ilk başkanı ise Jean Monnet oldu.

Avrupa Birliği 1995'te ilk öncülerinin anısına dikilmiş bir anıt gibidir; ekonomi, sanayi, siyaset, yurttaş hakları ve dış politika alanlarını kapsayan çok-sektörlü bütünleşmenin en ileri biçimidir. Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nu

(AKÇT) kuran Paris Antlaşması (1951), Avrupa Ekonomik Topluluğu'nu (AET) ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu'nu (Euratom) kuran Roma Antlaşmaları (1957), Avrupa Tek Senedi (1986) ve Maastricht Avrupa Birliği Antlaşması (1992), Üye devletleri egemen Devletler arasındaki geleneksel anlaşmalardan daha sıkı bir biçimde birbirine bağlayan AB'nin hukuki temellerini meydana getirir. Avrupa Birliği, doğrudan uygulanma imkânı olan bir mevzuat oluşturabilmekte ve yurttaşları lehine özel haklar ihdas edebilmektedir.

Topluluğun çalışmaları, başlangıçta altı kurucu üyesi (Almanya, Belçika, Fransa, Hollanda, İtalya ve Lüksemburg) arasında bir kömür ve çelik ortak pazarı kurulmasıyla sınırlıydı. Savaş ertesindeki o günlerde savaşın galip ve mağluplarını, eşitler olarak işbirliğinde bulunabilecekleri bir kurumsal yapı içinde bir araya getiren Topluluk, temelde barışı güvence altına almanın bir aracı olarak algılanıyordu. Altılar 1957'de, Fransız Ulusal Meclisi'nin Avrupa Savunma Topluluğu projesini reddetmesinden üç yıl sonra, işgücü ile mal ve hizmetlerin serbest dolaşımına dayanan bir ekonomik topluluk kurmaya karar verdiler. Mamul mallarda gümrük vergileri planlandığı gibi 1 Temmuz 1968'de kaldırıldı; özellikle tarım ve ticaret politikaları olmak üzere ortak politikalar 60'ların sonunda yerli yerine oturmuştu. Altılar'ın başarısı Birleşik Krallık, Danimarka ve İrlanda'yı Topluluk üyeliğine başvurmaya yöneltti. General "de Gaulle" yönetimindeki Fransa'nın 1961'de ve 1967'de iki kez veto yetkisini kullandığı çetin bir pazarlık dönemini takiben, bu üç ülke 1972 yılında üyeliğe kabul edildiler. Üye devlet sayısını altıdan dokuzaya yükselten ilk genişleme ile birlikte, Topluluk sosyal, bölgesel ve çevresel konularda üstlendiği sorumluluklarla yeni bir derinlik kazandı.

Amerika Birleşik Devletleri'nin 1970 başlarında doların konvertibilitesini askıya almasıyla ekonomik yakınlaşma ve parasal birlik gereksinimi açıkça kendini gösterdi. 1973 ve 1979'daki iki petrol kriziyle dünya çapında parasal istikrarsızlık daha da ağırlaştı. 1979 yılında Avrupa Para Sistemi'nin işlerlik kazanması döviz kurlarının sabitleşmesine yardımcı oldu ve Üye Devletlerin kararlı ekonomik politikalar izleyerek açık bir ekonomik alanın dayattığı disiplinden yararlanmalarını ve birbirlerine karşılıklı destek vermelerini sağladı. Topluluk 1981'de Yunanistan'ın, 1986'da da İspanya ve Portekiz'in katılmalarıyla güneye doğru genişledi. Bu genişlemeler, On ikiler'in, ekonomik gelişmeleri arasındaki farklılıkları azaltmaya

yönelik yapısal programlar uygulamalarını kaçınılmaz kıldı. Bu dönemde Topluluk Güney Akdeniz ile Afrika, Karayipler ve Pasifik (AKP) ülkeleri ile yeni anlaşmalar imzalayarak uluslararası düzeyde daha önemli bir rol oynamaya başladı; AKP ülkeleri birbirini izleyen dört Lomé Sözleşmesi (1975, 1979, 1984 ve 1989) ile Toplulukla bağ kurdu. Tüm GATT üyeleri arasında 15 Nisan 1994'te Marakeş'te imzalanan bir anlaşma ile dünya ticaretinin gelişiminde yeni bir aşamaya girildi. Pazarlıkları bir blok olarak sürdüren Avrupa Birliği görüşmelere damgasını vurma ve çıkarlarının gözetilmesini sağlama konusunda çaba harcadı.

1 Ocak 1995'te Avrupa Birliği'ne üç yeni üye katıldı. Avusturya, Finlandiya ve İsveç kendilerine özgü katkılarıyla Birliği zenginleştirmekte, Orta ve Kuzey Avrupa'da yeni açılımlar sağlamaktadırlar. 2004 yılında ise on yeni ülke Avrupa Birliği'ne üye oldu. (Kıbrıs, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Macaristan, Letonya, Litvanya, Malta, Polonya, Slovakya ve Slovenya). 1995 tarihinde üyelik başvuruları kabul edilen Bulgaristan ve Romanya ile 2000 yılında resmi müzakerelere başlandı ve 2007'de birlik üyesi olabilecekleri öngörülmektedir. 1987 yılında üyelik başvurusunda bulunmuş olan Türkiye ise 3 Ekim 2005'te müzakere çerçeve belgesinin kabulü ile resmen müzakere sürecine başlamaya hak kazanmıştır. Müzakerelerin ilk bölümü olan tarama sürecinin tamamlanma tarihinin Eylül 2006 olacağı öngörülmektedir. 2003'te adaylık başvurusunu yapmış olan Hırvatistan ile 2005'te müzakerelere başlanmıştır. 2004'te adaylık başvurusu yapan Makedonya ise Aralık 2005'te aday ülke statüsü kazanmıştır. Son olarak da Arnavutluk, Sırbistan-Karadağ, Bosna Hersek ve BM güvencesi altında korunan Kosova adaylık statüsü bekleyen ülkelerdir.

Birlik, Dünyanın en büyük ticaret gücü olmasına karşın, Birlik diplomatik etkinliğini arttıracak yapıları geliştirmekte ağır davranmıştır. Avrupa siyasi işbirliğinin amacı dışişleri ve güvenlik politikası alanlarında hükümetler arasında daha derinlemesine bir eşgüdümün sağlanmasıdır. Dünyadaki durgunluk ve mali yükün paylaşımı konusundaki iç çekişmeler 1980 başlarında bir "Avrupa karamsarlığı" havasının doğmasına neden oldu. Ama 1984'ten sonra bunun yerini Topluluğun canlandırılması konusunda daha umutlu beklentiler aldı. Jacques Delors başkanlığındaki Komisyonun 1984'te hazırladığı Beyaz Kitaba dayanarak Topluluk 1 Ocak 1993'e kadar tek pazar oluşturmayı kendisine hedef edindi. Avrupa Tek Senedi

17 ve 28 Şubat 1986'da imzalandı ve bu iddialı hedefle ilgili mevzuatın kabulü konusunda yeni usuller geliştirdi. Tek Senet 1 Temmuz 1987 tarihinde yürürlüğe girdi. Berlin Duvarı'nın yıkılmasının ardından 3 Kasım 1990'da iki Almanya'nın birleşmesi, Merkezi ve Doğu Avrupa ülkelerinin Sovyet denetiminden kurtulmaları ve demokratikleşmeleri, Aralık 1991'de de Sovyetler Birliği'nin çözülmesi Avrupa'nın siyasi yapısını baştan aşağı değiştirdi. Üye Devletler bağlarını güçlendirme kararlılığıyla, temel özellikleri 9-10 Aralık 1991'de Maastricht'te toplanan Avrupa Doruğu'nda kararlaştırılan yeni bir Antlaşmanın müzakerelerine başladılar. 1 Kasım 1993'te yürürlüğe giren Avrupa Birliği Antlaşması Üye Devletlerin önüne iddialı bir program koymaktadır: 1999'a kadar parasal birlik; yeni ortak politikalar, Avrupa yurttaşlığı; diplomatik işbirliği; ortak savunma ve iç güvenlik. Dünya ölçeğindeki rekabeti göğüsleyebilmek ve işsizliği azaltmak için Avrupa Zirvesi, Komisyon tarafından sunulan 'Büyüme, rekabet, istihdam' adlı Beyaz Kitaba dayanarak Temmuz 1994'te kıta ölçeğinde altyapı ve iletişim projelerini yürürlüğe koymaya karar verdi.

Artık AB'nin, bir yandan üye devletlerin kimliklerini korurken diğer yandan da karar verebilme ve uygulama yeteneği bulunan hem etkili hem de demokratik bir örgüt olma yolunda daha ileri gitmekten başka seçeneği yoktur. Yapısını güçlendirip karar mekanizmalarını rasyonalize edemezse, iyice gevşeme ya da kımıldayamaz hale gelme seçeneğiyle karşı karşıya kalacaktır. Atlas Okyanusu'ndan Urallar'a uzanan 'Büyük Avrupa' ancak tek sesle konuşup hareket eden istikrarlı bir çekirdek etrafında yapılanırsa örgütlü bir güç olarak gelişebilir. Birliğin hedefi 25 üyeli yapısının yeni görevleri göğüsleyebilecek şekilde uyarlanması ve kurucularının büyük siyasi projelerinin kaynakları göz ardı edilmeden ve kapsamı kısıtlanmadan tüm kıtaya istikrar sağlanması ve yeni üyelerin katılımına yardım ve teşviiktir. Yaklaşık yarım yüzyıldır Avrupa bütünleşmesi, kıtanın gelişmesi ve halkının zihniyeti üzerinde önemli etkilerde bulunmuştur; aynı zamanda güçler dengesini de değiştirmiştir. Siyasi renklerinden bağımsız olarak tüm hükümetler mutlak ulusal egemenlik çağının artık geçtiğinin farkındadır. Ancak güçlerin birleştirilmesi ve AKÇT Antlaşması'nın ifadesiyle "gelecekteki kader birliği" için harcanacak çabalar sayesinde, Avrupa'nın eski ulusları ekonomik ve sosyal gelişmelerini sürdürebilir ve dünya ölçeğindeki etkinliklerini koruyabilirler. Ulusal ve ortak çıkarların sürekli dengelenmesine, ulusal geleneklerin farklılığına saygı gösterilmesine ve farklı

kimliklerin güçlendirilmesine dayalı Topluluk yaklaşımı her zaman olduğu gibi bugün de geçerlidir. Devletler arasındaki ilişkilere damgasını vuran köklü düşmanlıkları, üstünlük saplantılarını ve savaşçı eğilimleri açacak biçimde tasarlanan bu yaklaşım Soğuk Savaş yılları boyunca Avrupa'nın demokratik ülkelerinin özgürlüğe olan bağlılıkları çevresinde birleşmelerini sağlamıştır. Doğu-Batı karşıtlığının ortadan kalkması ve kıtanın siyasi ve ekonomik bakımdan yeniden birleşmesi, Avrupalıların gelecekleri için bugün her zamankinden daha fazla ihtiyaç duydukları Avrupa ruhunun zaferidir (ABGS, 2009).

2.2.4.2.2. Avrupa Birliği'nin Eğitim Politikası Ve Eğitim Projeleri

AB ortak değerler doğrultusunda bütünleşmesini gerçekleştirmek isteyen bir yapıya sahiptir. Bu açıdan, kültürlerarası öğrenme, dil öğrenimi, nitelikli işgücü, yüksek yaşam standartları, demokrasi, birlikte çalışabilme ve yasayabilme yeteneği önem kazanmaktadır. Bu konuların kazandırılmasındaki en önemli araç şüphesiz eğitimidir. Birliğin oluşturulmasında karşılaşılan sorunların çözümünde eğitimin sahip olduğu önem de eğitim politikalarının etkili olarak gerçekleştirilebilmesi ile mümkün olabilmektedir. Ancak, Avrupa Birliği'ne üye ülkelerin eğitim sistemleri arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. Her ülkenin sahip olduğu kültürel değer ve geleneklerin korunduğu bir ortaklığı gerçekleştirebilmek için eğitim politikalarının dengeli olarak oluşturulabilmesi gerekmektedir.

Bu doğrultuda, üye devletler arasında eğitimle ilgili işbirliğinin gerçekleştirilmesi, Avrupa Birliği hareketinin önemli bir parçasıdır. Bu işbirliği ile uluslar arasında yakınlaşmanın gerçekleşmesi ve uluslara daha iyi yaşam ve çalışma koşullarının sağlanması amaçlanmıştır (Gülcan, 2005,s. 31).

Uluslar arasında yakınlaşmanın en önemli koşulu, komşu ülkelerin yaşam biçimlerini anlamaya çalışmak, dillerini öğrenmek ve anlamak ile daha yoğun insancıl ilişkiler kurup geliştirmektir. Eğitim ve öğretim çalışmaları daha iyi yaşam, olumlu çalışma koşulları ve kişiliğin gelişimi açısından önemli bir etkidir (Gülcan, 2005,s.32).

Avrupa Birliği Eğitim Komisyonunun kurulması ile birliğe üye tüm ülkelerdeki aşağıdaki hususların gerçekleştirilmesi amaçlanmıştır:

- a) Eğitim Kurumlarına Girişlerde Fırsat Eşitliği,
- b) Yönetmelik Ve Sosyal Engellerin Ortadan Kaldırılması,
- c) Diploma Ve Öğretim Sürelerinin Karşılıklı Tanınması,
- d) Araştırmalara ilişkin Özgür Bir Çalışma Ortamının Sağlanması,
- e) Yabancı Dil Öğretimde Niteliğin Artırılması,
- f) Eğitime ilişkin istatistiklerin Yayınlanması,
- g) Merkezi Eğitimlerin Desteklenmesi,
- h) Mesleki Eğitimin Düzenlenmesi.

Bu eğitim politikaları ile üye ya da aday ülkelerin eğitim sistemlerinde dönüşümlerin gerçekleştirilmesi sağlanmaktadır.

Avrupa Birliğinin eğitim politikaları aşağıda belirtilen noktalarda toplanabilir:

- a) Öğrenen toplum,
- b) Yüksek kalite,
- c) Süreklilik,
- d) Fırsat eşitliği,
- e) işbirliği,
- f) Karşılıklı deneyim paylaşımı.

Avrupa Birliği eğitim politikaları ile hedeflenenler ise şu şekilde belirtilebilir:

- a) Tüm düzeylerde Avrupa eğitim boyutunun güçlendirilmesi,
- b) Eğitsel kaynaklara erişimi kolaylaştırmak,
- c) Fırsat eşitliğini sağlamak,

d)Avrupa Birliği dillerinde özellikle az kullanılan ve öğretilen diller konusundaki bilginin kalite ve nicelik açılarından iyileştirilmesini desteklemek,

- e) Eğitim kurumları arasında değişimi teşvik etmek,
- f) Açık ve uzaktan öğrenmeyi desteklemek,
- g) Diploma ve öğrenim sürelerinin tanınmasındaki iyileştirmeleri teşvik etmek,
- h) Eğitim alanındaki işbirliğini ve öğrenci değişimini teşvik etmek,
- ı) Eğitim alanında ortak politika konularını incelemek,
- i) Toplumsal dışlama, ırkçılık ve yabancı düşmanlığına karşı ortak mücadele.

Bu politikalar ışığında ülkemiz eğitim sistemi de, AB eğitim politikalarına uygun olarak yeni düzenlemeler gerçekleştirmek durumunda kalmıştır. Bu çerçevede, ilköğretim ve mesleki eğitim programlarında düzenleme çalışmaları devam etmektedir.

Ayrıca, ilerleme raporlarındaki zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılması ile eğitimdeki sosyal politikalar, bölgeler arası eşitsizliklerin giderilmesi ve mesleki eğitimin yeniden düzenlenmesine yönelik yeniden yapılanma çalışmaları hız kazanmıştır (Top, 2006, s. 11).

2.2.4.2.3. Avrupa Birliği Eğitim Ve Gençlik Programları

2.2.4.2.3.1 Hayatboyu Öğrenme Programı

Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları, 1 Ocak 2007 tarihi itibarıyla yeni bir döneme girmiştir. 2013 yılı sonuna kadar sürecek yedi yıllık bir dönemi kapsayan Hayatboyu Öğrenme (LLP = Lifelong Learning Programme) ve Gençlik (Youth in Action) Programları, önceki programlarda olduğu gibi AB üyesi ülkeler, EFTA ülkeleri (Norveç, İzlanda ve Lihtenştayn) ve Aday Ülkelerin (Türkiye) katılımıyla gerçekleştirilecektir. Ayrıca, Batı Balkan ülkeleri ve İsviçre'nin de önümüzdeki yıllarda programlara katılımı öngörülmektedir.

Ülkemiz, Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programlarına "tam üye" olarak 1 Nisan 2004 tarihinden itibaren katılmıştır. Yoğun bir ilgi ve talebin gerçekleştiği ve 31 Aralık 2006'da sona eren bu ilk dönemde, Socrates (Genel Eğitim), Leonardo da Vinci (Mesleki Eğitim) ve Gençlik programları çerçevesinde, gerek katılım öncesi

AB fonlarından gerekse ulusal katkı paylarından oluşan toplam 67 milyon Avro'luk bir bütçe oluşturulmuş, ülkemiz eğitim ve gençlik sektörüne karşılıksız hibe olarak kullanılmıştır. Hibe kullandırma oranı, %100'e yaklaşan bir seyir izlemiştir. Programların uygulandığı bu ilk üç yıl itibariyle toplam 3.035 proje desteklenmeye değer bulunmuştur. Yaklaşık 40.000 vatandaşımız, Avrupa Birliği ülkelerinde gerek Programlar gerekse bireysel faaliyetler çerçevesinde bilgi ve deneyim artırma amaçlı değişim ve yerleştirmelere katılmış, yenilikçi yaklaşımların ülkemize kazandırılmasında önemli katkılar sağlamıştır.

Genel ve mesleki eğitimin yanı sıra eğitimle ilgili tüm alt program ve faaliyetleri bütüncül bir yaklaşımla tek bir programda toplayan Hayat boyu Öğrenme Programı (LLP), yeni kuralları, basitleştirmeleri ve ülke merkezli faaliyetlerdeki artış nedeniyle özel bir önem taşımaktadır. Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin LPP' yi yasalaştıran 15 Kasım 2006 ve 1720/2006/EC sayılı Kararı, Hayat boyu Öğrenme Programı'nın genel amacını şöyle ifade etmektedir: 'Hayat boyu öğrenme yoluyla Topluluğu ileri bir bilgi toplumu haline getirmek, daha çok ve daha iyi iş imkânı yaratmak, sosyal bütünlüğü geliştirmek; çevrenin gelecek kuşaklar için daha iyi korunmasını sağlamak; özellikle de dünyada bir kalite referansına dönüşmelerini temin etmek amacıyla Topluluk içindeki eğitim ve öğretim sistemleri arasında karşılıklı değişim, işbirliği ve hareketliliği güçlendirmek".

Bu hedeflerin, ülkemizin eğitim ve öğretim hedefleriyle de örtüştüğü açıktır. Bu nedenle, ülkemiz, 1 Ocak 2007'de başlayan Hayat boyu Öğrenme Programı'na (LLP) yine 'tam üye" olarak katılacaktır. Üstelik, yeni dönemde, eğitimle ilgili tüm kurum ve kuruluşlarımızın yoğun talebini daha iyi karşılamak üzere 2007-2013 bütçe döneminde programların bütçesinin yaklaşık % 70 oranında artırılması planlanmaktadır.

Hayat boyu Öğrenme Programı, ilk ve orta öğrenimdeki öğrencilerimizden yetişkinlere, mesleki eğitim stajyerlerinden üniversite öğrencilerine, temel beceri ihtiyacı duyan insanlardan eğitim profesyonellerine kadar herkes için eğitim ve öğretimde gelişme imkânları ve karşılıksız mali katkı sağlayacaktır (UA, 2009a).

2.2.4.2.3.2 Erasmus Programı

Erasmus programı, yükseköğretim kurumlarının birbirleri ile işbirliği yapmalarını teşvik etmeye yönelik bir Avrupa Birliği programıdır. Yükseköğretim kurumlarının birbirleri ile ortak projeler üretip hayata geçirmeleri; kısa süreli öğrenci ve personel değişimi yapabilmeleri için karşılıksız mali destek sağlamaktadır.

Bunun yanı sıra yükseköğretim sistemini iş dünyasının gereksinimlerine uygun olarak geliştirmek ve üniversite mezunlarının iş dünyasında istihdam edilebilirliğini arttırmak amacıyla yükseköğretim kurumları ile çalışma çevreleri arasındaki ilişkilerin ve işbirliğinin artırılmasını da teşvik etmektedir.

Program bünyesinde mali destek sağlanan Erasmus faaliyetleri şöyledir:

- Hareketlilik Faaliyetleri
- Öğrenci Hareketliliği
- Öğrenim hareketliliği
- Staj hareketliliği
- Personel Hareketliliği
- Ders verme hareketliliği
- Personel eğitimi hareketliliği
- Hareketliliğin Organizasyonu
- Erasmus Yoğun Dil Kursları
- Yoğun Programlar
- Hazırlık Ziyaretleri

Programın amacı Avrupa'da yüksek öğretimin kalitesini artırmak ve Avrupa boyutunu güçlendirmektir. Erasmus programı, üniversiteler arasında ülkelerarası işbirliğini teşvik ederek; öğrencilerin ve eğitimcilerin Avrupa'da karşılıklı değişimini sağlayarak; programa katılan ülkelerdeki çalışmaların ve alınan derecelerin akademik olarak tanınması ve şeffaflığın gelişmesine katkıda bulunarak bu amacı gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Daha kaliteli yükseköğretim sunan Avrupa'da mezunlar daha donanımlı, iş dünyasının beklentilerine daha fazla cevap veren bireyler olacaklardır.

Program, sunduğu hareketlilik olanağı ile Avrupa halklarının birbirlerini algılamadaki önyargıların yükseköğretim çevrelerinde kırılmasına hizmet etmektedir. Erasmus programı ile 1987'den günümüze kadar 1,5 milyondan fazla yükseköğretim öğrencisi, başka bir Avrupa ülkesinde öğrenim hayatının bir dönemini geçirmiş; o ülkenin insanlarını ve kültürünü de tanıma imkanı elde etmiştir. Program 2012 yılı itibariyle 3 milyon öğrencinin Erasmus öğrencisi olmasını hedeflemektedir.

Erasmus programı, Hayatboyu Öğrenme Programına dahil ülkeler olan Avrupa Birliği üyesi 27 ülke, Avrupa Birliğine üye olmayıp Avrupa Ekonomik Alanı üyesi İzlanda, Lihtenştayn, Norveç ve Avrupa Birliğine aday ülkeler arasında yer alan Türkiye yüksek öğretim kurumlarının istifadesine açıktır. Erasmus programı çerçevesinde gerçekleştirilecek bütün faaliyetlerde, taraflardan en az birinin Avrupa Birliği üyesi ülke kurumu olması şartı aranmaktadır.

Ülkelerin ilgili resmi kurumlarınca yükseköğretim kurumu olarak kabul edilen üniversite, enstitü, akademi ve benzeri kurumlar, Avrupa Komisyonu Eğitim ve Kültür Genel Müdürlüğü'nün ilgili birimi olan Komisyon Yürütme Ajansı'na (The Education, Audiovisual and Culture Executive Agency - EACEA) başvurarak Erasmus Üniversite Beyannamesi - EÜB (Erasmus University Charter - EUC) almaya hak kazandıkları takdirde, bu kurumların öğrenci ve personeli Erasmus programından faydalanabilir. Öğrenci staj hareketliliği gerçekleştirmek isteyen kurumların Genişletilmiş EÜB (Extended EUC) alması gerekmektedir.

EÜB sahibi kurumların Öğrenim ve Personel Hareketliliği faaliyetlerinden yararlanacak bireylerinin, programlara katılan ülkelerin vatandaşları veya bu ülkelerde daimi ikametgâh almış ya da bu ülkelerde vatansız veya mülteci olarak tanınmış bireyler olmaları gerekmektedir.

Hayatboyu Öğrenme Programı'nın ilk yılı olan 2007-2008 akademik yılında tüm Avrupa'da toplam 3160 yükseköğretim kurumu Erasmus programına katılma hakkına sahip olmuştur. Alınan EÜBler, iptallerini gerektirecek bir durum olmadığı takdirde, 2013 yılına kadar geçerliliğini korumuştur. Kurumlar, her yıl Komisyonun ilan ettiği son tarihe uygun olarak başvuruları açtığı tarihten itibaren başvuruda bulunurlar.

20. yüzyılın sonlarında Avrupa, 21. yüzyılın bilgi çağı olacağı tespitinden hareketle Bilgi Avrupası'nı oluşturmak amacıyla eğitim alanında uygulanacak bir dizi kararlar aldı. Gücünü bilgiden ve bilimden alacak olan Bilgi Avrupa'sında, Avrupa coğrafyasındaki ülkeleri hem birbirleri ile uyumlu - birbirlerini tamamlayıcı, hem de rakiplerinden üstün kılacak bir yükseköğretim sistemi oluşturulması hedeflendi.

9 Haziran 1999'da Bologna Bildirisi'nin 29 ülke tarafından imzalanması ile Bologna Süreci resmi olarak başlamış ve süreci takip etmek üzere bir Bologna İzleme Grubu (Bologna Follow-up Group - BFUG) oluşturularak iki yılda bir eğitim bakanlarının toplanması kararlaştırılmıştır. 1999'dan beri sürece dahil ülkelerin eğitim bakanları her iki yılda bir toplanmakta ve Avrupa yükseköğretiminin geleceği planlanmaktadır. Türkiye bu sürece 2001 yılında Prag toplantısında dahil olmuştur.

1999 Bologna Bildirisi ile deklare edilen yükseköğretimde ulaşılması istenilen 6 hedefe 2001 yılı Prag Bildirisi ile 3 hedef alanı daha eklenmiştir ve sürecin temel öncelikleri olarak şöyle sıralanmaktadır:

- Derecelerin kolay anlaşılabilirliği ve karşılaştırılabilirliği bir sistem oluşturulması,
- Lisans ve Lisansüstü olarak kademelendirilmiş bir sistem oluşturulması,
- AKTS'de olduğu gibi kredili bir sistem kurulması,
- Öğrenci, öğretim elemanları, araştırmacı ve idari personelin serbest dolaşımını kısıtlayan unsurları ortadan kaldırarak hareketliliğin artırılması,
- Kalite güvencesi (Quality Assurance) alanında Avrupa'da işbirliğinin artırılması,
- Yükseköğretimde bulunması gereken Avrupalılık bilincinin artırılması,
- Yaşamboyu öğrenim,
- Avrupa Yükseköğretim Alanının oluşturulması.

2005 yılı itibariyle 45 ülke süreçte yer alarak bu ortak eğitim hedefini desteklemektedir. Bu ülkeler sürece katılım yıllarıyla birlikte şöyledir;

- 1999: Avusturya, Belçika, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, Macaristan, İzlanda,

İrlanda, İtalya, Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Malta, Hollanda, Norveç, Polonya, Portekiz, Romanya, Slovak Cumhuriyeti, Slovenya, İspanya, İsveç, İsviçre, İngiltere;

- 2001: Hırvatistan, Güney Kıbrıs, Lihtenştayn, Türkiye;
- 2003: Arnavutluk, Andora, Bosna Hersek, Vatikan, Rusya, Sırbistan ve Karadağ, Makedonya;
- 2005: Ermenistan, Azerbaycan, Gürcistan, Moldova ve Ukrayna.

Bologna İzleme Grubu üyesi 45 ülkenin yanısıra bazı uluslararası kurumlar da sürece katılmıştır. Bunlar;

- Avrupa Komisyonu
- Avrupa Konseyi - danışman üye
- Avrupa Üniversiteler Birliği - danışman üye
- EURASHE - danışman üye
- ESIB - Avrupa Öğrencileri Ulusal Birlikleri - danışman üye
- UNESCO-CEPES - danışman üye
- ENQA - danışman üye
- Education International Pan-European Structure - danışman üye
- UNICEF - danışman üye

Avrupa Komisyonu 2004 yılında aldığı kararla, ülke merkezli faaliyet gösteren Erasmus programları vasıtasıyla, ülkelerin yükseköğretim kurumlarının Bologna süreci çerçevesinde doğrudan işbirliği içinde çalışmasını öngörerek ulusal ajanslara bu süreçte sorumluluk yüklemiştir. Bologna sürecine imza atmış olan Socrates programı ülkelerinde Ulusal Bologna Rehberleri Takımı oluşturulması ve ulusal ajanslar tarafından faaliyet planı niteliğinde projelerin hazırlanması istenmiştir. Komisyon, projelerin gerçekleştirilebilmesi için ülkelerin Erasmus bütçelerine kaynak aktarmaktadır. Ülkelerin yükseköğretimde yer alan öğrenci nüfusları dikkate alınarak yapılan kaynak aktarımı, hazırlanan projenin toplam maliyetinin %90'ını geçememektedir. Ülke takımları Avrupa genelinde var olan takımın bir parçasıdır ve bu ulusal takımlar vasıtasıyla Bologna Süreci'nin uygulamadaki etkinliği artırılmak istenmektedir. 1999-2006 yılları arasında süren Socrates Programı'nın tamamlanmasının ardından başlayan yeni dönemde,

Hayatboyu Öğrenme Programı bünyesinde de Bologna Rehberleri vasıtasıyla sürece katkı sağlanmaya devam edilmiştir (UA, 2009b).

2.2.4.2.3.3 Leonardo Da Vinci Programı

Leonardo da Vinci Avrupa Birliği Mesleki Eğitim programıdır. Tüzel kişilik sahibi tüm resmi ve özel kurum ve kuruluşlar, eğitim kurumları ile KOBİ, STK ve yerel idareler Leonardo da Vinci projesi sunabilmektedir.

Temel düzeyde mesleki eğitim almakta olan öğrenciler (IVT) ile, işsizler de dahil olmak üzere işgücü dünyasındaki kişiler (PLM) ve mesleki eğitimden sorumlu kişilerin (VETPRO) katıldığı ülkelerarası staj ve çalışma ziyareti olarak adlandırılacak hareketlilik faaliyetleridir. Burada esas nokta, temel mesleki eğitim ve sürekli mesleki eğitimin Avrupa boyutunun güçlendirilmesi, kişilerin teori ve uygulama içeren faaliyetlerden, özellikle iş bağlantılı eğitimle deneyim kazanmaya teşvik edilmesi, dil becerilerinin, ülkelerarası bağlantıların, eğitmenler ve insan kaynakları yöneticileri için başarılı uygulamaların değişimlerinin geliştirilmesidir. Bu tür bir faaliyet alanı mesleki eğitim alanındaki tüm sosyal ortakların bir araya gelmesini sağlayarak hem ülkelerarası işbirliğinin hem de iş dünyası ile eğitim kurumları arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesi için yararlıdır. Bu programa başvurular kurumsal düzeyde yapılmaktadır.

Leonardo da Vinci programı faaliyetlerinden biri olan Yenilik Transferi Projeleri, mesleki eğitim ve öğretimi geliştirmek ve teşvik etmek amacıyla daha önceden yapılmış Leonardo da Vinci veya başka yenilikçi proje sonuçlarının ya da çıktılarının yeni ülkelere, bölgelere ya da sektörlerle transfer edilmesi amacıyla hazırlanan çok ortaklı projelerdir. Bu projeler program katılımcısı en az üç ülkeden üç kurumun ortaklığıyla yapılmaktadır. Bu projelerin amacı hedef kitle ya da sektör için yenilikçi eğitim araçlarını ve imkânlarını kazandırmaktır. Hayat boyu öğrenme anlayışı çerçevesinde bireyin hızla değişen günümüz mesleki eğitim sistemine ve koşullarına uyum sağlamasını kolaylaştıran bu projeler, aynı zamanda sektörlerin rekabet güçlerinin artırılmasına katkıda bulunacak yenilikçi araç ve yöntemlerin geliştirilmesine finansal destek sağlar. Bu projeler için başvurular kurumsal düzeyde yapılmaktadır.

Leonardo da Vinci Programı kapsamındaki "Leonardo Ortaklıkları" proje tabanlı bir faaliyettir. Ortaklık faaliyetinde ürün ya da çıktı amaçlı ve işbirliğini kuvvetlendirici nitelikte ortaklıklar oluşturulacak ve bu amaca yönelik çalışma ziyaretleri gerçekleştirilmelidir. Faaliyet en az 3 farklı ülkeden ortaklar içermeli ve bu ortaklardan en az bir tanesi AB üyesi olmalıdır. Proje teklifleri, AB ülkeleri dillerinden birinde hazırlanır ve teklifteki her kuruluş (koordinatör ortak veya ortak) aynı başvuru formunu kendi ülkesindeki ulusal ajans görevi yapan kuruma sunar.

Leonardo da Vinci Hazırlık Ziyaretleri, Leonardo da Vinci Programı kapsamında sunulacak projelere (Hareketlilik, Ortaklık ve Yenilik Transferi Projeleri) hazırlık yapmak amacıyla kuruluşlara, proje ortaklarını daha yakından tanımaları, çalışma planı hazırlamaları ve başvuru formu ile diğer gerekli dokümanları birlikte doldurmaları için verilen bir imkandır.

Yüz yüze yapılan bir ziyaretin yazılı iletişim, elektronik yollar ve telefonla yapılan iletişimle karşılaştırıldığında çok daha etkili ve verimli olacağı düşünülmektedir. Bu nedenle Leonardo da Vinci Programı kapsamında proje yapmak isteyen kuruluşların projelerinin detaylarını görüşmek ve başvuru formunu birlikte doldurmak üzere, bağlantı kurdukları potansiyel proje ortakları ile bir araya gelmelerine imkân sağlayan bir faaliyet olarak hazırlık ziyaretlerine katılmak mümkündür (UA, 2009c).

2.2.4.2.3.4 Grundtvig Programı

Grundtvig Programı, bilginin sürekli yenilenmesi neticesinde oluşan gereksinimleri karşılamak ve yetişkin kişilere yaşamları boyunca, bilgi ve niteliklerini geliştirmek için imkanlar sunarak istihdam olanaklarını artırmak ve toplumda meydana gelen değişikliklere uyum sağlamalarını amaçlar.

Grundtvig, mesleki eğitim dışında her çeşit yetişkin ve yaygın eğitim üzerine odaklanır. Yaygın eğitim içindeki öğrenci, öğretmen, eğitmen ve diğer personelle yetişkin eğitim alanındaki eğitim kurumları ve bu tür eğitim fırsatları sunan kuruluşları hedefler. Yaygın eğitim kurumları başta olmak üzere sivil toplum kuruluşları, araştırma merkezleri, danışmanlık ve bilgi/iletişim kuruluşları ile özel kuruluşlar, yüksek öğrenim kurumları vs. ülkeler arası ortaklıklar, Avrupa projeleri ve ağlar kurarak birlikte çalışabilirler. Bu tür kurum ve kuruluşlarda yetişkin eğitimi

faaliyeti yapanlar aynı zamanda uluslararası hareketlilik faaliyetlerinde de bulunabilirler.

Avrupa Birliği'nin ekonomik büyüme, rekabet ve toplumsal katılım (Lizbon Stratejisi) gibi temel hedefleri, amacı, bir tarafta eğitimlerini yarıda bırakan yetişkinler ya da hiç eğitim imkanı bulamamış göçmenlerle diğer tarafta yaşlanan Avrupa nüfusunun eğitim problemine çözüm arayan Grundtvig Programı'nın çerçevesini oluşturur. Yetişkin eğitimi, bu gruplara mensup bireylerin bilgi ve yeterliliklerini geliştirmelerine olanak sağlar.

Yetişkin eğitimi, hayat boyu eğitimin önemli bir parçasıdır. Ancak, yetişkinlerin bu tür eğitime katılımları sınırlı olduğu kadar dengesizdir. Eğitim seviyesi düşük olan kişilerin eğitime tekrar katılmaları daha düşük bir olasılıktır. AB üyesi ülkelerin çalışan yetişkin nüfusun %12.5'nin 2010 yılına kadar hayat boyu eğitime katılması beklenirken bu oran 2005 yılında %10.8 olarak gerçekleşmiştir. Ayrıca bu oran ülkeden ülkeye %1.3'den %35'e kadar büyük farklılıklar göstermiştir.

Bu konuyu, nüfus değişimleri, dünyanın başka yerlerindeki hızlı gelişmeler, fakirlik gibi Avrupa'nın karşı karşıya bulunduğu sorunlar kadar iyi tanımlamak amacıyla Avrupa Komisyonu 2006 yılında "Yetişkin Eğitimi: Öğrenmek için Hiçbir Zaman Geç Değildir (Adult Education: It is Never too Late to Learn)" başlıklı bir Tebliğ yayınlamıştır. Burada Komisyon, yetişkinlerin istihdamı, iş piyasasında serbest dolaşmaları, temel nitelikler kazanmaları ve sosyal çevreye uyumları gibi konuları desteklemek için yetişkin eğitiminin önemini vurgulamaktadır.

Yetişkin eğitimine adil bir şekilde erişim ve katılımı artırmak hayati bir öneme sahiptir. Öğrencilere özel bir ilgi göstererek, personelin ve eğitim sağlayıcıların profesyonel gelişimlerini destekleyici bir kültürün oluşması gerekmektedir. Yaygın ve gayri resmi eğitimin tanınması ve onaylanması için çeşitli sistemlerin uygulanması yetişkinlerin motive edilmesi açısından gereklidir. Sonuçta, gelecekte alınacak kararlara temel teşkil etmesi açısından yetişkin eğitimi ile ilgili verilerin kalitesinin artırılması için bu tür programlar desteklenmektedir.

Grundtvig Programı'nın özel amaçları arasında Avrupa'nın yaşlanan nüfusunun eğitim problemine çözüm bulmak, yetişkinlere bilgi ve niteliklerini

artırmaları için imkanlar sağlanmasına yardımcı olmak vardır. Programın işlevsel amaçları ise şöyle sıralanabilir:

- Tüm Avrupa’da yetişkin eğitiminde yer alan kişilerin hareketlilik kalitesi ve erişebilirliğinin iyileştirilmesi ve sayısının artırılması. Böylece 2013 yılına kadar en az 7000 kişinin hareketliliğini desteklemek,
- Tüm Avrupa’da yetişkin eğitiminde yer alan kuruluşlar arasında işbirliğinin kalitesini ve sayısını artırmak,
- Yetişkin eğitime katılmaları için kendilerine alternatif fırsatlar vermek amacıyla, başta yaşlılar ve temel nitelikleri kazanamadan eğitimlerini yarıda bırakanlar olmak üzere kırılgan sosyal gruplardan ve marjinal sosyal çevrelerden gelen kişilere yardımcı olmak,
- Yetişkin eğitiminde yenilikçi uygulamaların geliştirilmesini ve bunların ülkelerarası transferini desteklemek,
- Hayat boyu öğrenme için yenilikçi BİT (Bilgi ve İletişim Teknolojileri) tabanlı içeriğin, hizmetlerin, pedagojilerin ve uygulamaların geliştirilmesini desteklemek,
- Pedagojik yaklaşımları ve yetişkin eğitimi kuruluşlarının yönetimini geliştirmek.

Danimarkalı filozof, din bilgini, öğretmen, tarihçi ve şair olan Nikolaj Frederick Severin Grundtvig (1783-1872) Halk Okullarının (folk schools) “babası” olarak anılır ve topluma aktif katılım sağlamaları için yetişkinlerin eğitilmesi konusunda önemli çalışmalar yapmıştır. Temel olarak, eğitimin sadece bir meslek veya kariyer için değil, manevi tatmin için bireylerin yaşam boyu eğitime katılmaları gerektiği düşüncesini savunmuştur. Yaygın eğitimde İskandinav geleneğinin kurucusu olarak bilinir ve bu çalışmalarından dolayı Avrupa Komisyonu tarafından programa onun adı verilmiştir.

Grundtvig Programında yetişkin “*Yaşı ne olursa olsun örgün eğitimin dışındaki herkes*” şeklinde tanımlanmaktadır. Bu tanımın dışındaki kişiler yetişkin olarak kabul edilmemektedir. (Avrupa Parlamentosu ve Konseyin 15 Kasım 2006 tarihli 1720/2006/EC no’lu Kararı (Resmi Gazete 24.11.2006 L 327, s. 45)):

Grundtvig Programı'ndaki faaliyet türleri Grundtvig Projeleri, Grundtvig Hizmet-İçi Eğitim Faaliyetleri, Grundtvig İrtibat Seminerleri, Grundtvig Hazırlık Ziyaretleri ve Türkiye'de Grundtvig Hizmet-İçi Kursu Düzenlenmesi olarak sıralanmıştır.

Grundtvig Programı'nda iki tür proje yapılabilir: Avrupa Komisyonu Merkezli (Centralized) Grundtvig Projeleri: Proje başvurularının Avrupa Komisyonu'na bağlı bir yürütme birimi olan Executive Agency'e yapıldığı ve tüm değerlendirme süreci ile sözleşmelerin yapılması, finansmanın sağlanması ve projelerin izlenmesi ile denetimleri dahil her türlü işlemin bu birim tarafından yürütüldüğü büyük ölçekli projelerdir. Diğerleri ise çok taraflı projelerdir.

Grundtvig Çok Taraflı Projeler, yeniliklerin ve iyi uygulamaların değişimi yoluyla yetişkin eğitim sistemlerinin geliştirilmesini amaçlayan merkezi projelerdir. Bu amaçla yetişkin eğitiminin içeriği ve sunuluş biçimi, yetişkin eğitiminde sistem/yöntem /metod/ politika oluşturulması, yetişkinlerin eğitim fırsatlarına erişilebilirliği, yetişkin eğitiminin yönetimi gibi konularda projeler üretilmesini, uygulanmasını ve yaygınlaştırılmasını destekler. Bu projelere yetişkin eğitimi kurumları, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler, özel kuruluşlar ile ilgili diğer kuruluşlar katılabilmektedir.

Çok taraflı projeler için Avrupa Komisyonu hibenin en fazla %75'ini karşılar. Kalan %25'lik bölüm proje sahipleri tarafından karşılanmalıdır. Projeler 2 yıllık bir süreci kapsamalıdır. Çok Taraflı Projeler kapsamında irtibat semineri ve/veya hazırlık ziyaretine ulusal ajanslar destek sağlamaz fakat Çok Taraflı Projelerde çalışan kişiler görevlerine göre ücret alabilirler. Ayrıca Çok Taraflı Projelerin seçimi tamamıyla Avrupa Komisyonu tarafından yürütülmektedir. Bu konuda ulusal ajansların inisiyatif kullanmaları ve proje sahiplerine süreçle ilgili bilgi vermeleri mümkün değildir. Başvurunun yapılması, izlenmesi ve diğer süreçler proje sahiplerinin sorumluluğundadır. Çok Taraflı Projelerin değerlendirmesi dış uzmanlar aracılığıyla yapılmaktadır.

Grundtvig ağ projeleri yetişkin eğitiminin disiplin, konu ya da yönetim açısından geliştirilmesi, yeniliklerin ve iyi uygulamaların belirlenmesi, geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması, proje ve ortaklıkların içerik açısından desteklenmesi,

gereksinim analizleri ve kalitenin teşvik edilmesi gibi amaçların gerçekleştirilmesini amaçlayan merkezi projelerdir.

Bu projelere yetişkin eğitimi kurumları, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler, özel kuruluşlar ile ilgili diğer kuruluşlar katılabilirler. Bu projelerde Ağ Projeleri için Avrupa Komisyonu hibenin en fazla %75'ini karşılar. Kalan %25'lik bölüm proje sahipleri tarafından karşılanmalıdır ve üç yıllık bir süreci kapsmalıdır. Ayrıca Ağ Projeleri kapsamında irtibat semineri ve/veya hazırlık ziyaretine ulusal ajanslar destek sağlamaz fakat Ağ Projelerinde çalışan kişiler görevlerine göre ücret alabilirler.

Ağ Projelerinin seçimi tamamıyla Avrupa Komisyonu tarafından yürütülmektedir. Bu konuda ulusal ajansların inisiyatif kullanmaları ve proje sahiplerine süreçle ilgili bilgi vermeleri mümkün değildir. Başvurunun yapılması, izlenmesi ve diğer süreçler proje sahiplerinin sorumluluğundadır ve Ağ Projelerinin değerlendirmesi dış uzmanlar aracılığıyla yapılmaktadır.

2.2.4.2.3.5 Comenius Programı

En geniş anlamıyla Comenius Programı, Lizbon hedeflerine ulaşabilmek için öğrenciler ve eğitim personeli arasında Avrupa kültür ve dil çeşitliliği ile değerleri hakkında bilgi ve anlayış oluşturmaya, öğrencilerin kişisel gelişimleri için gerekli olan temel becerileri edinmelerini amaçlar. Bu doğrultuda Avrupa ülkelerinde eğitimle ilgili kurumlar arası işbirliğini sağlamaya çalışır. Programdan 27 üye ülke, 3 EFTA ülkesi ile Türkiye yararlanmaktadır.

Comenius Programı, okul eğitiminde kaliteyi artırıp Avrupa boyutunu güçlendirmek, okullar arasındaki işbirliğini sınır aşan seviyede teşvik etmek suretiyle okul eğitimi sektöründe direkt görev alan personelin mesleki gelişimini sağlamak, dil öğrenimini ve kültürel farkındalığı ön plana çıkarmak olan hedeflerine ulaşmak için şu etkinlikleri gerçekleştirir:

- Okullar ve öğretmen yetiştiren kurumlar arasında uluslararası işbirliği ve değişimi teşvik eder,
- Pedagojik metodlar ve materyaller geliştirmeyi teşvik eder,

- Okulların idaresine yönelik güzel çalışmaların ve yeniliklerin uluslararası boyutta yaygınlaştırılmasını destekler,
- Eğitimde dışlanma ve okulda başarısızlıkla mücadelede, özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilerin entegrasyonu ve eğitimin bütün sektörlerinde fırsat eşitliğini teşvik eden yöntemler geliştirir ve bunları yaygınlaştırır,
- Okul eğitiminde ve okul eğitiminde görev yapan personelin eğitiminde Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin (BIT) kullanımını teşvik eder.

Ayrıca Comenius Programı

- Yabancı dil olarak Avrupa dillerinin öğretiminde kaliteyi artırmak,
- Dil öğretmenlerinin pedagojik yeteneklerini geliştirmek,
- Az kullanılan ve öğretilen dillerin öğretmenlerinin dil yeteneklerini geliştirmek,
- Öğretilen yabancı dil çeşitliliğini artırmak,
- Bütün öğretmen ve öğrencilerin konuşabildikleri yabancı dil sayısını artırmak ve konuşma düzeylerini yükseltmek için tasarlanmış uluslararası önlemler yardımıyla Avrupa'da okul eğitiminde dil öğreniminin teşvikine katkıda bulunur.

Bunların yanı sıra Comenius Programı; Değişik kültürlerle yönelik farkındalığın geliştirilmesini teşvik etmek, Okul eğitimi sektöründe kültürler arası eğitim girişimlerini geliştirmek, Kültürler arası eğitim alanında öğretmenlerin yeteneklerini geliştirmek, Irkçılık ve yabancı korkusu/düşmanlığıyla mücadeleyi desteklemek için tasarlanmış uluslararası faaliyetler yardımıyla Avrupa'daki okul eğitiminde kültürler arası farklılıkların bilincine varılmasının teşvikine katkıda bulunur.

Comenius Programı'nda zaman içerisinde gerçekleşen belli başlı değişiklikler aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 3. Comenius Programı'nda yapılan belli başlı değişiklikler

SOCRATES (2000 - 2006)	Hayatboyu Öğrenme (LLP) (2007-2013)
Comenius 1-Okul Ortaklıkları (Okul Projeleri, Okul Gelişim Projeleri, Dil Projeleri)	Comenius Okul Ortaklıkları (Çok Taraflı Ortaklıklar, İki Taraflı Ortaklıklar)

	Bölgesel Comenius (Comenius Regio, 2008 itibariyle)
Comenius 2.1 - Avrupa İşbirliği Projeleri	Comenius Çoktarafli Projeler
	Comenius Bireysel Hareketlilikler: Bireysel Öğrenci Hareketliliği (2008 itibariyle)
Comenius 2.2b – Comenius Bireysel Hareketlilikler: Dil Asistanlığı	Comenius Bireysel Hareketlilikler: Comenius Asistanlığı
Comenius 2.2c-Comenius Bireysel Hareketlilikleri: Okul Eğitim Personeli için Hizmet İçi Eğitim Kursları	Comenius Bireysel Hareketlilikler: Okul Eğitim Personeli için Hizmet İçi Eğitim
Comenius 3-Comenius Ağları	Comenius Ağları
Destekleyici Faaliyetler (Comenius)	Destekleyici Faaliyetler (Comenius)

Ulusal otoriteler ile işbirliği içinde ve bu otoriteler tarafından görevlendirilen Ulusal Ajanslar'ın (Türkiye için Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı) yardımlarıyla Komisyon ve Komisyon Yürütme Ajansı (Education, Audiovisual & Culture Executive Agency) tarafından yürütülür.

Ulusal Ajanslar'ın, başvuruların alınması ve değerlendirilmesi ve mali destek sağlanması ile ilgili olarak sorumlulukların yanısıra faaliyetleri izleme ve finansal yönetim sorumlulukları da vardır. Ayrıca sonuçların yaygınlaştırılması, uygun proje ortağı bulmada yardımcı olunması, başvuruların yapılmasında ve diğer konularda rehberlik ve danışmanlık yapılması gibi fonksiyonları bulunmaktadır.

Hayatboyu Öğrenme'nin genelinde olduğu gibi Comenius Programı'nda da başvurunun yapıldığı mercii açısından iki tip faaliyet vardır: Merkezi ve Ülke Merkezli.

Merkezi Faaliyetler: Başvuru, seçim ve sözleşmelerle ilgili süreç Komisyon tarafından yürütülür. Genel kural olarak projeye dahil ortaklardan biri koordinatör olarak görev yapar ve Komisyona karşı projeden sorumludur.

Ülke Merkezli Faaliyetler: Başvuru, seçim ve sözleşmelerle ilgili süreç Ulusal Ajanslar tarafından yürütülür. Genel kural olarak müdahil ortaklardan herbiri

bulunduğu ülkenin Ulusal Ajansına doğrudan bağlıdır. Bireysel hareketlilik faaliyetlerinin (öğretmenler ve öğrenciler için) bazılarını bireysel olarak başvurulmakta bazılarını ise sözkonusu kişilerin bulunduğu okul/kurum aracılığıyla başvurulmaktadır.

Merkezi Faaliyetlere ilişkin prosedürler Comenius Çok Taraflı Projeler ve Comenius Ağları için geçerlidir. Ülke Merkezli Faaliyetlere ilişkin prosedürler Comenius Okul Ortaklıkları ve Comenius Bireysel Hareketlilikler için uygulanır.

Hayat boyu Öğrenme Programı kapsamında Merkezi Faaliyetler ile ilgili olarak Ulusal Ajansların herhangi bir görev veya sorumluluğu kalmamış olup konu ile ilgili olarak bilgi edinmek için Komisyonun internet sayfasından yararlanılmalı, devam etmekte olan faaliyetlerle ilgili olarak sorular da Komisyon Yürütme Ajansı'na iletilmelidir. Aşağıda Komisyonun ilgili sayfalarına linkler verilmiştir.

Comenius Okul Ortaklıkları Avrupa'daki okullar arasında işbirliğini teşvik etmek suretiyle eğitimde Avrupa boyutunu geliştirmeyi hedeflemektedir. Ortaklıklar, farklı ülkelerdeki öğrenci ve öğretmenlere ortak ilgi alanındaki bir veya daha fazla konuda birlikte çalışma fırsatı sağlamaktadır. Bazı ortaklıklar öğrencilerin aktif katılımına odaklanırken, diğerleri pedagojik veya okul ve eğitim konularına yoğunlaşmakta ve esas olarak öğretmenlerin ve idari personelin katılımını gerektirmektedir. Comenius Okul Ortaklıklarının bazıları dil odaklı olup öğrencilerin ortak ülkenin dilini tanıma fırsatı sağlamaktadır.

Okul Ortaklıkları projenin odaklandığı konu kapsamında yapılacak çalışmalar aracılığıyla; ekip çalışması, sosyal beceriler, proje faaliyetlerini planlama ve yürütme ile bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanılmasında da öğrenci ve öğretmenlerin yetenek ve becerilerini geliştirmelerine yardımcı olur. Ayrıca, farklı ülkelerden okullarla bir ortaklık içinde yer almak, öğrenci ve öğretmenlerin yabancı dillerini kullanmalarına ve geliştirmelerine imkan vererek ve yabancı dil öğrenmeye yönelik motivasyonlarını artırmaktadır.

Okul ve öğrenci odaklı ortaklıklar çok taraflı ortaklıklar olup en az biri Avrupa Birliği üyesi ülke olmak üzere en az üç ülkenin ortaklığını gerektirir. Dil odaklı projeler ise iki taraflı ortaklıklar olup en az biri Avrupa Birliği üyesi olmak

üzere iki ülkenin ortaklığıyla gerçekleştirilir ve en az 10 günlük bir sınıf değişimini içerir.

Öğrencilerin aktif katılımına odaklı Okul Ortaklıkları sanat, bilim, dil, çevre bilgisi, kültür mirası, Avrupa vatandaşlığı, BIT' lerin kullanımı veya ırkçılıkla mücadele gibi konularla ilgili olabilir. Okulların, konu seçiminde diğer ülkelerinde ilgilenebileceği ortak çalışılabilecek konular seçmeleri önem taşımaktadır. Bu, proje kapsamında işbirliğini ve öğrenmeyi motive edici bir unsur olacaktır. Faaliyetlerin planlanması, organizasyonu ve değerlendirilmesi de dahil olmak üzere proje faaliyetleri, düzenli okul faaliyetlerine entegre edilmeli ve projede yer alan öğrencilerin müfredatına dahil edilmelidir.

Pedagojik veya okul ve eğitim konularına odaklı okul ortaklıkları öğretmenlere ve okul idarecilerine ihtiyaçlarını karşılayacak yöntemler ve yaklaşımlar geliştirmek ve yeni kurumsal ve pedagojik yaklaşımları test etmek amacıyla diğer ülkelerdeki meslektaşlarıyla tecrübe ve bilgi alışverişinde bulunma imkanı sağlamaktadır. Bu ortaklıklarda okulun çevresindeki yerel otoriteler, sosyal hizmet kuruluşları, dernekler, üniversiteler ve ticari kurumlar gibi toplumdaki diğer kuruluşların da işbirliğini gerektirir.

Dil odaklı Okul Ortaklıkları özellikle az kullanılan ve az öğretilen diller olmak üzere Avrupa Birliği'nin bütün resmi dillerini kullanmayı teşvik etmek suretiyle Avrupa'da dil çeşitliliğini artırmayı amaçlar. Ortaklık konuları, örneğin; çok dilde anlama veya 'İçerik ve Dil Entegreli Öğrenme (CLIL)' le ilişkilendirilebilir. Ayrıca bu projeler aracılığıyla öğrenciler kendi müfredatında olmayan dilleri tanıma ve öğrenme motivasyonu kazanma fırsatını yakalamaktadırlar.

Bütün Okul Ortaklıkları kapsamında öğrencilerin yurt dışı hareketliliklerine katılabilir. Böylece öğrencilerin birbirlerinin ülkelerinde vakit geçirmesi, birlikte derslere girmeleri, aktivitelerde yer almaları ve yabancı dillerini kullanmaları sağlanabilir.

Comenius Hazırlık Ziyaretleri, Comenius Programı kapsamında sunulacak projelere (Comenius Okul ortaklıkları, Comenius Bölgesel Ortaklıkları ve Merkezi Projeler) hazırlık yapmak amacıyla kuruluşlara, proje ortaklarını daha yakından

tanımları, çalışma planı hazırlamaları ve başvuru formu ile diğer gerekli dokümanları birlikte doldurmaları için verilen bir imkandır.

Yüz yüze yapılan bir ziyaretin yazılı iletişim, elektronik yollar ve telefonla yapılan iletişimle karşılaştırıldığında çok daha etkili ve verimli olacağı düşünülmektedir. Bu nedenle Comenius Programı kapsamında proje yapmak isteyen kuruluşların projelerinin detaylarını görüşmek ve başvuru formunu birlikte doldurmak üzere, bağlantı kurdukları potansiyel proje ortakları ile bir araya gelmelerine imkan sağlayan bir faaliyet olarak hazırlık ziyaretlerine katılmak mümkündür.

Hazırlık Ziyaretlerini potansiyel ortaklar kendi aralarında organize ederler. Hazırlık Ziyareti genellikle koordinatör olacak olan kuruluşun ülkesinde ve belirlediği bir yerde en fazla 5 gün süreli toplantılar şeklinde gerçekleştirilir ancak gerekçelendirildiği takdirde başka bir potansiyel ortağın ülkesinde de yapılabilir.

Hazırlık ziyaretlerinin amacı; potansiyel bir projenin potansiyel ortakları arasında projenin amaç, hedef ve metodolojisini daha ayrıntılı olarak tanımlamak, proje içindeki ortakların rollerini, sorumluluklarını ve görevlerini belirlemek, projenin çalışma planını hazırlamak, projenin yürütülmesi, değerlendirilmesi ve yaygınlaştırılmasına yönelik planlar yapmak, başvuru formunu birlikte doldurmak gibi gündemler olabilir.

Başvuru sahibi kuruluş mutlaka Hayatboyu Öğrenme Programı (LLP)'na üye bir ülkenin kuruluşu olmalı ve bu ülkelerden birinde konuşlu olmalıdır.

Başvuru sahibi kuruluş, tüzel kişiliğe sahip olmalıdır. Başvuru sahipleri tüzel kişiliğe haiz olduklarını resmi olarak kanıtlamak zorundadırlar. Bunu kanıtlayamayan başvuru sahiplerinin başvuruları geçersiz sayılır. Kamu kurumları bu şartın dışındadır.

Genel şartları sağlayan kuruluşlar, ulusal şartları da sağlamalıdır. Comenius Hazırlık Ziyaretleri için ulusal şartlar şunlardır:

- Kuruluşlar aynı dönemde tek bir Comenius Hazırlık Ziyareti başvurusu yapabilirler. Birden fazla başvuruda bulunan kuruluşların tüm başvuruları

değerlendirmeye alınmadan geçersiz sayılır. Büyük kuruluşlar ise en fazla bağlı genel müdürlükleri veya müdürlükleri, üniversiteler ise fakülte ve yüksekokul sayıları kadar başvuruda bulunabilirler.

- Hazırlık Ziyareti başvuruları, ziyaretin başlama tarihinden en az 45 gün önce yapılmalıdır (posta tarihi).
- Başvuru sahibi kuruluş, örgün eğitim ile ilgili faaliyette bulunduğunu resmi bir yazı ve/veya belge ile kanıtlamalıdır.
- Başvurular İngilizce doldurulmalıdır. Başvurunun İngilizce dışında bir dilde yapılması halinde (Fransızca, Almanca) orijinali ile birlikte Türkçe çevirisi de sunulacaktır. Çevirisi sunulmayan başvurular geçersiz sayılır.

Başvuru için şartlar sadece bunlardan ibaret değildir. Ev sahibi kuruluş mutlaka AB'ye ve LLP'ye üye bir ülkenin kuruluşu olmalı ve bu ülkelerden birinde yerleşik olmalıdır. Başvuru sahibi, ikamet ettiği ve/veya çalıştığı bir ülkede düzenlenen bir Hazırlık Ziyaretine katılamaz. Başvuru sahibini temsilen hazırlık ziyarete katılacak kişi, başvuru sahibi kuruluşun personeli olmalıdır. Hazırlık ziyarete, başvuru sahibinin personeli olmayan kişiler katılamaz. Bunun ispatı başvuru sahibine aittir.

Başvuru şartlarının haricinde bilinmesi gereken bazı önemli hususlar vardır. Örneğin Türkiye'de düzenlenecek bir hazırlık ziyareti için herhangi bir hibe verilmediğinden başvuru yapılması gerekmez. Hazırlık ziyarete başvurmak için, planlanan projenin belli bir oranda geliştirilmiş olması gerekir. Üzerinde çalışılacak herhangi bir proje taslağı yoksa, hazırlık ziyareti de yapılamaz. Proje başvurusu yapıldıktan sonra veya projeye hibe sağlandıktan sonra aynı proje için hazırlık ziyareti yapılamaz. Mevcut (tamamlanmamış) bir Comenius projesi bulunan bir kuruluş, ilgili projeyi tamamlamadan yeni bir başvuru yapamayacağından, amacı yeni bir proje yapmak olan hazırlık ziyareti de yapamaz.

Bir Comenius Hazırlık Ziyareti başvurusu yapmak için aşağıdaki işlemlerin yapılması tavsiye edilmektedir:

1. Ev Sahibi Kuruluştan Kabul Belgesi Almak: Başvuru sahibi, hazırlık ziyarete ev sahipliği yapacak olan kuruluştan resmi yazılı bir kabul belgesi

almalıdır. Kabul belgesinde davet edilen kuruluşun ve kuruluş adına katılacak kişinin adı olmalı ve belge imzalı olmalıdır.

2. Başvuru Formunu Online Doldurmak: Başvuru sahibi online olarak "Preparatory Visits Application Form" formunun zorunlu alanlarını tam olarak doldurmalıdır. Online formun dışında başvuru formunun bir çıktısı alınmalı ve okul müdürü tarafından imzalanmalıdır.

3. Yabancı Dil Belgesi: Hazırlık Ziyaretine katılacak olan kuruluş personeli, ziyaretin yapılacağı dili bildiğini belgelemelidir (yabancı dil kriterleri). Dil belgesinin orijinal olması ya da noter onaylı olması gerekmez.

4. Üst Yazı: Kurum adına hazırlık ziyarete katılacak olan öğretmenin katılmasında sakınca olmadığına dair başvuru yapacağı kuruluştan bir üst yazı alınması ve başvuruya eklenmesi gerekir.

5. Aday Bilgi Formu: Bu form Türkçe olarak doldurulmalı ve form üzerindeki tüm sorular mutlaka cevaplandırılmalıdır.

6. Tüzel Kişilik Belgesi: Başvuru sahibi kuruluşun tüzel kişiliğe sahip olduğunu gösterir resmi belgenin başvuruya eklenmesi gerekir. Kamu kurumlarının bu belgeyi sunmalarına gerek yoktur

7. Başvuru Formunu Sunmak: Başvuru formu doldurulup online olarak onaylandıktan (submit) sonra bir çıktısı alınarak beyan (declaration) bölümleri başvuru sahibi kuruluşun yasal yetkilisi tarafından mutlaka imzalanmalı ve mühürlendikten (imza ve mühür ıslak olmalıdır) sonra 1 nüsha olarak ziyaretin başlama tarihinden en az 45 gün önce ekleri ile birlikte Ulusal Ajans'a elden ya da posta (süre postaya verilmiş tarihinde başlar) ile teslim edilmelidir (UA, 2009e).

2.2.4.2.3.6 Türkiye'nin Avrupa Birliğinin Eğitim Alanındaki Faaliyetlerine Katılımı

Avrupa'da çok geniş, çeşitli ve zengin gelenek ve uygulamalara sahip eğitim sistemleri vardır. Ülkeler kendi özel durumları ve ilgi alanlarına göre diğer ülkelerdeki gelişmelerden faydalanabilir ve kopya etmeden kendi sistemlerini iyileştirmede ve kaliteyi arttırmada kullanabilirler. Avrupa Birliği'ne tam üyelik

sürecinde olan Türkiye’de de diğer eğitim sistemlerinin veya programlarının olumlu yönleri incelenerek kendi eğitim sistemimize uyarlanabilir. Çağın gelişmelerine açık, gelişmelere öncülük etme misyonuna sahip ve dinamik bir yapıya sahip olması gereken eğitimin bu programlarla uyumlaştırılması gerekmektedir. Bu amaca yönelik olarak ; “Yeniden yapılandırma” kapsamında “Avrupa Birliği Genel Eğitim Politikaları” içinde yer alan “Avrupa Birliği Genel Eğitim Programları” uygun ve zengin bir ortam sunmakta ve aday ülkelerin uyum sürecine etki etmektedir.

Türkiye 1 Nisan 2004’te “Avrupa Birliği Genel Eğitim Programları” çerçevesinde Avrupa Birliği’ne girmiş bulunmaktadır. Bu programların uygulanması sürecinde eğitimin değişik konularında sıkıntılar yaşanmaktadır. Örneğin: Müfredatların, kültürlerin, dillerin, yaklaşımların farklı oluşları ve farklı yorumlanışları değişik sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Bu konudaki değişik sonuçların önüne geçmek ve Türkiye’nin bu eğitim programlarına ne derece uyum sağladığının analiz edilip bu programlar detaylarıyla açıklanmalıdır. Ayrıca bu programlar için ayrılan ödeneği hangi faaliyetlere ne şekilde dağıtıldığının ortaya çıkarılması ve bu ayrılan kaynakların verimliliğinin ve etkin kullanılıp kullanılmadığının incelenmesi gerekmektedir. Bu araştırmadan ortaya çıkacak verilerin Eğitim Politikalarını oluşturanların doğru kararlar vermesini sağlayarak çalışmalarında katkı sağlaması beklenmektedir. (ABGS, 2009)

2.2.4.2.3.6.1 Türkiye’nin Eğitim Alanındaki Topluluk Programlarına Katılımı Konusunda Gerekli Yasal Düzenlemelerin Yapılandırılması Aşamaları

24 Temmuz 2003 tarih ve 25178 Mükerrer sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan Avrupa Birliği Müktesebatının üstlenilmesine ilişkin Ulusal Program şöyledir.

Göçmen İşçi Çocuklarının Eğitimine İlişkin Yönetmelik, 14 Kasım 2002 tarih ve 24936 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmelik kapsamında yapılan düzenlemeler Göçmen işçi çocuklarının eğitimi hakkında 25 Temmuz 1977 tarih ve 77/486/EEC sayılı Konsey Direktifi ile örtüşmektedir.

10 Temmuz 2001 tarihinde 24458 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 4702 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu, Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu, İlköğretim ve Eğitim Kanunu, Milli Eğitim Temel Kanunu, Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu, Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile 24.3.1988 tarih ve 3418 sayılı Kanunda Değişiklik Yapılması ve Bazı Kağıt ve İşlemlerden Eğitime Katkı Payı Alınması Hakkında Kanun ile Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun, özellikle 3308 sayılı Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu ve 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu kapsamında yaptığı değişiklikler ortak bir mesleki eğitim politikası uygulaması için genel ilkeleri belirleyen 2 Nisan 1963 tarih ve 63/266/EEC sayılı Konsey Kararı ile örtüşmektedir.

4702 sayılı Kanun ile daha fazla öğrencinin mesleki eğitime yönltilmesinin sağlanması hedeflenmiş, mesleki eğitim almış öğrencilerin üniversite sınavına girmeden, eğitim aldıkları alanda 2 yıllık meslek yüksekokullarına devam etmeleri sağlanmıştır. Bu Kanun ayrıca, mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları ile meslek yüksek okulu veya yüksek okullarının yer aldığı mesleki ve teknik eğitim bölgelerinin oluşturulmasını öngörmekte olup, vakıflara, kazanç sağlamak amacıyla yönelik olmamak koşuluyla, mesleki eğitim kurumları açma hakkı tanımakta ve bu Kanun kapsamına alınan işyerlerinde üretimde verimliliği ve kaliteyi artırmak amacıyla, alanında mesleki eğitim almış kişilerin istihdam edilmelerini zorunlu kılmaktadır.

3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanununda yapılan değişiklikler çerçevesinde hazırlanan Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği, 3 Temmuz 2002 tarih ve 24804 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

9 Ağustos 2002 tarih ve 24841 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 4771 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun ile Türk vatandaşlarının günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçeleri öğrenmeleri için özel kurslar açılmasına imkan vermektedir. Bu kanun çerçevesinde Türk Vatandaşlarının Günlük Yaşamlarında Geleneksel Olarak Kullandıkları Farklı Dil ve Lehçelerin Öğrenilmesi Hakkında Yönetmelik 20 Eylül 2002 tarih ve 24882 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

2002/4615 sayılı Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Topluluğu Arasında İmzalanan, Türkiye Cumhuriyetinin Topluluk Programlarına Katılmasının Genel İlkeleri Hakkında Çerçeve Anlaşmasının Onaylanması Hakkında Karar 1 Eylül 2002 tarih ve 24863 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu Kararın yürürlüğe girmesiyle eğitim alanında Topluluk Eylem Programlarını oluşturan;

- Eğitim Alanında Socrates Topluluk Eylem Programının ikinci evresini oluşturan 24 Ocak 2000 tarih ve 2000/253/EC sayılı Kararın,

- Gençlik Topluluk Eylem Programını oluşturan 13 Nisan 2000 tarih ve 2000/1031/EC sayılı Kararın ve

- Mesleki Eğitim Alanında Leonardo da Vinci Topluluk Eylem Programını oluşturan 26 Nisan 1999 tarih ve 1999/382/EC sayılı Kararın Türkiye’de uygulanması sağlanmış ve Türkiye’nin Topluluk Programlarına katılımı konusunda gerekli yasal düzenleme tamamlanmış bulunmaktadır.

AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi (Ulusal Ajans) 29 Ocak 2002 tarihinde, Bakanlar Kurulunun 2002/3547 sayılı Kararı ile Devlet Planlama Teşkilatı bünyesinde bir Daire Başkanlığı olarak kurulmuştur. (Aşar, 2006, s.24)

2.2.4.2.3.7 Erasmus+ Programı

Erasmus+ Programı, bireysel yeteneklerin ve istihdam edilebilirliğin artırılmasının yanısıra eğitim, öğretim ve gençlik faaliyetlerinin modernize edilmesini hedeflemektedir.

Programa ayrılmış olan 14.7 milyar Avroluk bütçesiyle:

-4 milyondan fazla kişiye, eğitim, öğretim, iş tecrübesi ve gönüllü çalışma faaliyetleri altında hareketlilik fırsatı,

-Eğitim, öğretim ve gençlik çalışmaları yürüten kurum ve kuruluşlara, bu alanlarda günümüzde karşılaşılan sorunların çözümüne yönelik ortaklık kurma fırsatları sunmaktadır.

Program aynı zamanda, spor alanında karşılaşılmakta olan şike, doping, şiddet ve ırkçılık gibi sorunların da çözümüne katkı sunmayı amaçlamaktadır.

Erasmus+ Program faaliyetleri, Bireylerin Öğrenme Hareketliliği, Yenilik ve İyi Uygulamaların Değişimi için İşbirliği ve Politika Reformuna Destek adları altında 3 temel bileşene ayrılmıştır. Bunların yanısıra, Spor Destekleri ve Jean Monnet özel programı da Erasmus+ altında desteklenecektir.

Erasmus+ Programı; 4 milyondan fazla kişi için AB sınırları içinde ve/veya dışında bireylere öğrenme fırsatları sağlıyor. Hareketlilik faaliyetleri; Eğitim, Öğrenim/Öğretim, Staj, Profesyonel gelişim, Gençlik aktiviteleri ve Gönüllü çalışmalar başlıkları altında gerçekleştirilmektedir.

Yükseköğretim alanında ise; program ülkelerindeki yararlanıcılar, Avrupa sınırları içerisinde veya dünyanın herhangi bir yerindeki yükseköğretim kurumlarında eğitim alma ve ders verme fırsatına sahip olacaklar.

Yenilik ve İyi Uygulamaların Değişimi için İşbirliği; eğitim kurumları, gençlik örgütleri, iş dünyası, yerel/ bölgesel otoriteler ve sivil toplum kuruluşları arasında eğitim, öğretim ve gençlik aktiviteleri bağlamında kurumsal işbirlikleri (ortaklıklar) oluşturulmasına fırsat vermektedir. Bu ortaklıklar yoluyla yenilikçi uygulamaların geliştirilmesi, yaratıcılık, girişimcilik ve istihdam edilebilirliğin sağlanması amaçlanmaktadır.

Ortaklıklar kurularak işbirliği halinde gerçekleştirilecek projeler, ülke merkezli (başvuruların Ulusal Ajanslara yapıldığı) ve merkezi faaliyetler (başvuruların doğrudan Brüksel'deki yürütüme ajansına yapıldığı) olarak sınıflandırılmaktadır.

Merkezi faaliyetlerin gerçekleşebileceği Politika Reformuna Destek; bilimsel temellere dayalı politika yapımının teşvik edilmesi ve bu alanda iyi uygulamaların paylaşılması amacıyla Erasmus+ Programının ana eylemlerinden biri olarak belirlenmiştir. Politika Reformuna Destek başlığı altında bir yandan AB üyesi ülkelerdeki politika reformunun desteklenmesi, diğer yandan AB üyesi olmayan ülkelerle bu alanda işbirliği ve iyi uygulamaların paylaşılması mümkün olabilecektir.

Spor desteklerinin genel amacı; Avrupa spor boyutunun sistematik olarak geliştirilmesine katkı sağlamaktır. Spor destekleri kapsamında, spor ile ilgili

alanlardaki İşbirliği Ortaklıklarının kurulmasına ve kâr amacı gütmeyen spor etkinliklerinin düzenlenmesine destek sağlanacaktır.

Jean Monnet Programı Avrupa bütünleşmesi alanında yükseköğretim kurumları düzeyindeki çalışmaları desteklemeyi amaçlamaktadır. Aşağıda yer alan faaliyetler Jean Monnet Programı kapsamında desteklenebilecektir:

- Jean Monnet Akademik Modülleri (öğretme ve araştırma)
- Jean Monnet Kürsüleri (öğretme ve araştırma)
- Jean Monnet Mükemmellik Merkezleri (öğretme ve araştırma)
- Kuruluş ve Derneklere Jean Monnet Desteği
- Jean Monnet Ağları (akademik camia ile politika tartışmaları)
- Jean Monnet Projeleri (akademik camia ile politika tartışmaları)

Erasmus+ programından faydalanabilecek kişi ve kuruluşlar aşağıda belirtilmiştir. Bu paydaşların başvuruları sonrasında gerekli şartları taşıdıkları belirlendiği takdirde programdan faydalanmaları mümkündür:

- Yükseköğretim alanında; üniversite öğrencileri, akademisyenler ve yükseköğretim çalışanları,
- Mesleki eğitim alanında; meslek okulları öğrencileri, çıraklar, profesyoneller, eğitimciler, mesleki eğitim alanında çalışanlar,
- Okul eğitimi alanında; ilk ve ortaöğretim öğrencileri, okul liderleri, öğretmenler ve okul çalışanları,
- Yetişkin eğitimi alanında; öğrenciler, eğitimciler, yetişkin eğitimi veren kurumların üyeleri ve çalışanları,
- Gençlik alanında; 13-30 yaş arası gençler, gençlik çalışanları, gençlik kuruluşlarının üyeleri ve çalışanları,

Özetle, her yaş ve her kesimden bireyler ile her düzeyden kurum ve kuruluşlar programdan faydalanabilir.

Ülkemizde Programın ulusal koordinatörlüğü AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığımız tarafından yürütülmektedir. Program hakkındaki detaylı bilgilere aşağıdaki internet adresinden ulaşılması mümkündür (<http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=49613&l>).

Erasmus+, aşağıdaki amaçlara ulaşılmasına katkıda bulunması düşüncesiyle tasarlanmıştır:

- Başlık eğitim hedefi de dahil olmak üzere (2020 yılına kadar okuldan erken ayrılmaları %10 oranında azaltmak ve üniversite eğitimine katılımı % 40 oranında artırmak) Avrupa 2020 Stratejisi hedefleri.
- İlgili kriterler dahil olmak üzere Eğitim ve öğretimde Avrupa stratejik çerçevesi (ET 2020) hedefleri
- Ortak ülkelerin yüksek öğretim alanındaki sürdürülebilir kalkınması
- Yenilenen gençlikte Avrupa işbirliği çerçevesinin (2010-2018) genel hedefleri
- Özellikle altyapı olmak üzere, sporda AB iş planıyla uyumlu olarak sporda Avrupa boyutu oluşturma hedefi,
- Avrupa Birliği anlaşmasının ikinci maddesi ile paralel olarak Avrupa değerlerinin öne çıkarılması (http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/index_en.htm).

Erasmus+ programı aşağıda belirtilen bazı önemli özellikleriyle öne çıkmaktadır. Bu özellikler daha önceki programlarda elde edilen sonuçlardan gelen geri beslemelerin değerlendirilmesiyle elde edilmişlerdir:

- Beceri ve yeterliliklerin tanınması ve geçerliliklerinin sağlanması
- Proje sonuçlarının kullanılması ve yayılması
- Erasmus+ tarafından üretilen eğitim malzemeleri, belgeler ve medyaya açık erişim
- Uluslararası boyut
- Çok dillilik
- Eşitlik ve dahil etme
- Katılımcıların güvenliği

Erasmus +’ı uygulamakla sorumlu ana kurum Avrupa Komisyonu’dur. Bu kurum programın bütçesini yönetir; önceliklerini, hedeflerini ve kıstaslarını belirler. Avrupa çapında Avrupa Komisyonu Eğitim, Görsel-İşitsel ve Kültürel Yürütme Ajansı aracılığıyla aşağıdaki sorumluluklarını yerine getirir:

- Programca desteklenen alanlarda çalışmalar yapmak

- Eurdyce ağı aracılığıyla araştırma ve delile dayalı etkinlikler yapmak
- Program sonuçlarının yaygınlaştırılması ve kullanılması ile programın etkinliği ve görünürlüğünü artırmak.
- Gerekli ihaleleri gerçekleştirmek.

Ülkesel bazda Erasmus+'ın uygulanmasında Ulusal Ajanslar yetkili kılınmıştır. Bu organların görevleri şu şekilde sıralanabilir:

- Erasmus + programı hakkında doğru bilgilendirmede bulunmak,
- Ülkelerinde adil ve şeffaf proje seçimi işlemlerinde bulunmak,
- Ülkelerinde programın uygulanmasını gözlemleyip değerlendirmek,
- Projeye başvuran ve katılanlara proje döngüsü boyunca destek sağlamak,
- Diğer ulusal ajanslar ve Avrupa Komisyonu ile işbirliği içinde olmak
- Programın görünürlüğünü temin etmek
- Program sonuçlarının yerel ve ulusal bazda yaygınlaştırılması ve kullanılmasını teşvik etmek.

Bunun yanında ulusal ajanslar ayrıca etkinlikleri gerçekleştirmek, dezavantajlı ve yeni başlayan grupların önlerindeki engelleri kaldırarak programa tam katılımı sağlamak ve programın etkisini artırmak için harici kurumlarla işbirliği olanaklarını aramak gibi önemli roller de üstlenirler.

Bu iki kurumun haricinde tali roller üstlenen kurumlar ve rolleri ise şunlardır:

- Eurydice Ağı
- E-twinning Destek Hizmetleri
- Ulusal Erasmus + Ofisleri
- Yüksek Öğretim Reform Uzmanları Ağı (HEREs)
- Euroguidance (Avrorehberlik) Ağı
- Europass (Avrogeçiş) Ulusal Merkezleri
- Ulusal Akademik Tanıma Bilgi Merkezleri
- Ulusal ECVET (Mesleki Eğitim için Avrupa Kredi Sistemi) Uzmanları Takımı Ağı
- SALTO (Destek, İleri Öğrenme ve Eğitim) Gençlik Kaynak Merkezleri
- Eurodesk (Avromasa) Ağı

Erasmus+'a katılma hakkı jeopolitik nedenlerle sınırlandırılmıştır. Buna göre programa AB üyesi ülkeler ile Makedonya, İzlanda, Norveç, Türkiye ve İsviçre tam katılım sağlayabilmektedir. Bazı kriterler ve şartlar dahilinde Ermenistan, Azerbaycan, Belarus, Gürcistan, Moldova, Ukrayna, Cezayir, Mısır, İsrail, Ürdün, Lübnan, Libya, Fas, Filistin, Suriye, Tunus, Arnavutluk, Bosna-Hersek, Kosova, Karadağ, Sırbistan ve Rusya Federasyonu da katılabilmektedir.

2.3 İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde Comenius başta olmak üzere AB eğitim programlarıyla ilgili yurt içi ve yurt dışında yapılan çalışmalarda elde edilen bilgiler özetlenmiştir.

2.3.1 Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Türkoğlu (2004) "*Türkiye'deki okulların Comenius projelerine etkin bir şekilde katılımının sağlanması üzerine araştırmalar ve Comenius-1 fen proje başvurusu*" başlığıyla hazırladığı yüksek lisans tezinde Comenius'a Ankara'dan başvuran 16 kişilik bir örnekleme okul yönetici ve proje koordinatörlerinin projeyi ne kadar tanıdıkları ve proje sürecinde yaşadıkları incelenmiş ve bilgilendirme derecesinin yetersiz olduğu ve periyodik çalışmalarla paydaşların bilgilendirilmesine ihtiyaç bulunduğu sonucuna ulaşmıştır.

Haspolat (2006) "*Avrupa Birliği Eğitim Programı Comenius I Ve Eğitim Kurumları Proje Koordinatörlerinin Program Hakkındaki Görüşleri*" başlıklı yüksek lisans tezinde okul yöneticileri ve koordinatörlerin proje hakkındaki görüşleri araştırılmış, 46 kişilik bir örneklemin olduğu tarama yöntemiyle gerçekleştirilen çalışmada öğrencilerin yabancı kültür ve dillere ilgisinin arttığı, öğretmenlerin ise mesleki açıdan kendilerini geliştirdikleri gözlemlenmiştir.

Acir (2008) "*Okullarda Comenius Projesi'nin İşlerliğinin İncelenmesi*" başlığıyla sunduğu 140 katılımcıyla tarama yöntemiyle yaptığı nicel yüksek lisans tezinde ortaya çıkan bulgulara göre Comenius hem öğrenci hem de katılan personele

katkı sağlamıştır. Bu çalışmada yabancı dil bilme, yüksek lisans yapmış olma, yaş, zamanı iyi okuma gibi unsurların projelerde başarıyı artırdığı gözlemlenmiştir.

Dilekli (2008) “*Aksaray ilinde 2006 ve 2007 yıllarında uygulanan Comenius Projelerinin öğrenci, öğretmen, okullar ve dersler üzerindeki etkilerinin incelenmesi*” başlıklı toplam 145 katılımcıyla hazırladığı yüksek lisans tezinde Comenius’un yönetici, öğretmen, okul, öğrenci ve dersler üzerindeki etkilerini araştırmış ve projenin katılımcı öğretmen ve yöneticilerde planlı çalışma becerisini geliştirdiği sonucuna varmıştır. Ayrıca tüm katılımcılarda dil ve BT becerilerinin geliştiği görülmüştür.

Tümen (2008) “*Comenius Projelerinin Etkilerinin İncelenmesi*” başlıklı karma metodla yaptığı yüksek lisans tezinde projeye katılanlarda dilde görülen gelişimi gözlemlenmiş, bunun yanında ırkçılık ve yabancı düşmanlığıyla mücadelede etkin bir yol olduğu fikrine varmıştır.

Erdoğan (2009) “*Comenius Programı’nın amaçlarına ulaşma düzeyinin programa katılan yönetici ve öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi: Kırıkkale ve Ankara İli Örnekleri*” başlıklı tarama yöntemiyle 162 katılımcı ile yaptığı nicel yüksek lisans tezinde projenin amacına ulaşmasını incelediğinde katılımcı öğrenci ve öğretmenlerin eğitimde kaliteyi artırma, kültürlerarası farkındalığın geliştirilmesini sağlama, eğitimde Avrupa boyutunun güçlendirilmesi ve dil öğrenmeyi teşvik boyutlarında projeden faydalandıkları sonucuna ulaşmıştır.

Kulaksız (2010) “*Avrupa Birliği Comenius Programlarının Türkiye’deki Uygulamasına İlişkin Katılımcı Görüşleri*” başlıklı 671 öğretmen ve 762 öğrencinin katıldığı tarama metoduyla gerçekleştirdiği doktora tezinde katılımcıların görüşlerini almış, sonuçta ise kültürlerarası iletişime katkının yüksek olduğu ancak dil öğrenimine ve eğitimde kalitenin artırılmasına katkısının yeterli olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Aydoğan ve Şahin (2006) “*Comenius Okul Ortaklıkları Projelerinin Comenius Amaçlarının Gerçekleşmesine Katkısı*” başlıklı makalelerinde Comenius ortaklıklarının projenin amaçlarına katkısı incelenmiş ve katılan öğrencilerin okulla ilgili düşüncelerinin daha olumlu olduğu, beklenti, sosyal faaliyet ve derse

katılımlarında artış olduğu, sorumluluk altına daha fazla girdikleri, dil öğrenme ve sorunları çözmeye daha meyyal oldukları gibi sonuçlara ulaşmıştır. Tarama yöntemindeki bu çalışmada örneklem grubu 84 öğrenciden oluşmaktadır.

Türkoğlu ve Türkoğlu (2006) “*Comenius 1 Okul Ortaklıkları Projelerine Başvuruda Bulunan Okul Yönetici Ve Koordinatör Öğretmenlerin Görüşleri*” başlıklı makalelerinin konusu olan okul yönetici ve koordinatör öğretmenlerin görüşleri çalışmasının sonucunda projenin yeterli tanınmadığı, okulların fiziki koşullarının bu projede etkili olduğu ve projelerin daha çok sosyo-kültürel alanda yoğunlaşırken diğer alanlardan katılımın az olduğu yönünde olmuştur. Bu nitel çalışmanın örneklemini 6 okul yöneticisi ve 10 öğretmenden oluşmaktadır.

2.3.2 Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Özmuşul (2012) makalesinde projeye başvuran okullar için bir organizasyon modeli geliştirmiş, başvuru için yapılması gereken işleri daha anlaşılır ve başvuranlar için kullanıma daha uygun bir şekilde şemalandırmıştır.

Fitzgerald makalesinde (2008) okul öncesi ve ilkokulların Comenius’a katılımını incelemiş, projenin katılan okullar için olumlu bir deneyim olduğu fakat projenin etkisinin daha iyi hissedilebilmesi için okulların daha fazla desteğe ihtiyaç duyduğu sonucuna ulaşmıştır.

Libotton, Braak ve Galofalo (2002) makalelerinde Comenius projelerinin interaktif koordinasyon ve eğitimsel izlemeleri konusunu çalışmış; iletişim, proje geliştirmede işbirliği, bilişim teknolojilerinin etkin kullanımı ve desteğin çok önemli olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Beernaert’in (2002) 1996-99 yıllarındaki Comenius 3 projesini değerlendirme raporunda farklı ülkelerden gelen öğretmenlerin sorunlarının benzeştiği, öğrencilerin öğretmenler arasında köprü görevi gördüğü, deneyimlerin paylaşılmasında faydalı olduğu, teori, strateji ve sınıf organizasyonu arasında denge sağladığı görüşü paylaşılmıştır.

3. BÖLÜM: YÖNTEM

Bu araştırma nitel çalışma yöntemindedir. Çalışmanın deseni olgu bilim desenidir. Olgu bilim deseni; farkında olunan fakat ayrıntılı bilgi sahibi olunmayan olgulara odaklanır. Olgularla olaylar, deneyimler, algılar, yönelimler ve kavramlar şeklinde karşılaşılmaktadır. Olgubilim, belirli bir konu veya olguüzerine odaklanarak değişik görüş ve yaklaşımlar çerçevesinde değerlendirme çalışmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

3.1 ÇALIŞMA GRUBU

Araştırmanın çalışma grubu Antalya’da 2013-14 eğitim-öğretim yılında Comenius Programı’na katılan ve araştırmada yer almayı kabul eden Antbirlik Ortaokulu ve bu okulun proje ortağı yabancı öğretmenleri ile Saime Salih Konca Lisesi öğretmenlerinden oluşmaktadır.

Çalışmaya katılan lise öğretmenleri L1-L8, ortaokul öğretmenleri O1-O7 şeklinde kodlanmıştır. Çalışmaya katılan öğretmenlerin demografik bilgileri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo. 4. Görüşme yapılan ilkokul ve lise öğretmenlerinin demografik özellikleri

Değişken	Kod	O 1	O 2	O 3	O 4	O 5	O 6	O 7	L 1	L 2	L 3	L 4	L 5	L 6	L 7	L 8	Fr	%
Okul Seviyesi	Ortaokul	+	+	+	+	+	+	+									8	53
	Lise								+	+	+	+	+	+	+	+	7	47
Uyruk	TC	+			+		+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	12	80
	Yabancı		+	+		+											3	20
Cinsiyet	Erkek					+		+	+				+	+	+		6	40
	Kadın	+	+	+	+		+			+	+	+				+	9	60
Yaş	25-35		+					+	+			+		+	+	+	7	47
	36-46	+		+	+	+	+			+	+		+				8	53

Yukarıdaki tabloya göre araştırmaya katılan ortaokul öğretmenlerinin üçü yabancı uyruklu iken lise öğretmenlerinin tamamı Türkiye Cumhuriyeti vatandaşıdır. Katılımcı öğretmenlerde kadınlar bir miktar ağırlıktadır. Katılımcıların yaşları ise dengeli dağılmıştır.

3.2 VERİLERİN TOPLANMASI VE ÇÖZÜMLENMESİ

Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış mülakat kullanılmıştır. Görüşme sorularını hazırlamak için alanyazın incelemesi yapılmış ve sorular bir alan uzmanına incelenmiştir. Görüşme yapılması düşünülen öğretmenlere çalışmanın amacı açıklanmış ve çalışmada yer almayı kabul eden öğretmenlerden 8'i ile yüzyüze görüşülüp görüşme ses kaydı altına alınmıştır. 7 öğretmen ise soruları yazılı olarak cevaplayıp email yoluyla göndermeyi tercih etmiştir. Katılımcı öğretmenlere 8 soru sorulmuş ve öğretmenlerin verdikleri cevaplar ses cihazıyla kaydedilip, içerik analizine tabi tutulmuştur. Yazılı olarak cevaplayan 7 öğretmenin cevapları ise doküman analiziyle değerlendirilmiştir. Görüşmeler Nisan ve Mayıs 2014 aylarında öğretmenlerin okullarında gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada öğretmenlere şu sorular yöneltilmiştir:

- Comenius'u nereden duydunuz?
- Comenius'a katılmaya nasıl karar verdiniz?
- Projeye nasıl hazırlandınız?
- Sizce Comenius Programı'nın faydaları nelerdir?
- Comenius Programı size neler kazandırdı?
- Comenius Programı'na öğrencileriniz nasıl hazırlandı?
- Katılan öğrencilerle katılmayanlar arasında nasıl farklar gözlemliyorsunuz?
- Comenius Programı sizce neye benziyor?

Görüşmelerden elde edilen nitel verilerin analizinde kodlama, temaların bulunması, verilerin kod ve temalara göre organize edilmesi aşamalarından oluşan içerik analizi kullanılmıştır (Balcı, 2004; Yıldırım ve Şimşek, 2005). Kaydedilen görüşmeler araştırmacı tarafından bilgisayar ortamında yazılı hale dönüştürülmüştür. Daha sonra, araştırmada elde edilen tüm veriler defalarca okunarak kodlanmıştır.

Yapılan kodlamalar sırasında araştırmanın amacına uygun olarak çeşitli boyutlar saptanmış, bu boyutlara uygun temalar belirlenmiştir.

3.3 GÖRÜŞMENİN GEÇERLİK VE GÜVENİRLİĞİ

Geçerlilik ve güvenilirlik iyi bir nitel araştırmanın objektifliğini sağlaması bakımından hayati özellik taşımaktadır (Morse ve diğerleri,2002).

Çalışmanın dış geçerliği; katılımcı teyidi ile sağlanmıştır. Görüşmeler sırasında ve sonrasında yoruma açık verilen bazı cevaplarla bilgisayar ortamına dökülen görüşmelerle ilgili gerektiğinde katılımcılara tekrar ulaşılarak ilk verilen cevaplardan çıkarılan anlamlar teyit edilmiştir. Görüşmeye ilişkin sorular iki uzman (akademisyen) görüşü; araştırmacının çalışma alanına yakınlığı; katılımcıların görüşlerine doğrudan metin içerisinde yer verilmesi ile sağlanmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın güvenilirliği; görüşmenin araştırmacının gözetiminde katılımcılara uygulanması, araştırmada görüşü alınan katılımcıların aynı kent merkezinde ve aynı statüde olmalarına dikkat edilmesi, görüşmenin sadece çalışmanın amacına uygun kişilere gerçekleştirilmesi ile sağlanmaya çalışılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

4. BÖLÜM: BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırmadan elde edilen bulgular ve bu bulgulara istinaden yapılan yorumlar sunulmuştur.

4.1 BULGULAR

Aşağıdaki tablolarda araştırma sırasında öğretmenlere sorulan sorulara karşılık alınan cevaplar tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 5. Öğretmenlerin Comenius hakkındaki bilgilerinin kaynağına ilişkin görüşleri

Kaynak	Toplam
Arkadaşlardan	6
Seminerlerden	3
İnternet ortamından	4

Çalışmaya katılan öğretmenler 6'sı Comenius Programı hakkındaki bilgileri “arkadaşlarından duyarlarken”, 4'ü “İnternette”, 3'ü ise “katıldıkları seminerlerden” haberdar olmuşlardır. Bu durum meslektaş dayanışmasının ve sosyal medya kullanımının olumlu yansıması olarak görülebilir. Öğretmenlerden O4 “Comenius’u İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü’nün seminerlerinden duydum” şeklinde görüş ifade etmiştir.

Öğretmenlerden L1 “okula geldiğimde devam eden bir projeydi..ben de aktif olarak katıldım” derken L3 “Antalya’nın Demre ilçesinde çalıştığım dönemlerde ilçemizin Anadolu lisesinin Comenius adında uluslararası otaklığına dayalı bir eğitim projesine katıldıklarını duydum. İki yıl süreli Demre’yi ve kültürümü tanıtan kısa metrajlı film projesiydi. Daha önceden de uluslararası kardeş okul projesi kapsamında öğrenci kaynaştırma programları da ilgimi çekerdi, bu yeni uygulamada enteresan geldi. İlçe Milli Eğitim Müdürümüzün özel girişimleriyle ilçemizdeki

okullarımızın Comenius projelerine katılabilmeleri için bu projenin hem tanıtımı için, hem de projenin nasıl hazırlayıp uygulanabileceğine dair bir haftalık Comenius-Leonardo-Socrates/Erasmus-Grundtvig projeleri için Proje Hazırlama Eğitimi semineri verildi. Çalışmış olduğum Demre Çok Programlı Lisesi öğrencilerimiz ile nesli tükenmekte olan ve her yıl Demre sahillerine yumurtlamak için gelen Caretta Carettalar ile ilgili bir proje fikrimiz vardı, bu tür projelere dahil olmak isteğimizi bildiğin için Milli Eğitim Müdürümüzün isteğiyle komıyla ilgili gerekli eğitimi alabilmek için ben de bu seminere katıldım. Aynı yılın yaz tatilinde Antalya merkeze tayin isteyerek şu anda çalışmakta olduğum okuluma geldim. Okulun İngilizce öğretmenleri "Avrupa'nın Kökleri" dört mevsimde kültürümüz konulu, dört ülke ortaklı bir Comenius projesine başvurduklarını, kabul edildiklerini söylediler. Proje çalışmalarının görsel ağırlıklı olmasından dolayı bana ihtiyaçları olacağını aynı zamanda proje ile ilgili teknik bilgilerimin çalışmalarda faydası olacağını düşündüklerini ve beraber çalışmak istediklerini söyleyerek okulun Comenius projesine katılmamı teklif ettiler. Hem öğrenciler hem de kültürümüzün tanıtımı için faydalı olacağını düşündüğüm için proje ekibine dahil oldum” demiştir.

L5 ise “Comenius ile ilk tanışmam 2004 yılında Manisa’da düzenlenen bir eğitimde oldu. İlk çalışmalara orada başladım. 2007 yılında Denizli’de Teyfik Fikret Kaya İlkokulu’nda Laoidikya Seni Çağırıyor adlı tarihsel araştırmalara yönelik bir projeye başvuruda bulundum” şeklinde konuşmuştur. Yabancı uyruklu O2, “Comenius’u daha önceden tecrübesi olan okullardan duydum. İnternette, özellikle e-twinning’den bilgi buldum ve e-twinning elçileri tarafından organize edilen bazı toplantılara katıldım” demiştir.

Tablo 6. Comenius Programı’na katılmanın nedenlerine ilişkin öğretmen görüşleri

	Toplam
Faydalı olacağını düşündüm	6
Daha önce benzer projeye katılmışım	2
Arkadaşlarımın isteğiyle	2
Hazırlık toplantısına katılınca	1
Okulumun oryantasyonuyla uyumlu bir konu olması sebebiyle	1

Öğretmenlerin 6'sının “*projenin faydalı olacağını düşündüm*” şeklindeki yaklaşımlarının projeye katılma kararını en çok etkileyen unsur olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin 5'i ise öğrenme destekli bir ortamın etkisini vurgulamışlardır.

Projenin faydalı olacağını düşündüğü için katıldığını ifade eden öğretmenlerden O1, “*Okulumda sadece ev-okul arasında gelip giden işte ekonomik anlamda yetersiz olan ve çok çok başarılı olan öğrencilerim vardı. Onların İngilizcelelerini daha fazla ilerletme adı altında bu projeye başvurmam gerektiğini düşündüm. Kariyerimi geliştireceğini düşündüğüm için, beni geliştireceğini düşündüğüm için katılmaya karar verdim. Tabii bunların aynısı öğrencilerim için de geçerli. Antalya dışına çıkmamış öğrencilerin başka hayatlar olduğunu onlara göstermek istedim. Ve çok fakir başarılı öğrencilerin de Avrupa'yı görmelerini istedim. İleride başarıları doğrultusunda orada da eğitimlerine devam edebilecekleri, orada bir yaşam kurabilecekleri düşüncelerini de göstermek istedim. Ve bu anlamda orada kuracağı arkadaşlıklar kendilerine bir ömür boyu uzun vadede bir yatırım olacağını düşündüm ve bu anlamda projeye katılmaya karar verdim*” şeklinde görüş beyan etmiştir.

O6 ise görüşlerini ifade ederken “*Çocukların sosyal yönden gelişmesi için çok aktivite yapıyorum. Çocukların sosyal yönden gelişimi için bu aktivitenin gerekli olduğunu düşündüm. Başka okullar gidiyor biz niye gitmeyelim dedim. İngilizceci arkadaşlarla konuştuk. Bu projeye elde edilen arkadaşlıkların öğrencilerin geleceklerini pozitif yönde etkileyeceğini düşündüm. TRT'nin 23 Nisan etkinliklerinin Antalya'da yapıldığında edindiğim daha önceki tecrübelerimi göz önüne aldığımında bu kanaate vardım. İtalya, Ukrayna, Bangladeş'ten gelen öğrencilerle hala görüşüyorlar. Ve şu anda da güzel arkadaşlıklar kurdular.*” sözlerini kullanmıştır.

Görüşlerini açıklarken L4 ise “*...internetten araştırırken bunlar yapılabilir. Bir de ben çok izlerim, çok yazarım, çocuklara oyunlar yazarım, bir de ben kolejden geldim. Kolejde zaten yapıyorduk. Romanya'ya falan gezdik geldik. Bir de binamız yetersizdi. Yeni bina yapılacak fikri doğunca arkadaşlarla yeniden gözden geçirdik. Ama işte ne kadar yapabiliriz gene yeterli olabilir miyiz hani İngiltere Almanya gelse onlar kötü yanı görmemesi gerekiyor. Gerçi biz kendimize güvendik yapabiliriz diye.*”

Ben gramerime kelime bilgime güvenirim. Oturduk yazdık. Bir arkadaşımız kursuna gitti düzeltmelerle ilgili yardımcı oldu. Bilgi Verdi. Bunun başlangıcı hayal kurmaktır. İlk önce komuyu kurgulamanız lazım. Komunun içinde neler yapabiliyorsunuz. Çok aktivite olursa o derecede geçiyor. Bundan önceki projede biraz da aktiviteleri az yazmışız herhalde. Ama buna çok hazırlandık. Buna bir sürü aktivite. İki kursa gittik. Eksik birşey kalmamasın diye. İlçe milli eğitimin açtığı Comenius kursları var. sonra Comenius bitince öteki kurslara da gittik. Erasmus+” cümleleriyle açıklamıştır.

Yabancı bir ortak olan O2 görüşlerini “Daha önceden de bir Comenius Projesi’ne ortak olmuşuk ve öğretmenlerle öğrenciler üzerindeki etkilerinin çok büyük olduğunu gözlemlemiştik. Bu sebeple başka bir projeye girmek istiyorduk. Okulumuz müzik odaklı olduğu için başlık gerçekten hoşumuza gitti ve okulumuz için kusursuz projenin bu olduğuna kanaat getirdik” demiştir. O3 “En uygun projeyi bulmak çok vaktimi aldı ve sonunda doğru teklifi bulduğuma çok sevindim. Ben müzik eğilimli bir okulda çalışıyorum ve MUSIC projesi bu yüzden benim için kusursuzdu” demiştir.

Tablo 7. Comenius Programı’na hazırlanma sürecine ilişkin öğretmen görüşleri

	Toplam
Kulüp kurup çocukları kulüp etkinlikleri üzerinden hazırladık.	6
Erasmus seminerine katıldım	1
Çalışmaları sıralayıp, sınıflandırıp işbölümü yaptık	1
Veli ve öğrenciler için tanıtım gecesi düzenlendi	1

Öğretmenlerden 6’sı ortak olduğu projenin yürütülmesi sürecinde “Kulüp kurup çocukları kulüp etkinlikleri üzerinden hazırladık”. Görüşünü savunurken, 2’si ise ekip çalışmasına vurgu yapmıştır.

Hazırlıklarla ilgili O1 “Çocuklarla hareketlilik yaparsanız 24 hareketlilik. 2 yılı kapsıyor. Ondan önce Türkiye’de bir hazırlık toplantısı –biz ev sahibiyiz- onu yaptık. Hazırlık toplantısına herkes geldi. Düşüncelerimizi paylaştık toplantılarda. Her ülkenin görevleri belli oldu. Sonra ufak tefek değişiklikler yaptık. Lirikler

yazıldı. Sonra video konferanslar yapıldı. Bu şarkıları tamamen tekrar Comenius song yaratıldı, Comenius dance yaratıldı. Tekrardan yapıldı bunlar ama o 6 şarkı bilinen geleneksel şarkılardı. Site kurduk, siteden aldık bilgileri. Biz onlara nasıl Türkçe şarkı çalıştırdıysak onlar da kendi dillerinde çalıştırdılar” demiştir.

O6, konuyla ilgili görüşlerini açıklarken “Öğrenciler etkinliğe bir kulüp kurularak hazırlandı. Okulda bir sınav yaptık. Sınavda başarılı olan öğrencilerden 20 tane belirledik ve 20 tane öğrenciyle 2 sene boyunca çalışmalarımızı başlattık. Önce yazılı bir sınav yaptık. Sonra mülakata aldık. Mülakatta kriterler dile yakınlık, İngilizceyi bilmek, dansa yetenek, yani sanata, müziğe, dile yakınlığı olmalıydı. Ve tabii ki ailenin durumu da çok önemliydi. Yani yurt dışına götürebileceğimiz öğrencilerin olması gerekiyordu. Aynı zamanda onlardan da buraya geldikleri zaman onları ağırlayabilecek ailelerin olması gerekiyordu” demiştir.

O7 is görüşlerini “Bu projeye katılacağımız belli olduktan sonra arkadaşlar bir sınav yaptı. O sınavın sonucuna göre gönüllülük esasına göre çocukları seçtik. Bir de bu projede özverili çalışabilecek çocukların olgunluğuna bakıldı. Yapılması gereken bütün çalışmaları yaptık. Mesela Almanya ayağında çocukların şarkılarını Türkçe söylemesi ve bir dans yapmaları gerekiyordu. Dersaneye gitme durumları da olduğundan Pazartesileri çalışıldı. Dansımızı ve şarkımızı çalıştık. Bunlarının video çekimleri oldu. Kostümleri hazırlandı. Yani biz mesela Almanya ayağına çok yoğun hazırlandık. Çok da güzel hazırlandık. Dansımızın video çekimi oldu. İşte bunlar tekrar sisteme yüklendi. Projenin web sayfaları var MUSIC diye. Orada bütün ülkelerin dansları yayınlandı. Okulumuzun tanıtım videosu yapıldı. Eee, bayağı yoğun bir süreç geçirdik. Çok eğlendik. Çok da emek verdik. Sonraki ayağında, İngiltere ayağında da Mevlana’yı tanıttık. Mevlana ile ilgili bir 12 dakikalık slayt ve CD hazırladık. Ve çocuklarımız semazen gösterisi yaptılar. Kostümlü olarak. Güzel bir gösteri yapıldı. Mevlana’yı orada tanıttık bu bizim kültürümüzün bir parçası diye” şeklinde ifade etmeyi tercih etmiştir.

L4 görüşlerini açıklarken “Projenin süresi ve proje kapsamında ülkelerin görev paylaşımları ve projenin uygulanma esasları doğrultusunda okulumuz ve ülkemiz adına yapacağımız çalışmalar için bir çalışma strateji oluşturduk. Yapacağımız çalışmalarda iş basamaklarına göre düzenlemeler yaparak okul içersinde iş bölümleri oluşturduk. Öğrenciler araştırmacı ve uygulayıcı, öğretmenler

danışman ve rehberlik, idareciler de destek ekibi olacak şekilde iş bölümü yaptık ve iki yıllık proje sürecimizi tamamladık” demiştir.

L6 “Öğretmenler arasında iş bölümü yapıldı. Projenin kabul edilmesinin ardından öğretmen, öğrenci ve verilere proje konusu üzerine tanıtım gecesi düzenlendi” şeklinde konuşurken L5 “Geçmişten gelen bir tecrübem olduğu için ilk başvuru kadar zorlanmadım. Pek çok sitede ortak aradım. Belki de biraz şanslı, attığım ilk 5 mesaj içerisinde bana Bulgaristan’dan dönen bir partnerle tanıştım. Okul müdürümü bu konuda bilgilendirdim, bu ülkeler hakkında araştırma yaptım. Comenius ile ilgili çalışma yapan arkadaşlarla karşılıklı bilgi paylaşımında bulundum. Bu projeye nasıl katkı sağlayabilirim konusunda kendime bir yol haritası belirledim” demiştir.

Tablo 8. Comenius Programı’nın faydalarına ilişkin katılımcı görüşleri

	Toplam
Öğrenciler farklı kültürleri, yaşam biçimlerini, gelenekleri öğrendiler	8
Dil becerileri gelişti	7
Kültürlerarası anlayışları gelişti	6
Öğrencilerin özgüvenleri arttı	4
Önyargıları ve basmakalıp düşünceleri azaltıyor	3
Öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştiriyor	3
Öğrencilerin kendini ifade yetilerini artırıyor.	3
Yeni arkadaşlıklar edindiler	2
Türkiye’nin tanıtımına katkı sağladı	3
Ders ve etkinlikler öğrenciler için daha zevkli hale geldi	2
Avrupa’da hayatın nasıl aktığını öğrendiler	2
Farklı inançlara saygıyı öğrendiler	1
Bilişim teknolojilerini kullanma yetileri gelişti	1
Liderlik kabiliyetleri gelişti	1
Takım çalışmasına yatkın hale geldiler	1
Öğrencilerin öğretmenleriyle samimiyetleri arttı	1

Öğretmenlerin 8'i bu projeye kapsamında farklı kültürler hakkında bilgi sahip olduklarını, 7'si dil becerilerinin geliştiğini, 6'sı ise kültürel duyarlılığın arttığını ifade etmişlerdir. Ayrıca öğretmenler bunların yanı sıra liderlik becerilerinin gelişmesi, takım çalışmasını öğrenmeleri, öğrenci ve öğretmenler arasında daha samimi iletişimin kurulması gibi kazanımların önemine değinmişlerdir.

Bu tablodan elde edilen bilgilerin bir kısmı temalandırıldığından Tablo 13'te "Comenius Programı'nın Eğitimde Avrupa boyutuna olan katkısıyla ilgili öğretmen görüşleri" adlı temada sunulmuştur. Temalandırılmayan öğretmen görüşlerinden bazıları ise şöyledir:

O1 öğrencilerin derslerde ve Comenius Programı'na hazırlıkları esnasındaki tavırlarını karşılaştırırken "*Okulda daha çok üzüyorlar. (gülüşmeler) Çocuklar çok çabuk sıkılıyorlar. Hele böyle bir ülkede. Çocukları zaman zaman ilk 20 dakikadan sonra motive etmek çok zor oluyor. Ama böyle işin içine hem drama, hem müzik hem dans girince daha mutlu oldular sanki*" sözlerini kullanmıştır. Keza O4'ün sarfettiği "*...Giden çocuklarda mesela gittikleri öğretmenlerine karşı daha samimi oldular*" sözleri de dikkate değerdir.

Tablo 9. Comenius Programı'nın kişisel gelişim açısından faydalarına ilişkin katılımcı görüşleri

	Toplam
Takım çalışması ve proje yönetimi kabiliyetlerini artırıyor	4
Yeni arkadaşlıklar edindim	4
Farklı eğitim sistemlerini inceledim	3
Bilişim teknolojilerini kullanma yetilerimi geliştirdi	3
İngilizcemi geliştirdi	2
Farklı kültürleri öğrendim	1

Öğretmenler genellikle proje yapmayı öğrenmeyi, dil becerisinin gelişmesi, yeni dostluklar kazanmayı ve farklı eğitim sistemlerinin işleyişini gözlemlemeyi kişisel gelişim ve sosyal öğrenme açısından kazanım olarak kabul etmektedir.

Bu tablodan elde edilen bilgilerin bir kısmı temalandırıldığından Tablo 15’te “Comenius Programı’nın öğretmenlerin meslekî gelişimine katkısı ile ilgili öğretmen görüşleri” adlı tema altında sunulmuştur.

Tablo. 10. Comenius Programı kapsamında yapılan hazırlıklara ilişkin öğretmen görüşleri

	Toplam
Katılımcı ülkelerin posterleri hazırlandı	1
Katılan ülkelerin dev bayrakları dikildi	1
Katılan ülkelerin dillerinde “hoşgeldiniz” posterleri hazırlandı	1
Okul kafeteryasında katılan ülkelerin yemekleri çıkarıldı	1
Orkestramız AB marşını çalıştı	1
Şehir gezisi düzenlendi	1
6 ülkeden 6 dans çalışıldı	1
Öğrenciler arasında iş bölümü yapıldı	1
Orkestra kurup müzikleri hazırladık	1
Proje etkinlikleri için kulüp kuruldu	7

Öğretmenlerden 7’si proje etkinlikleri sürecinde “*kulüp kurup çalışmaların kolektif yapıldığını*” bildirmişlerdir. Öğretmenlerden toplam 7’si ise proje ortağı olan ülkenin kültürel kodların öğrenilip tam iletişime geçilebilmesine yönelik kültürel empati açısından kazanımlar getirecek faaliyetlerin yapıldığını ifade etmiştir.

O4 ise “*Yapılması gereken bütün çalışmaları yaptık. Mesela Almanya ayağında çocukların şarkılarını Türkçe söylemesi ve bir dans yapmaları gerekiyordu. Dersaneye gitme durumları da olduğundan Pazartesileri çalışıldı. Dansımızı ve şarkımızı çalıştık. Bunlarının video çekimleri oldu. Kostümleri hazırlandı. Yani biz mesela Almanya ayağına çok yoğun hazırlandık. Çok da güzel hazırlandık. Dansımızın video çekimi oldu. İşte bunlar tekrar sisteme yüklendi. Projenin web sayfaları var MUSIC diye. Orada bütün ülkelerin dansları yayınlandı. Okulumuzun tanıtım videosu yapıldı. Eee, bayağı yoğun bir süreç geçirdik. Çok eğlendik. Çok da emek verdik. Sonraki ayağında, İngiltere ayağında da Mevlana’yı*

tanıttık. Mevlana ile ilgili bir 12 dakikalık slayt ve CD hazırladık. Ve çocuklarımız semazen gösterisi yaptılar. Kostümlü olarak. Güzel bir gösteri yapıldı. Mevlana'yı orada tanıttık bu bizim kültürümüzün bir parçası diye. Ve dünyanın düşüncelerini kabul ettiği bir ekol diye” sözlerini sarfetmiştir.

Yabancı uyruklu O5 yapılan çalışmaları “İlkokulda katılan farklı ülkelerden bahsettik ve her ülkenin posterlerini yarattık. Orada kültürel farklılıkları, resimler ve ve önemli yerler hakkında bilgiler sunduk öğrencilere. Öğrenciler farklı dillerde şarkılar çalışıp hoşgeldin partisinde söylediler. Ortaokulda ise şunlar yapıldı: Regensburg'daki Comenius toplantısı hazırlığında daha okul ziyaret edilmeden bütün okul çok sayıda etkinliğe girdi. Bunların başlıcaları: Öğrenciler katılımcı ülkelerin festivalleri hakkında posterler, o ülkenin dilindeki en önemli kelime ve deyimleri içeren sözlükler hazırladılar. 8. sınıflar ziyaretçi ülkelerin mutfaklarından tatlar hazırladılar ve tipik Alman yemekleri hakkında posterler hazırladılar. Kulüpler ortak ülkelerin dev bayraklarını diktiler. 4-8. sınıflar küçük küçük bayraklar boyadılar. Ortaokullar katılan ülkelerin dillerinde hoşgeldin posterleri hazırladılar. Kafeterya öğrenciler için kendi öğrencilerimizin tipik yemekleri yanında yemekler yaptı –hergün ülkelerden birinin farklı bir yemeği. Okul orkestramız Avrupa Marşı'nı çalışıp çaldı. Tipik oyunlar ve yarışmalar düzenleyip onlara şehrimizi ve etrafını gezdirdik. 6 farklı sınıfa 6 dans çalıştırdık ve gösteride sahne aldılar. 10. sınıflar Regensburg'daki ünlü binaların dev posterlerini çizdiler” şeklinde özetlemiştir.

L1 “Projeye öğrencilerle aktif olarak hazırlandık. Müzik çalışmaları yaptık. orkestra hazırladık. Orkestra eşliğinde şarkılarımızı seslendirdik” şeklinde konuşurken L4 “Öncelikle öğrencilere Comenius un tanımı ve tanıtımı yapıldı. Daha sonra projemizin konusu , ortaklarımız ve proje süresince projenin aşamaları anlatıldı. Proje içersinde öğrencilerin yeri ve işlevleri ve yapabilecekleri anlatıldı. Öğrencilerimiz ile proje konusu doğrultusunda ülkemiz adına okulumuzun yapacağı iş payı üzerine neler yapabileceklerimiz ile ilgili beyin fırtınası yapıldı. Sürece göre bir planlama yapılarak gönüllü öğrenciler ile iş bölümü ve görev paylaşımı yapıldı ve uygulamalar aşamalara göre eğlenceli bir şekilde yürütüldü” diyerek görüş beyan etmiştir. L6 ise “Proje konusuyla ilgili olarak düzenli folklor ve koro çalışmaları, geleneklerin tanıtılması amacıyla tiyatro, gösteri,video çekimleri vb. etkinlikler yaptırılmıştır” diyerek görüşlerini özetlemiştir.

Tablo.11 Comenius Programı'na katılan öğrencilerin farklılıklarına ilişkin öğretmen görüşleri

	Toplam
Katılanların İngilizceye ilgileri arttı	3
Açık fikirli hale geldiler	2
Özgüvenleri arttı	2
Ciddi bir fark gözlemlemiyorum	1
Kendini ifade yetenekleri arttı	1
Yaratıcılıkları gelişti	1
“Havalı” hale geldiler	1
Avrupa'ya bakış açıları olumlu yönde gelişti	1
Yeni ülkeler görmeyi ister hale geldiler	1

Öğretmenlerden 3'ü Comenius Programı kapsamındaki öğrencilerin yabancı dile karşı ilgilerinin arttığını, 2'si özgüvenlerinin arttığını, 2'si açık fikirli hale geldiklerini, 2'si ise iletişim becerilerinin geliştiğini bildirmişlerdir. Öğretmenler sürecin genelde öğrencilerin dil becerisine olumlu katkısı olduğunu ifade etmişlerdir.

Bu tablodan elde edilen bilgilerin bir kısmı temalandırıldığından katılımcı görüşleri ilgili temalarda sunulmuştur. Temalandırılmayan öğretmen görüşlerinden bazıları ise şöyledir:

Görüşleri “ciddi bir fark gözlemlemiyorum” diye özetlenen O4, bu konuda *“Aslında daha çok fark beklerdim ama beklentilerimiz kadar olmadı. Ama bir kıskançlık da olmadı. Bunun sebebi teknoloji. Hepsinin amacı tablettir telefondur bilgisayardır. Çocukların dikkatini başka şeylere çekmeniz çok zor. Çok heves eden, Comenius'a katılmayan çocuklarda daha çok gelişme oldu. Comenius grubunda değişiklik oldu. Olmadı değil”* sözlerini sarfetmiştir.

L2'nin beyan ettiği *“Katılan öğrencilerin Avrupa ülkelerine bakış açısının olumlu yönde değiştiğini, yabancı dil bilmenin önemini kavradıklarını ve yeni ülkeler görmeye istekli olduklarını gözlemledim”* görüşündeki yeni ülkelere olan ilgi de temalandırılmamıştır.

Tablo. 12 Comenius Programı'na ilişkin öğretmen metaforları

	Toplam
Bir buket çiçek gibi/ Çiçek sepeti gibi	2
Toprağa ekilen tohum gibi	1
Sebze çorbasına benziyor	1
Aklı, kalbi ve ruhu geliştiren bir proje	1
AB vatandaşlığına giden bir fırlatma rampası gibi	1
Gökkuşaağı gibi, farklı kültürleri birleştiriyor	1
Fidanları aydınlatan gücü bir güneş	1
Büyük bir mesleki gelişim okuluna	1

Comenius Programı'nı neye benzettiği sorulduğunda O1 "*Ben Comenius'u bir tohuma benzetiyorum. Biz okul olarak bir tohum aldık. Bu proje bizim için bir tohumdu ve biz buna bir yaşam verdik ve besledik. Ve bu tohumdan fidana, fidandan ağaçlara ağaçların dallarını Avrupa'da yeşerttiğimize inanıyorum*" demiştir. O6 düşüncelerini anlatırken "*Comenius bence çorbaya benziyor sebze çorbasına. Alıyorsun her türlü sebzeyi tencerenin içine atıyorsun, kaynayın bakalım diyorsun, sonuçta lezzetli birşey çıkıyor. Benim için bu*" sözlerini kullanmıştır. O7 ise "*Comenius bir buket çiçek gibi. O ülkeden o ülkeden o ülkeden, içine katmışsın, fiyonk atmışsın gibi. Bir demet çiçek gibi. Renkli, çeşitli, kokulu, verimli*" sözleriyle konuya açıklama getirmiştir.

L3 "*Comenius çiçek sepetine benziyor...her renk ve cins çiçeğin bir arada, görsel bir şöleni andıran bir çiçek sepeti*" derken L4 "*Kültürler arası iletişim ve etkileşim ortamında yaşam bulan, taze ve sağlıklı fidanları aydınlatan güçlü bir güneş*" diye tanımlamış, L6 "*Gökkuşaağı diyebiliriz. Farklı renklerin farklı kültürlerin bir araya gelmesi*" metaforunu tercih etmiş, L7 de "*Comenius büyük bir Avrupa mesleki gelişim okulu'na benziyor. Biz bir şeyler alırken karşı tarafada bir şeyler veriyoruz. Hem eğitiyor hem öğretiyor ve işin en güzel yanı bunu çok kısa bir süreçte başarıyor. Hiç bir şey bu projenin kazandırdıkları kadar etkili olamaz benim hayatımda. Her öğretmen bu projede yer almalı ve her çocuk bu proje yoluyla kazanımlar elde etmeli*" şeklinde konuşmuştur.

Yabancı öğretmenlerden O2 “*Metaforlarda iyi değildir. Ama Comenius Avrupa vatandaşlığına giden bir fırlatma rampası olabilir*” diye fikir beyan etmiş, O3 ise “*Aklı ve kalbi ve gönü açan bir proje*” diye nitelendirmiştir.

Öğretmenlerin yukarıda sunulan ifadeleri incelendiğinde Comenius Programı’nı bir bilgilenme aracı, farklılıkları fark etme aracı, tanınma aracı ve kültürlerarası etkileşim aracı olarak algıladıkları görülmektedir.

Yukarıdaki bilgiler ışığında ulaşılan temalar ve ve kodları aşağıda sunulmuştur:

Tablo 13. Comenius Programı’nın Eğitimde Avrupa boyutuna olan katkısıyla ilgili öğretmen görüşleri

Tema	O 1	O 2	O 3	O 4	O 5	O 6	O 7	L 1	L 2	L 3	L 4	L 5	L 6	L 7	L 8	Fr	%
Programın Avrupa boyutuna katkısı	+	+	+	+	+	+	+	+	+		+		+	+	+	13	87

Programın Avrupa boyutuna katkısına ilişkin olduğu değerlendirilen sözlerden O1’in “*Avrupa’da gerçek yaşam tecrübesi kazandırıyor*”, O4’ün “*önyargıları, tek tip düşünmeyi ve ırkçılığı azaltıyor*”, O6’nın “*Avrupa’da hayatın nasıl olduğunu biliyorlar. Yaşamlarının ilerleyen dönemlerinde orada okumayı ve yaşamayı düşünebilirler*”, O7’nin “*Avrupa ile Türkiye arasındaki kültür farklılıklarını biliyorlar*”, L1’in “*Diğer kültür ve uluslara saygı duymayı ve göstermeyi öğrendiler en güzel taraflarından bir tanesi. Ve bence ön yargılarından kurtuldular. Yani orada da insanlar yaşıyor. Onlar bizden farklılar ama bu farklılıklara biz saygı duymalıyız ve onların farklarını kabul ederek ortak bir yaşam geliştirme düşüncesi oluştu bana göre*”, L2’nin “*Dünya barışı anlamında, tanınması anlamında, dil gelişiminin, sosyokültürel farklılıkların, işte bizim oraya gidip şekerli makarna yememiz, onların buraya gelip yoğurtlu sarımsaklı makarna yemeleri, hep bunlar değişik şeyler. Ve ne oluyor? Birbiriyle kaynaşma başlıyor. İletişim giriyor*

araya. Bu çağda bu güzel. Bundan önceki çalışmalarda Facebook falan bu kadar yaygın değilken bu kadar verim yok ama şimdi çocuklar bugün daha hazır. Arkadaşlık geliştirdi yani”, L4’ün “değişik kültürdeki insanları tanımanın, kendinden farklı insanlarla tanışmanın onlara insani kazanımlar sağladığını farkettim”, L6’nın “Comenius projeleri Farklı milletlerin, farklı kültürlerin ve farklı mentalitelerin ortak paydalarda buluşarak sistemli ve uyumlu çalışabileceklerini gösterebilmeye fırsatı olmasının yanı sıra, öğrencilerimizin bu süreci bizzat yaşayabilmeleri ve kültürlerin birbirlerini daha yakından ve yerinde tanıyabilmeleri için de bir şans sunmaktadır”, L7’nin “Kültürlerarası pek çok ortak yanımızın olduğunu bilinçli bir şekilde kavramama neden oldu” ve L8’in katılan öğrenciler için sarfettiği “hayata ve insanlara karşı daha hoşgörülü oluyor” ifadeleri örnek olarak gösterilebilir.

Yabancı öğretmenlerden O2 “okul diğer ülkelere karşı daha açık fikirli oldu” derken O3 görüşlerini ifade ederken “hareketliliğe katılan öğrencilerim farklı kültürler, gelenekler ve görenekleri öğrendiler. Başka bir ülkede yaşamak, başka yaşam biçimlerini doğrudan öğrenmek için mükemmel bir fırsat elde ettiler. Ev sahibi ailelerle birlikte kalmak zihinlerin açmak ve hala devam eden ve devam edeceğini ümit ettiğim ilişkiler elde etmek için mükemmel bir deneyimdi. Şahsen bunun açık fikirli Avrupa vatandaşları yaratmanın en doğru yolu olduğunu düşünüyorum” sözlerini kullanmıştır. O5’in görüşleri ise “Proje ile hem öğrencilerde hem de öğretmenlerde açık diyalok ve fikir teatisi sağlayan Avrupa işbirliği konusundaki farkındalığı güçlendirmiş olduk” yönünde olmuştur.

Tablo 14. Comenius Programı’nın öğretmenlerin meslekî gelişimine katkısı ile ilgili öğretmen görüşleri

Tema	O 1	O 2	O 3	O 4	O 5	O 6	O 7	L 1	L 2	L 3	L 4	L 5	L 6	L 7	L 8	Fr	%
Programın öğretmenlerin meslekî gelişimine katkısı	+	+	+	+	+	+					+	+			+	9	60

Katılma sebeplerinden birini “*Kariyerimi geliştireceğini düşündüğüm için, beni geliştireceğini düşündüğüm için katılmaya karar verdim*” şeklinde açıklayan O1, kazanımlarını şöyle anlatmaktadır: “*Mesleki takip çalışması projenin en önemli faydalarından birisiye bana göre. Şöyle: ortaklarımızla her birimiz bir ortak ülkeye gitti ve bir hafta boyunca teftiş etmek değil de gözlemledim mesela. Yani oradaki sınıflara katıldım, oradaki öğrencilerin nasıl dersi dinliyorlar, ondan sonra öğretmen ders anlatırken nelere dikkat ediyor, ne tür teknolojik donanımlardan faydalanılıyor, mesela İngiltere’de pek defter kitap kullanılmıyor. Akıllı tahtalar var akıllı tahtalardan öğrenciler dersi takip ediyor. Öğretmen akıllı tahta kullanarak yapıyor. Bizdeki sistemden farklı olarak onlarda defterler sınıfta. Bütün ders kullanımı için gerekli malzemeler de sınıfta. Öğretmen öğrencilere defterlerini dağıtıyor, notları alıyor, ve öğretmen o dersin sonunda defterleri topluyor ve evine götürüyor, ondan sonra o defterleri inceliyor. Ve bunu herkes yapmak zorunda. Bunun gibi mesleki takip çalışmasında okul gerçekten dünyada kabul görmüş bir okul zaten İngiliz eğitim sistemi. O anlamda benim için çok büyük bir fırsattı. Belki başka ülkelere gitsem bu kadar yararlanamayacaktım ama İngilizce öğretmeni olarak İngiltere’ye gidip o okulu görmek benim için büyük bir tecrübeydi. Mesela bizim okulumuzda rehberlik öğretmeninden bahsediyorum. Bizde bir öğretmen var ama İngiltere’de bir bölüm var ama parçalanmış bölümleri var. Mesela bizdeki arkadaş istatistik yapıyor ama İngiltere’de istatistik için bir bölüm var. Kaynaştırma için ayrı bir bölüm var. Müdür yardımcılarının yaptığı 5 tane iş varsa bu 5 işin ayrı ayrı bölümleri var. Bunun gibi İngiliz eğitim sistemini inceleme fırsatım oldu. Bunun benim için çok büyük bir avantaj olduğunu düşünüyorum”*

O4 düşüncelerini “*Bizim de yeni arkadaşlarımız oldu. Değişik ülkelerin eğitim şekillerini ve okullarını inceledik. Güzel şeyler kattığını düşünüyorum. Yeni arkadaşlıklar edindik. Belki tekrar Antalya’ya geldiklerinde bizleri ziyaret edebilecek düzeyde ilişkiler kurduk*” sözleriyle ifade ederken kendi mesleki gelişimiyle ilgili olarak O6 “*Bilgisayar programlarını kullanma kabiliyetimi geliştirdi. Projenin konularından bir tanesi de canlı olarak internet bağlantısı kurup sınıflar arasında öğrencilerin ve öğretmenlerin kaynaşmasıydı*” sözlerini sarfetmiştir.

L4 “*Ekip çalışmasının eğlenceli ve güçlü bir aktivite olduğunu bir kez daha yaşamış oldum*” şeklinde konuşmuştur. L5 ise avantajları “*Yurtdışında bulunma,*

yurtdışından gelen misafirleri ağırlamak için organizasyon yapma, teknolojik materyelleri kullanma ve yabancı dilde iletişim kurma” diye açıklamıştır.

L8’in sözleri ise “Comenius bana ve öğrencilerime çok büyük bir tecrübe kazandırdı. Avrupa’daki eğitim sistemi hakkında pek çok kaynağı inceleme şansım olmuştu ama kitaplardan elde edilen bilgilerin gerçek yaşamda algılanması çok daha ilginç ve çok daha etkili. Avrupalı meslektaşlarımla kendimi ve ülke eğitim sistemimizi kıyaslama şansım oldu. Kültürlerarası pek çok ortak yanımızın olduğunu bilinçli bir şekilde kavramama neden oldu. Öğretmen merkezli yerine öğrenci merkezli çalışmalar yapmanın öğrenciler üzerinde ne kadar etkili olduğunu ben bu proje sayesinde kavradım. Avrupalı meslektaşlarımla ders anlatımında teorik bilgilerden çok uygulamaya önem verdiklerini, öğrencilerin daha sağlıklı bir eğitim aldıklarını farkettim. Öğretmenlerin daha özverili olduklarını ve mesleki anlamda sürekli kendilerini yenilediklerini gördüm. Comenius bu anlamda benim kişisel ve mesleki kariyerimde çok büyük ve anlamlı değişiklikler oluşturdu. Köyde çalışma fikri daha önceleri hiç akılda yokken, bu proje yoluyla, tıpkı Avrupa’daki meslektaşlarımla yaptığı gibi en uzak ülkelere bile gitmenin mesleki bir sorumluluğum olduğu duygusunu kavradım... Comenius oldukça etkili bir proje amaç yurtdışına gidip gezmek değil, daha önce de kendi imkanlarımla farklı ülkelerde bulunmuştum ama Comenius karşılıklı diyalogları, anlamlı bir program çerçevesinde sunduğu için daha etkili... Comenius Projesi sonrası mesleki anlamda kendimde çok büyük değişiklikler hissettim. Eğitim sistemimizdeki olumlu ve olumsuz yanları görebilme ve karşılaştırma şansım arttı. Avrupa kültürü hakkında yakından bilgi edinme şansım oldu. Şu anda Avrupa ve Türk eğitim ve öğretim sisteminin sentezini yaparak, uluslararası bir okul açma fikrini taşıyorum... Benim hayatımda ve arkadaşlarımla hayatında farklı bir bakış açısı sağladı Comenius” şeklindedir.

Yabancı öğretmenlerden O2 “Benim için bana üzerinde düşünmek için bolca malzeme veren mükemmel bir deneyimdi. Özellikle önemli gördüğüm şey ise farklı okul sistem ve organizasyonlarını doğrudan bilmek ve karşılaştırmak ve yeni fikirler edinmek, her bir okuldan öğretim stratejileri öğrenmek oldu” şeklinde konuşurken O3 “Bir öğretmen olarak en büyük kazancım projenin öğrencilerim üzerindeki etkisini gözlemlemek oldu. Bunun yanında diğer okul sistemlerini gözlemlemek de ilginç bir deneyimdi. Yabancı ülkeleri -kültür, gelenek, yaşam biçimi, insanlar-

öğrendim” demiştir. O5 ise fikirlerini “İyi uygulamaları, öğretim ve öğrenim fikirlerini paylaşmak, pedagojiyi, ders gözlemlerini, öğretmen ve okul idarecileriyle yapılan mesleki müzakerelerini öğretmenin, okul ve ortakların mesleki gelişimi açısından vazgeçilmez görüyorum. Kültürlerarası eğitim ve öğrenme ve çalışma bağlamında kültürlerin farklılığı gibi Avrupâî yaklaşımları da hem öğrenciler hem de öğretmenler arasında bu projeye daha fazla benimsenmiş oldu. Ayrıca bazen geleneksel çözüm yollarının terkedilmesini ve yeni ve yaygın Avrupa normlarının uygulanmasını gerektirebilecek olası kültürel çatışmalarda uygulanması gereken çözüm yollarını da formüle etmiş olduk” sözleriyle açıklamıştır.

Tablo 15. Comenius Programı’nın öğrencilerin yabancı diline olan katkısı ile ilgili öğretmen görüşleri

Tema	O 1	O 2	O 3	O 4	O 5	O 6	O 7	L 1	L 2	L 3	L 4	L 5	L 6	L 7	L 8	Fr	%
Programın öğrencilerin yabancı diline olan katkısı	+	+	+	+	+	+	+	+	+			+				10	67

Comenius Programı’nın öğrencilerin yabancı diline olan etkileri konusunda O1 “...İngilizceyi şarkılarla öğrettik. İçinde gramer olan şarkılarla” demiştir. O4 “Katılan öğrencilerin İngilizceye ilgileri arttı. Ve İtalya’daki arkadaşlarla kalem arkadaşı oldular. Hala mektupları devam ediyor. İngilizceyi bu şekilde pratik yapma imkanları oldu” görüşünü ifade ederken O6 “Bizde eğitim sisteminden kaynaklanan bir çarpıklık var zaten. Bizde eğitim son iki seneye kadar gramer ağırlıklı olduğu için kendilerine güvenleri eksikti o noktada. Ama ben onlara şunu söyledim: Sonuçta dil bilgisini çok kullanmanıza gerek yok. Biz Türkçeyi bile kullanırken dil bilgisini çok kullanmıyoruz. Yani günlük İngilizce kullanmayı öğrendiler. Konuşamadıkları zaman vücut dilleriyle anlatmayı öğrendiler. Kendilerine özgüven oluştu bu anlamda yabancı dilde. Hatta bunu kullanmaya başladılar birbirlerine karşı ben gittim sen gidemedin diye” şeklinde konuşmuştur. O7 ise görüşlerini “Çocukların konuşmaları düzeldi. Mesela benim sınıfıma... sınıflara öğretmenlerle öğrenciler girdiler.

Şarkılarını çalıştırmak istediler. Özellikle 6-7'lere. Hem bahçede 7'lerde, 1 hafta boyunca okula gelip gittiler ya, bizim çocukların onlarla konuşmak istediklerini gördüm ben. Yırtınıyorlardı onlarla konuşmak için. Ve anlaştılar. O öğretmenlerin, bizlerin yardımı.. Bu kulübü de o yüzden düşündüm. Konuşmalarını zorlasınlar diye. Yaz tatillerini değerlendirsinler diye. Ve 6'lar akıllı. Çocuklar gerçekten istiyorlar. Hani dil bilmiyorum diye çekiniyorlar ya 7'lerde, 8'lerde. Ama 6'larda öyle olmadı. Daha bir istekle.. özgüvenleri gelişti gerçekten. Daha bir böyle dille ilgili komulara yer vermek lazım” diyerek ifade etmiştir.

L1 öğrencilerin yabancı dillerindeki gelişmenin en çok hangi yönde olduğu konusundaki görüşlerini “*Daha çok konuşmada gelişme var. çünkü konuşma bir dilde en son gelişiyor. Gramerin üstünde biz burada çok duruyoruz. –tabii o da gelişiyor da- konuşma konusunda çok çekingendi çocuklarımız. Ama onu aştılar bir araya gelince. Birazcık daha, daha iyi olmasını isterdim. Beklentilerimiz daha fazlaydı bizim. Çocuklar belirli bir noktada Türk çocuklarıyla bir araya gelmek istiyorlar. Birkaç gün böyle. Ama ailelerinizle, onlara bakan ailelerle konuşup kaynaşın. Sona doğru biraz öyle yaptılar”* şeklinde açıklarken L2 düşüncelerini ifadede “*dil öğrenmeye daha istekli olduklarını gördüm*” kelimeleriyle iktifa etmiştir. L5 ise görüşlerini açıklarken öğrencilerin “*yabancı dil bilmenin önemini kavradıklarını*” ifade etmiştir.

Yabancı öğretmenlerden O2 “*Daha önce de dediğim gibi bizim okulumuz küçük bir okul olduğundan bütün öğrencilerimiz bir şekilde yer aldı. Ama bizimle birlikte yurt dışına gelen öğrencilerimiz dillerde daha rahat olduklarını gösterdiler”* şeklinde görüş belirtmiştir. O3 ise durumu “*İngilizcelelerini geliştirdiler*” şeklinde özetlemiştir. O5’in sözleri ise “*Yaratıcı proje etkinlikleri katılımcıların dil ve bilişim teknolojileri yeteneklerini de geliştirdi. Ayrıca proje etkinliklerine bir mektup arkadaşlığı şeması da ekledik ki öğrenciler birbirleriyle farklı komularda fikir alışverişi ve kendi toplumlarındaki gelişmeler hakkında tartışmalar yapabilsinler. Çünkü değişik komularda uluslararası diyalog içinde olmak hayatlarını ve dünyayı algılamalarını derinden etkileyebilir. Ayrıca Almanca, İngilizce, İtalyanca, Çekçe, Slovence ve Türkçe söyledikleri 6 geleneksel şarkı öğrencilerin katılan ülkelerin dillerine, sanatlarına, danslarına ve edebiyatlarına karşı olan ilgilerini artırdı. Bu ve bunun gibi aktivitelerin öğrencilerin vizyonları üzerinde büyük etkisi olduğuna inanıyorum”* şeklinde olmuştur.

Tablo 16. Comenius Programı'nın öğrencilerin kültürlerarası anlayışına katkısı ile ilgili öğretmen görüşleri

Tema	O 1	O 2	O 3	O 4	O 5	O 6	O 7	L 1	L 2	L 3	L 4	L 5	L 6	L 7	L 8	Fr	%
Programın öğrencilerin kültürlerarası anlayışına katkısı	+	+	+	+	+	+	+	+	+				+			10	67

Comenius Projesi'nin öğrencilerin kültürlerarası anlayışına olan etkisinden bahsederken O1 “...*Bologna’da bir festival vardı onlar ona uygun bir tarih belirledi ve bize kendi kültürleri hakkında bilgi verdiler. Hem ülkelerini tanıtıyorlar. Mesela Sloven kültürüyle Osmanlı kültürünün çok yakın olduğunu oraya gitmeden önce biz bilemezdik. Yemeklerimiz bile benzer. Ortak payda çok yüksek. Kaldı ki İtalya’yla da öyle. Çok şey kazandırdı*” sözlerini kullanmıştır. O4 “*çok kültürlü öğrenme deneyimi kazandırıyor*” derken O6 “*Avrupa’da gerçek yaşam tecrübesi kazandırıyor*” şeklinde konuşmuştur. O7 “*Diğer kültür ve uluslara saygı duymayı ve göstermeyi öğrendiler en güzel taraflarından bir tanesi. Ve bence ön yargılarından kurtuldular. Yani orada da insanlar yaşıyor. Onlar bizden farklılar ama bu farklılıklara biz saygı duymalıyız ve onların farklarını kabul ederek ortak bir yaşam geliştirme düşüncesi oluştu bana göre*” diyerek görüşlerini paylaşmıştır.

O7 sözlerine “...*Onlar da öyle. Biz Türkiye’yi böyle beklemiyorduk diyorlar. Politikayı çok soruyorlar. Sizin kadınlarınız nasıl giyiniyor onu merak ediyorlar. Geldikleri zaman da mesela İtalyanların müdürü ya ben çok beğendim Antalya’yı, beklediğimden çok modernmiş dedi. Bir de Müslümanlara karşı önyargı olduğunu çok gördüm. Hristiyanlara karşı da var. Gezdiğimiz birçok yerde bırakın camileri, kiliselere de girmek istemiyorlar belirli bir grup. Sadece Müslümanlığa karşı yokmuş. Ama herkes birbirine saygılı. İbadetleriniz nedir, mesela domuz eti yemememiz çok dikkatlerini çekiyor. Şu anda çok sağlıklı domuz eti. Eskiden tamam anlıyoruz. Niye yemiyorsunuz diye soruyorlar bize. Ben saygıdan diyorum. Bunu*

açıklayınca anlayabilirler mi bilmiyorum işte Kuran'da var diye. Ama yemek isteyen yiyor. Öyle değil mi? Kimse kimseye birşey demiyor. Ama genelde Türkiye'de pişmez. Diye anlattık. Onlardan böyle çok sorular geldi. Biz soru hiç sormadık çünkü biz bazı şeylere bilinçli gittik herhalde. Bizim Avrupa'yla ilgili bilgimiz daha öncelerden de var ama bu onların Türkiye'yle ilgili ilk deneyimleriydi. Tuhaf geldi. Mutluydular” şeklinde devam etmiştir.

L1'in görüşleri “*kültürlerarası iletişime faydalı oluyor*” olmuştur. L2 ise “*Comenius'un kültür alışverişinde bulunmak, değişik ülke ve insanları tanıyıp iletişim kurma, dil eğitiminin önemi konularında ufku genişleten faydaları olmuştur*” şeklinde görüş belirtirken L6 düşüncelerini “*Comenius projeleri farklı milletlerin, farklı kültürlerin ve farklı mentalitelerin ortak paydalarda buluşarak sistemli ve uyumlu çalışabileceklerini gösterebilme fırsatı olmasının yanı sıra, öğrencilerimizin bu süreci bizzat yaşayabilmeleri ve kültürlerin birbirlerini daha yakından ve yerinde tanıyabilmeleri için de bir şans sunmaktadır*” sözleriyle paylaşmıştır.

Yabancı öğretmenlerden O5 “*Programla öğrencilerin Avrupa'nın farklı kültürlerine karşı tavırları değişti. Programın işbirliği yoluyla farklı kültürleri kültürel becayiş ortamında bir araya getirme konusunda katılımcı okulların tavırlarında güçlü bir çarpan etkisi olduğunu düşünüyorum. Öğrenciler çok kültürlü takımlar halinde çalışarak hem kültürlerarası bakış açısı kazandılar, hem de yaratıcı yaklaşımlar sergilemeyi öğrendiler. Buna ek olarak sınır aşan ve hayatları boyunca sürececek bazı arkadaşlık bağlarının da temellerini atmış oldular. Kurduğumuz bağlar gelecekte öğrencilerimiz için daha da meydan okuyan projeleri hayata geçirmemize yetecek kadar güçlü*” tezini savunmuştur.

Tablo 17. Comenius Programı'nın öğrencilerin özgüvenine olan katkısı ile ilgili öğretmen görüşleri

Tema	O 1	O 2	O 3	O 4	O 5	O 6	O 7	L 1	L 2	L 3	L 4	L 5	L 6	L 7	L 8	Fr	%
Programın öğrencilerin özgüvenine olan katkısı	+		+	+	+	+		+			+					7	47

Comenius Programı'nın öğrencilere katkısından bahsederken O1 “Özgüvenleri arttı. Yaratıcılıkları gelişti” sözlerini sarfetmiştir. O4 düşüncelerini paylaşırken “Döndüklerinde artık havaları oldu. Yaşı gereği havalara girdiler. Yapmıyorsa bu adam bu işten memnun kalmamıştır denir. Eğer bunu yapıyorsa yaşı gereği onu yapması gerekir. Yapmıyorsa onda bir sıkıntı vardır veya o işi zorla yapmıştır” cümleleriyle paylaşırken O6 izlenimlerini “...konuşma konusunda çok çekingendi çocuklarımız. Ama onu aştılar bir araya gelince...” sözleriyle paylaşmıştır.

L1 “Comenius'a katılan öğrencilerin özgüvenlerinin arttığını farkettim” şeklinde konuşurken L4 “Kesinlikle, katılan öğrenciler daha büyük bir özgüvenle dönüyor. Belkide bir çocuğa kazandırılması gereken en önemli değer bu” diyerek düşüncelerini açıklamıştır.

Yabancı asıllı öğretmenlerden O3 programın öğrencilerine sağladığı faydadan bahsederken “Daha özgüven sahibi oldular” ifadelerini tercih etmiştir. O5 ise “Öğrenciler kendi kültürleri hakkında özgüven elde etmiş oldular çünkü bu projeye kendi kültürel değerlerini daha da yakından tanımış oldular” cümleleriyle düşüncelerini açıklamıştır.

Tablo 18. Comenius Programı'nın Türkiye'nin tanıtımına olan katkısı ile ilgili öğretmen görüşleri

Tema	O 1	O 2	O 3	O 4	O 5	O 6	O 7	L 1	L 2	L 3	L 4	L 5	L 6	L 7	L 8	Fr	%
Programın Türkiye'nin tanıtımına olan katkısı	+			+		+	+	+	+			+	+			8	53

Comenius Programı'na kendi katılma amaçlarından biri olarak Türkiye'yi tanıtmayı “En önemlisi kendi kültürümüzü Avrupa'ya tanıtmaktı. Ayrıca misafirperverliğimizi dünyaya tanıtmamız özgün, küçük ama etkili reklamı olduğunu düşünüyorum” diyerek açıklayan program sonrası edinimlerden O1 “Bunun da

dünya barışına, insanların Türkiye'ye bakış açısına katkı sağladığı görüşündeyim. Yabancı öğrencilerin bize "Turkish mummy", Türk arkadaşlarına da "sister" diye hitap etmesinin bunun bir göstergesi olduğunu düşünüyorum. Farklı ülkelerin çocuklarıyla da iletişim başlıyor. Bizim zaten vermek istediğimiz olay bu... Ben bu anlamda da seviniyorum. Vermek istediğim şeyi verebildiğim için" sözleriyle bahsetmiştir. O4 düşüncelerini paylaşırken "Program dahilinde okulumuzun, ilimizin ve ülkemizin reklamını çok iyi yaptığımıza inanıyorum. Ayrıca Türk misafirperverliğini konuklarımıza çok iyi öğrettik. Her ne olursa olsun İngilizce bilmeyen anneler dahi misafirlerle o kadar yakından ilgilidiler ki, onlar burada kendi evlerinde gibi hissettiler. Anneler kendi çocuklarına karşı 'çocuklar şu ne diyor? Haa..' falan deyip o çocuğun peşine düşen insanlardı. Ve bu anlamda da Türk insanının ne kadar değerli olduğunu öğrendiler. İnsana verdiği değeri öğrendiler. Nasıl sahip çıktığını öğrendiler. Okulumuzun çok güzel reklamı oldu" sözlerini kullanmıştır. O6 ise görüşlerini paylaşırken "Diğer ülkelerin çocuklarımızla ilgilenmesi kendi kültürleri açısından bakıldığında çok iyiydi. Yemekleri konusunda, misafir ağırlama konusunda sonuçta Avrupa'da çocuk hep önemli. Çocuk misafir ediyorlar. Ve bunlar için çok önemliydi. Gerçekten kendi çocukları gibi davrandılar. Almanya olsun İngiltere olsun çok iyi davrandılar çocuklarımıza, bize. Ama onların memnuniyeti bizden çok çok daha fazlaydı. Yani yüzde yüz ama, yüzde yüzü de geçti. Fakat bizim kültürel değerlerimizin daha üstün olması sebebiyle buraya gelenler daha memnun ayrıldılar. Biz onlara çok sıcak geldik" cümlelerini tercih etmiştir. O7'nin sözleri ise "İlk geldikleri günden itibaren bir ev kültürünü, Türk kültürünü anlatmaktı. Zaten onlar da bunu hissettiler" şeklinde olmuştur.

L1 düşüncelerini aktarırken "Bizim Avrupa'yla ilgili bilgimiz daha öncelerden de var ama bu onların Türkiye'yle ilgili ilk deneyimleriydi. Tuhaf geldi. Mutluydular. Ama en çok Türkiye'de yoruldu bence. Gezmekten dolayı. Her ülkede yemekten sonra aktiviteler... burada çok ihtiyaç duymadılar" cümlelerini kurmuştur. L2 deneyimlerini "...ve onlara da müsait olduklarında yaz tatillerinde Türkiye'ye gelmelerini söyledik. Gelin dedik, bizde de kalabilirsiniz. Gerçekten evinizde kalabilir miyiz diye şaşırıyorlar" diyerek paylaşırken L5 "Comenius Projesi ile ülkemizi yurtdışında temsil etme şansını elde etmek , türk misafirperverliğini Bakanlığımız adına göstermek en büyük onurdu" şeklinde konuşmuştur. L6 ise "Buraya geldiklerinde otantik ürünler dikkatlerini çekti.

Gittiğimiz her yere lokumlar götürdük. Çocuklar kendi gidecekleri yerlere hediyeler hazırlamışlar. Biz her gittiğimiz okula hediyeler götürdük, onlar da bize getirdi. Bizim ülkemizi böyle tanıttık biz onlara. Comenius'a başlama sebeplerimden bir tanesi de o. Bu eksikliğe inanamıyorum. İstanbul'u başkent zannetmeleri, Arap dünyasıyla karıştırmaları. Antalya'yı biliyorlar. Daha sonra çoğu öğretmen tatile buraya gelmek istediğini ya da araba kiralayıp gezmek istediğini ilettiler bana” ifadelerini kullanmıştır.

Çalışmaya katılan yabancı öğretmenler Türkiye özelinde herhangi bir beyanatta bulunmamışlardır.

Tablo 19. Comenius Programı'nın sosyal ilişkilere olan katkısı ile ilgili öğretmen görüşleri

Tema	O 1	O 2	O 3	O 4	O 5	O 6	O 7	L 1	L 2	L 3	L 4	L 5	L 6	L 7	L 8	Fr	%
Programın sosyal ilişkilere olan katkısı	+	+	+	+	+	+	+		+				+			9	60

Comenius Programı'nın öğrencilerin sosyal ilişkilerine olan etkileri üzerine görüş bildiren O1 “...*Ve İtalya'daki arkadaşlarla kalem arkadaşı oldular. Hala mektupları devam ediyor... Diğer ülkelerde öğrenciler ayrılırken duygusal anlar çok yaşanmadı. Fakat öğrenciler Türkiye'den ayrılırken hepsi birbirlerinin boyunlarına sarılıp ağlayarak ayrıldılar. Ve onlar hala internette birbirleriyle görüşüyorlar*” şeklinde konuşmuştur. O4 görüşlerini anlatırken “...*Onun haricinde bu sosyal şeyleri kazansın diye çocuklar, güzel oldu yani. Hem ülkemizdeki aileler için bir değişiklik oldu. Hiç düşünmedikleri bir sosyal etkinlik oldu. Farklı yerlere gittiler. Orada mecburen sohbet etmek zorunda kaldılar. Birbirlerini tuvalete götürmek zorunda kaldılar. İşte böyle böyle iletişim başlıyor. Yok yemek tarifleriyle yok bunu istiyorumla ben şunu istiyorum bana yardım eder misinle, güzel bir arkadaşlıkları oldu*” sözlerini kullanmıştır. Ayrıca kendi kazanımları arasında sarfettiği “*Bizim de yeni arkadaşlarımız oldu... Güzel şeyler kattığını düşünüyorum. Yeni arkadaşlıklar*

edindik. Belki tekrar Antalya'ya gelidklerinde bizleri ziyaret edebilecek düzeyde ilişkiler kurduk” sözleri sosyalleşmeyi sadece öğrencileri için değil, kişisel olarak da bir kazanç olarak gördüğünü göstermektedir. O6 ise düşüncelerini “...*Sonra yine birlikte arkadaşlarıyla işte oraları anlattılar arkadaşlarına. Projede olup dahil olmayan arkadaşlarına kendi arkadaşlarını tanıştırdılar. Yeni arkadaşlıklar sağladılar. Güzel şeyler bunlar. Çocuk alamayan öğrenciler bunlarla birlikte hareket ettiler. Kendi arkadaşları da iletişime geçti bu da çok güzel birşey. Yani mesela benim bir İtalyan arkadaşım var ama benim çocuk alamayan 5 arkadaşım daha var. Onlar onlarla da tanıştırdılar. Akşamları buluştular. Birlikte oyunlar oynadılar. Birlikte gezdiler. Alışverişe birlikte gittiler. Kendi Türk arkadaşları ile gittiler. Arkadaşlıkları benimsemeleri, sıcakkanlılıkları. Yabancı çocuklarda tabi, ilk kez tabii her ülkede olduğu gibi onlar da biraz muhafazkardı ama giderken onlar da ağlayarak ve buraya alışmış olarak, keşke proje bitmeseydi diye, uçak biletini ayarla gel, istediğin kadar bunları yaptı aileler. Ki buradan ağlayarak, teşekkür ederek gittiler. ‘Böyle bilmiyorduk ülkenizin sıcakkanlılığını. Yemekleriniz çok güzel. Bizle çok ilgilendiniz.’ Bu intibalarıyla bizden çok memnun kaldılar”* cümlelerini kullanarak paylaşmıştır. O6'nın konuyla ilgili cümleleri “*Ailelere gidince derdini anlatabilmen lazım. Defter tuttular. Onlar orada ailelerle kalınca bir paylaşım, bir birliktelik ortaya sergilediler. Hala yazıyorlar. Ve buraya gelen İtalyan grup her bir çocuğu tekrar şey yapıp tekrar gitmeyi düşünüyorlar ciddi ciddi. Bizi de çağırıyorlar”* şeklindedir. O7'nin beyanları arasında bulunan “*Çok eğlendiklerine inanıyorum. Ben de eğlendim ayrıca. Ve onlara en güzel yanı kalıcılığı olacak. Yani Comenius bitti ama dostluğumuz baki kalacak. Mesela ben İngiltere'ye gideceğim ve bana ev falan bakıyorlar şimdi. Gidince onlarla da görüşeceğim yani”* sözleri, programın öğretmenlerin sosyal ilişkilerine de katkı sağladığı yönünde verilebilecek bir başka örnektir.

L2'nin görüşlerini yansıtan sözleri “*Comenius karşılıklı diyalogları, anlamlı bir program çerçevesinde sunduğu için daha etkili”* şeklinde olmuştur. L6'nın kendi ailesi içinde yaşadığı bir örnekten yola çıkarak sarfettiği “*İnanması zor gibi gelebilir fakat kendi yeğenimde bile Avrupa Comenius Projesi dönüşü sonrası, tam anlamıyla bir değişim yaşamak, beni çok şaşırtmıştı. ‘Avrupa’da insanlar çok temiz, lütfen yerlere çöp atma anne’ demesi, kaba davranışlardan kaçınmaya çalışması, bu kadar*

kısa sürede bu güzel değişimler beni ve tüm aileyi oldukça etkiledi” sözleri aynı zamanda görüşlerini yansıtmaktadır.

Yabancı öğretmenlerden O2 “*Şahsen hissettiğim en derin deneyim uluslararası bir arkadaş grubu bulmuş olmaktı. Bu benim asla unutamayacağım bir deneyim. Proje aynı zamanda İtalyan meslektaşlarıma olan bağlarımı güçlendirmek için de iyi bir fırsat oluşturdu*” şeklinde konuşmuştur. O3 ise “*...ev sahibi ailelere de teşekkür etmek istiyorum. Çocuklara çok iyi baktılar. Bazıları misafir kaldıkları ailelerle ve oaradki arkadaşlarıyla hâlâ görüşüyorlar*” sözlerini sarfetmiştir. O5 görüşlerini “*Katılan ülkeler ve çocuklar arasında arkadaşlık bağları kurduk ve bu sayede öğrenciler diğer kültür ve değerlere karşı daha fazla hoşgörü ve anlayış geliştirdiler*” diyerek ifade etmiştir.

Her ne kadar görüşleri alınan öğretmenler arasında yer almasa da, çalışma için yapılan ziyaretlerden birinde okul yöneticisi R.O. “*...hocam programa katılan öğretmenler gidince dersleri yaramak sıkıntı oluyor. Ayarlayamayınca da dersler bazen boş geçiyor. Kaş yapalım derken göz çıkartıyoruz. Arkada kalan öğrenciler geri kalıyor bu sefer. Bunu da çalışmana katarsan sevinirim. Milli Eğitim ya onların yerine geçici bir hoca versin veya her branştan birden fazla öğretmen katılamasın*” sözlerini sarfetmiştir.

5. BÖLÜM: SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma ile elde edilen bulgulara dayalı olarak varılan sonuçlarla bu sonuçlar çerçevesinde yapılan bazı önerilere yer verilmiştir. Araştırmacı konuya kişisel yaklaşım “*Kızım Ebru Nisa sınavı kazanarak hak elde etmiş olsa da yaşı küçük olduğu için Comenius Programı’na katılamayarak neler kaybetti ve ben bu kayıpları nasıl telafi edebilirim?*” düşüncesiyle yola çıkmıştır. Hiç de bilimsel olmayan bu düşünce, hakkında yüksek lisans tezi yazacak kadar sevgi doludur. Bu çalışmada nitel bir araştırma yapılmıştır. Bulguların çözümü ve yorumlanması, nitel araştırmalarda analiz teknikleri içerisinde yer alan frekans analizi uygulanarak yapılmaya çalışılmıştır.

5.1 SONUÇLAR

Öğretmenlerden 6’sı bu hareketliliğin faydalı olacağını düşündüğü yönünde cevap vermişlerdir. Neye faydalı olacağını düşündükleri sorusuna ise öğrencilerin sosyal gelişimi, Türkiye’nin tanıtımı, öğrencilerin dil becerilerini ilerletme, fakir ve başarılı öğrencilerin de başka ülkelerini görmelerini sağlayarak fırsat eşitliği oluşturma gibi cevaplar verenlerin yanı sıra hiçbir cevap vermeyenler de olmuştur. Bu görüşler projenin içeriğinin ve amacının tam olarak bilinmemesine rağmen olumlu olacağı düşüncesini içerdiği değerlendirilebileceği gibi, kısmen bir bilincin olduğunu da göstermektedir. Bu açıdan bakıldığında proje öncesi katılımcıların bazılarının Comenius Programı’yla ilgili yeterli bilgi sahibi olmadıkları şeklinde yorumlanmıştır. Her ne kadar O4 gibi bazı katılımcılar “...*kursta bile söylemişlerdi bize. Doğru çıktı*” gibi katıldıkları seminerlerde verilen bilgilerin faydalı olduğu yönünde görüş belirtmiş olsalar da bu yönde başka beyan olmamıştır. Mevcut durum verilen seminerlerin yeterince faydalı olmadığı yönünde de, öğretmenlerin seminerleri yeterince dikkatle dinlemediği yönünde de yorumlanabilir. Her iki durumda da Comenius Programı için verilen eğitimlerin yeterli ya da verimli olmadığı akla gelmektedir. Bu düşünce Türkoğlu’nun (2004) yüksek lisans tezinde saptadığı okul yönetici ve proje koordinatörlerinin yeterince bilgi sahibi olmadığı bulgusuyla uyushmaktadır. Buna rağmen o tarihten bu yana düzenlenmiş olan etkinliklerin konu hakkındaki bilgi yetersizliğini belirli bir derecede azalttığı da görülmektedir.

“Proje Sürecinde Nasıl hazırlandıkları” sorusuna öğretmenlerin 6’sı kulüp kurarak hazırlandıkları yönünde cevap vermişlerdir. Fakat bu cevabı veren öğretmenlerin aynı projede görev aldıkları bilinmektedir. Bu durum öğretmenlerin bu konuda anlaşarak etkinlikleri kulüp üzerinden yürütme kararı aldıklarının göstergesidir. Dolayısıyla öğretmenlerin projeye nasıl hazırlandıkları konusunda bir sonuca ulaşamamıştır.

Comenius Programı’nın faydaları sorusuna öğretmenlerin 10’u öğrencilerin farklı kültürleri, yaşam biçimlerini, gelenekleri öğrendikleri yönünde cevaplar vermişlerdir. Ayrıca öğretmenlerin verdiği cevaplar öğrencilerin farklı kültürlerle saygı duymayı da öğrendiklerini gösterir niteliktedir. Bu durum Comenius Programı’nın amaçlarından biri olan “Eğitimde Avrupa boyutunun güçlendirilmesi” ile uyumludur.

Aynı soruya öğretmenlerin 7’si öğrencilerin dil becerilerinin geliştiği yönünde cevaplar vermiştir. Bu durum Comenius Programı’nın amaçlarından olan “dil öğreniminin teşvik edilmesi” ile uyumludur. Kulaksız’ın (2010) doktora tezinde ulaştığı dil öğrenimine katkısının orta seviyede olduğu kanısıyla yan yana koyulduğunda her ne kadar uyumsuzluk varmış gibi gözükse de o çalışmada da programın dil öğrenmeye ve pratik yapmaya olumlu etkisine vurgu yapılmıştır. Kısacası iki çalışmanın birlikte okunmasıyla varılan kanaat programın dile ilgiyi artırdığı, bilgiyi ise yeterince artırmadığı yönündedir ki kısa süreli ziyaretlerle dilin gelişmesi zaten beklenmez.

Yine aynı soruya öğretmenlerin 6’sı kültürlerarası anlayışın geliştiği yönünde cevap vermiştir. Bu cevap Comenius Programı’nın “kültürlerarası bilince katkı sağlama” amacıyla uyumludur. Kulaksız (2010) araştırmasında aynı kaniya ulaşmıştır.

Comenius Programı’nın “kişisel gelişim açısından faydalarına ilişkin görüşleri” sorulduğunda öğretmenler genellikle proje yapmayı öğrenmeyi, dil becerisinin gelişmesi, yeni dostluklar kazanmayı ve farklı eğitim sistemlerinin işleyişini gözlemlemeyi kişisel gelişim açısından kazanım olarak kabul etmektedir. Comenius Programı’nın “eğitim yöntem ve malzemelerinin kullanımında yenilikleri özendirme” amacıyla örtüşen bu bulgu, Beernaert’in (2002) raporu; Tümen’in (2008), Haspolatlı’nın (2006), Dilekli’nin (2008) ve Erdoğan’ın (2009) yüksek lisans tezlerindeki bulgularla da paralellik göstermektedir. Bilişim teknolojilerini kullanma

yeteneğini geliştirdiği yönündeki cevaplar ise Dilekli'nin (2008) yüksek lisans tezindeki bulgularla uyuşmaktadır.

Comenius Programı'na katılan öğrencilerin farklılıklarına ilişkin görüşleri sorulduğunda, öğretmenler proje kapsamındaki öğrencilerin yabancı dile karşı ilgilerinin arttığı, özgüvenlerinin arttığı, açık fikirli hale geldikleri ve iletişim becerilerinin geliştiği yönünde görüş bildirmişlerdir. bildirmişlerdir. Bir öğretmenin belirttiği “*öğrenciler havalı hale geldiler*” görüşü; o yaştaki öğrencilerin davranışları göz önüne alındığında özgüven artışı şeklinde yorumlanabilir. Bu durumda katılımcı öğrencilerin yabancı dile karşı ilgilerinde ve özgüvenlerinde artışın görüldüğü, iletişim becerilerinin geliştiği ve açık fikirli hale geldikleri sonucuna ulaşmak mümkündür. Bu ise Comenius Programı'nın “dil öğreniminin teşvik edilmesi” ve “kültürlerarası bilincin gelişimine katkı sağlama” amaçlarına ulaşıldığını gösterir. Bu bulgular Haspolatlı'nın (2006), Acir'in (2008) ve Tümen'in (2008) yüksek lisans tezleri ile Aydoğan ve Şahin'in (2006) çalışmasındaki bulgularla örtüşmektedir.

Özellikle bu çalışmada tespit edilen özgüvendeki gelişim ciddi anlamda önem taşımaktadır. Zira ülkemizde yabancı dilin yeterince iyi konuşulamamasındaki ana neden eğitim sistemimizde son zamanlara kadar gramer ağırlıklı, sınavda başarıya odaklı eğitim sisteminin tercih edilmiş olmasıdır. Bu durum öğretmen görüşlerinde de kendini göstermektedir.

Comenius Programı'na ilişkin metaforları sorulduğunda öğretmenler bir buket çiçek, sebze çorbası, gökkuşağı gibi hem benzerlikleri hem de farklılıkları olan parçaların bir araya gelirken kendi kişilik ve değerlerini kaybetmedikleri, ayrıca oluşan yeni bütüne katkıda buldukları kavramları tercih etmişlerdir ki bu düşünce postmodern anlayışın bir yansımasıdır. Bu durumun Comenius Programı'nın “eğitimde Avrupa boyutunun güçlendirilmesi” amacıyla uyuştugu görülmektedir. Ayrıca “*AB vatandaşlığına giden bir fırlatma rampası*” metaforu da bu görüşle aynı yöndedir. “*Toprağa ekilen tohum*”, *Fidanları aydınlatan gücü bir güneş*” ve “*Büyük bir mesleki gelişim okulu*” metaforları geleceğe karşı umut dolu bakışları ifade etmektedir. Bu noktadan hareketle öğretmenlerin programı olumlu ve başarılı bulduğu, öğrencilerini geleceğe hazırlayan önemli bir adım olarak gördükleri değerlendirilmiştir.

Bu araştırmanın hiç de bilimsel olmayan ama ağızına kadar sevgi dolu olan sonucu şudur: Araştırmacı kızının katılmayarak uğradığı kayıpları ve telafi yollarını iyi anladığını düşünmektedir.

5.2. ÖNERİLER

Bu araştırma öğretmenlerin görüşleri ile sınırlı kalmıştır. İleride bu konu hakkında yapılacak araştırmalarda öğretmenlerin yanı sıra, idareciler, veliler, öğrenciler ve diğer paydaşların da görüş ve düşüncelerinin alınmasının etkili olacağı düşünülmektedir.

Her ne kadar öğrencilerin dil becerilerinde kısa sürede ölçülebilir bir değişim beklenmese de dile karşı olan meraklarındaki değişim ayrı bir çalışma konusu olabilir. Ayrıca katılan öğrencilerdeki dil gelişimini hareketliliğin hemen sonrasında değil, aradan 1-2 sene geçtikten sonra takip eden ve gelişimi gözleyen, öğrencilerin hareketlilik öncesi ve sonrası dil becerilerini ayrı ayrı ölçerek katılmayan öğrencilerle kıyaslayan nicel bir çalışma programının yabancı dile olan etkisini daha net bir şekilde ortaya çıkaracaktır.

Bunun yanısıra bu çalışmada ortaya çıkan, katılan öğrencilerdeki özgüven gelişimi de farklı bir çalışma konusu olabilir. Bu konuda Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik dalındaki akademisyenlerle birlikte bir çalışma yapmak özgüven gelişiminin sınırlarını ve ne kadar kalıcı olduğunu tespit etmek açısından önem taşımaktadır.

Öğrencilerin farklı kültürlere ve toplumlara yönelik tutumlarındaki değişme ve gelişmeleri tespit etmek amacıyla hem proje öncesinde hem de sonrasında yapılacak ön test ve son test deneysel desenli, nicel bir araştırma yapılabilir.

Yukarıdaki önerilerin Erasmus+ Programı'nın daha sağlıklı yürütülmesi açısından faydalı olacağı düşünülmüştür.

Ayrıca Comenius Programı örnek alınarak ülkemiz içinde hareketliliğin daha fazla ve daha uzun süreli olduğu, toplumsal barış ve hoşgörüyü ön plana çıkartacak

hareketlilik programları dizayn edilebilir.. Örneğin bütün 6 ve 7. sınıf öğrencileri her iki dönemde de birer haftalarını farklı bölgelerden gelecek öğrencilerle geçirebilirler. Bir dönemde bir hafta misafir eden, bir hafta misafir olan öğrenciler böylece kendi ülkemiz içinde iki farklı kültürün aile yapısını, görüş ve düşüncelerini daha yakından tanıma fırsatı elde edebilirler. Ülkemizde müfredatın ve eğitim dilinin sabit olması sebebiyle bu durum daha kolay olacaktır. Araştırmacı böyle bir hareketlilik programının hem ülke ekonomisine katkı sağlayacağına, hem de son zamanlarda iyiden iyiye ihtiyaç duymaya başladığımız birbirimizi daha iyi anlamanın yolunu açacağına dair kesin kanaat sahibidir.

Her ne kadar hareketliliğin katılımcılar için getirileri büyük olsa da, katılamayanlar için bazı dezavantajları da söz konusudur. Bu farklılığı yaşayamamanın getirdiği psikolojik kayıpların dışında öğretmenlerin bazılarının hareketlilik sebebiyle derse girememesi geride kalan öğrenciler için dezavantaj oluşturmaktadır. Okul yönetimleri ders programlarını ayarlamak için uğraş verseler de bu her zaman mümkün olmamaktadır. Özellikle aynı branştan iki veya daha fazla öğretmenin aynı anda hareketliliğe katılması durumunda bu durum iyice meydana çıkmaktadır. Bu olumsuzluğun azaltılması yönünde bazı çalışmalar yapılmasına ihtiyaç vardır.

KAYNAKÇA

Acir, E. (2008). *Okullarda Comenius Projelerinin İşlerliğinin İncelenmesi* Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.

Afrika Birliği

<http://www.au.int/en/about/nutshell>

http://www.au.int/en/member_states/countryprofiles adresinden 13 Haziran 2014 tarihinde alınmıştır.

ASEAN:

(a) <http://www.asean.org/asean/about-asean/history>

(b) <http://www.mmtimes.com/index.php/national-news/8716-timor-leste-on-the-asean-waiting-list.html>

(c) <http://www.asean.org/asean/about-asean/overview>

(d) <http://www.rihed.seameo.org/about-us/history/>

(e) http://www.rihed.seameo.org/wp-content/uploads/docs/M-I-T_Project_Review_2010.pdf 29 Mayıs 2014 tarihinde alınmıştır

Aşar, B (2006) *Avrupa Birliğine Tam Üyelik Sürecinde Avrupa Birliği Gençlik Programlarının İncelenmesi ve Türk Eğitim Sisteminin Bu programlardan Yararlanma Düzeyinin Analizi*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Aydoğan, İ. Şahin, A.E. (2006) Comenius Okul Ortaklıkları Projelerinin Comenius Amaçlarının Gerçekleşmesine Katkısı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 48, 455-480.

Bahadır, H. (2007). *Comenius Projelerinden Faydalanma Komusunda Okul Yöneticileri ve Öğretmenlerin Görüşleri*, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale.

Avrupa Birliği Eğitim Politikası ve Eğitim Projeleri

<http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=105&l=1> adresinden 22.07.2014 tarihinde alınmıştır.

British Council

<http://www.britishcouncil.org/organisation> adresinden 11 Haziran 2014 tarihinde alınmıştır.

Bilgin N., (2006). *Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi*. Ankara: Siyasal Kitabevi

Cohen L., Mannion L & Morrison K. (2007). *Research Methods in Education*. New York: Taylor & Francis Group.

Comenius Hayat Boyu Öğrenme Programı (2008). Bilgi ve İletişim Teknolojileriyle Avrupa Eğitimi Projesi Resmi Belgesi. Ankara

DAAD hakkında bilgi için <https://www.daad.de/portrait/wer-wir-sind/kurzportrait/08940.en.html> adresine 11 Haziran 2014 tarihinde ulaşılmıştır.

Dilekli, Y. (2008). *Aksaray İlinde 2006 ve 2007 Yıllarında Uygulanan Comenius Projelerinin Öğrenci, Öğretmen, Okullar ve Dersler Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi, Niğde.

Gülcan, M.G. (2005). *AB ve Eğitim Süreci*. Ankara : Arı Yayıncılık

Gürüz, K. (2008). *Higher Education and International Student Mobility in the Global Knowledge Economy*. New York: State University of New York

Haspolat, E. (2006). *Avrupa Birliği Eğitim Programı Comenius I ve Eğitim Kurumları Proje Koordinatörlerinin Program Hakkındaki Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.

Karluk, R. Tonus, Ö. (2002). *Avrupa Birliği Kapısında Türkiye* Ankara: Turhan Yayıncılık

Kelle U (1995). *Computer aided qualitative data analysis*. London: Sage

Kulaksız, E. (2010). *Avrupa Birliği Comenius Programlarının Türkiye'deki Uygulamasına İlişkin Katılımcı Görüşleri*, Doktora Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli.

Kuzey İşbirliği (Nordic Cooperation)

(a) <http://www.norden.org/en/about-nordic-co-operation/the-history-of-nordic-co-operation/before-1952>

(b) <http://www.nordplusonline.org/>

[http://www.nordplusonline.org/content/download/1318/18506/file/Nordplus%20Handbook%202014%20\(in%20English\).pdf](http://www.nordplusonline.org/content/download/1318/18506/file/Nordplus%20Handbook%202014%20(in%20English).pdf)

Mwalibu Nyerere Burs Programı

http://hrst.au.int/en/sites/default/files/2014%20Female%20Scholarship%20Call_English.pdf 13 Haziran 2014 tarihinde alınmıştır

(c) 16 Haziran 2014 tarihinde alınmıştır

NAFTA

(a) <http://www.international.gc.ca/trade-agreements-accords-commerciaux/agr-acc/nafta-alena/info.aspx?lang=eng>

(b) <http://www2.ed.gov/programs/fipsenortham/index.html>

(c) <https://maps.google.com/maps/ms?ie=UTF8&hl=en&msa=0&msid=102474746775347744221.0004729c8f782cbb12bb5&ll=35.960223,-92.548828&spn=49.13798,79.013672&z=4&dg=feature> 27 Mayıs 2014 tarihinde alınmıştır

OECD (2013), *Education at a Glance 2013: OECD Indicators*, OECD Publishing.

Öksüm Erdoğan, D. (2009). *Comenius Programının Amaçlarına Ulaşma Düzeyinin Programa Katılan Yönetici ve Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi*

(*Kırıkkale ve Ankara İli Örnekleri*), Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale.

Pan Afrika Üniversitesi

<http://www.pau-au.org/about-pau/>

<http://hrst.au.int/en/content/pan-african-university-announcement-recruitment-rectorate-staff>) 13 Haziran 2014 tarihinde alınmıştır

Top M. (2006) “*Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programlarına İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşleri*”, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ.

Türnüklü,A., “Eğitim Bilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği” (2000) *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 24, 1300-4832

Türkiye Bursları

<http://www.turkiyeburslari.gov.tr/index.php/tr/turkiye-burslari/universiteler>

11 Haziran 2014 tarihinde alınmıştır

Türkoğlu Ş. (2004). *Türkiye'deki Okulların Comenius Projelerine Etkin Bir Şekilde Katılımının Sağlanması Üzerine Araştırmalar ve Comenius I-I Fen Proje Başvurusu*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Ulusal Ajans Hayat Boyu Öğrenme Programı

[http://www.ua.gov.tr/programlar/teklif-çagırilari/teklif-çagırilari-ilgili-link-ve-dokümanlar/hayatboyu-öğrenme-programı-\(llp\)-teklif-çagırilari/hayatboyu-öğrenme-programı-\(llp\)-ulusal-teklif-çagırilari/2007_ile_.../2013](http://www.ua.gov.tr/programlar/teklif-çagırilari/teklif-çagırilari-ilgili-link-ve-dokümanlar/hayatboyu-öğrenme-programı-(llp)-teklif-çagırilari/hayatboyu-öğrenme-programı-(llp)-ulusal-teklif-çagırilari/2007_ile_.../2013) 17.07.2014 tarihinde alınmıştır

Ulusal Ajans Comenius Programı

<http://www.ua.gov.tr/programlar/erasmus-programı/comenius-program%C4%B1/2007-2013-d%C3%B6nemine-ait-bilgi-ve-belgeler> 17.07.2014 tarihinde alınmıştır

Ulusal Ajans Erasmus Programı

<http://www.ua.gov.tr/programlar/erasmus-programi/erasmus-program%C4%B1/2007-2013-d%C3%B6nemine-ait-bilgi-ve-belgeler>
17.07.2014 tarihinde alınmıştır

Ulusal Ajans Grundtvig Programı

<http://www.ua.gov.tr/programlar/erasmus-programi/grundtvig-program%C4%B1/2007-2013-d%C3%B6nemine-ait-bilgi-ve-belgeler>
17.07.2014 tarihinde alınmıştır

Ulusal Ajans Leonardo Da Vinci Programı

<http://www.ua.gov.tr/programlar/erasmus-programi/leonardo-da-vinci-program%C4%B1/2007-2013-d%C3%B6nemine-ait-bilgi-ve-belgeler>
17.07.2014 tarihinde alınmıştır

Tümen, D. (2008). *Comenius Projelerinin Etkilerinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.

Yağmurlu, F. (2012) *How Education and Training Policy of the European Union Operates on Education in Turkey*, Yüksek Lisans Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Ankara.

Yıldırım, A., Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara:Seçkin Yayıncılık